

ISSN 2697-3979 (Online)

JOURNAL OF ISLAMIC STUDIES

PRINCE OF SONGKLA UNIVERSITY

VOL. 16 NO. 2 JULY - DECEMBER 2025

PSU
FACULTY OF
ISLAMIC
SCIENCES

วารสารอิสลามศึกษา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ปีที่ 16 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2568

ISSN 2697-3979 (Online)

วัตถุประสงค์การจัดพิมพ์

เพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้คณาจารย์ ข้าราชการ และนักวิชาการทั่วไป ทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีโอกาสเสนอผลงานวิชาการเพื่อเผยแพร่และแลกเปลี่ยนวิทยาการ ในสาขาอิสลามศึกษา กฎหมายอิสลาม เศรษฐศาสตร์อิสลาม และตะวันออกกลางศึกษา

ผลงานวิชาการที่รับตีพิมพ์ อาจอยู่ในรูปแบบต่อไปนี้ บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทัศน์ และบทวิจารณ์หนังสือ เป็นต้น ต้นฉบับ (Manuscript) ที่ส่งพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ภายใต้เงื่อนไขว่าจะต้องไม่เคยเผยแพร่ในวารสาร เอกสารการประชุม หรือสิ่งพิมพ์ใดมาก่อน (ยกเว้นรายงานการวิจัย และวิทยานิพนธ์) และไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณารอตีพิมพ์ในวารสารอื่น เรื่องที่ได้รับการตีพิมพ์ต้องผ่านการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง (Peer-reviewed) ที่มีความหลากหลายสถาบันที่แตกต่างกัน มีคุณสมบัติตามมาตรฐานที่กำหนดและได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ

นโยบายการจัดพิมพ์

วารสารวิชาการรายปี (2 ฉบับต่อปี)

❁ ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน

❁ ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม

ผู้จัดพิมพ์

คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

เผยแพร่

ฉบับอิเล็กทรอนิกส์ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JOIS>

ที่อยู่ติดต่อ

กองบรรณาธิการวารสารอิสลามศึกษาฯ คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี 181 ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี 94000

โทรศัพท์: 073-313928-50 ต่อ 2206 โทรสาร: 073-348726

อีเมล: jois.fais@gmail.com

บทความทุกเรื่องจะผ่านการตรวจสอบความถูกต้องทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ข้อความและบทความในวารสารอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นแนวคิดของผู้เขียน มิใช่เป็นความคิดเห็นของ คณะผู้จัดทำและมีใช้ความรับผิดชอบของคณะวิทยาการอิสลาม กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์การคัดลอก แต่ให้มีการอ้างอิงแสดงที่มาอย่างชัดเจน

สำนักงานกองบรรณาธิการ

อาคารวิทยอิสลามนานาชาติ คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัทชัย เอื้ออนันต์สันต์	รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
รองศาสตราจารย์ ดร.อิสมาอีลลุตฟี จะปะกียา	อธิการบดีมหาวิทยาลัยฟาฏอนี
ศาสตราจารย์ ดร.อิหมรอน มะลูลีม	ศาสตราจารย์เกษียณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ศาสตราจารย์ ดร.จรัญ มะลูลีม	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ศาสตราจารย์ ดร.กนก วงษ์ตระหง่าน	กรรมการสภามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มุหัมมัดรอฟี แวะหะมะ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

รองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.มุฮัมหมัดอาฟีฟี อัซซอลีฮีย	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
รองศาสตราจารย์ ดร.อิสมาแอ กาเต๊ะ	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อับดุลรอญิง สือแต	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

กองบรรณาธิการฝ่ายวิชาการ

Prof. Dr. Elraih Hamed Elnil Ahmad Ellaith	Umm Al-Qura University, Saudi Arabia
Prof. Dr. Mohammad Nasran Mohamad	National University of Malaysia
Prof. Dr. Datuk Zulkifli Yakub	University of Malaya
Dato' Prof. Dr. Adnan Mohamed Yusoff	Islamic Sciences of Malaysia
Prof. Dr. Mohd Fauzi bin Hamat	University of Malaya
Prof. Dr. Supiana, M.Ag	UIN Syarif Hidayatullah Jakarta
Assoc. Prof. Dr. Siti Sara Binti Haji Ahmad	University Islam Sultan Sharif Ali
Prof. Dr. Muhammadzakee Cheha	Fatoni University
Prof. Dr. Ibrahim Narongraksakhet	Prince of Songkla University
Prof. Dr. Zakariya Hama	Prince of Songkla University

Assoc. Prof. Dr. Niloh Wae-u-seng
Assoc. Pro. Dr. Shukree Manyunu
Assoc. Prof. Dr. Abdullah Karina
Assoc. Prof Dr. Anis Pattanaprichawornng
Assoc Pichet Kalamakasait
Assoc. Prof. Cheloh Khaekphong
Asst. Prof. Dr. Asman Taeali
Asst. Prof. Dr. Tawat Noipom

Prince of Songkla University
Fatoni University
Muslim scholar
Prince of Naradhiwas University
Mahidol University
Princess of Naradhiwas University
Prince of Songkla University
Prince of Songkla University

บรรณาธิการจัดการ

นายบาดีอรี ดอคอ

กองบรรณาธิการฝ่ายจัดการ

ดร.มนูศักดิ์ โต้ะเถื่อน

นายมรรวัตต์ เจะและ

นายอัมมิง เซะ

Journal of Islamic Studies, Prince of Songkla University

Vol. 16 No. 2 July – December 2025

ISSN 2697-3979 (Online)

Objective

To promote and encourage the exchange of knowledge in the fields of Islamic Studies, Muslim Studies, Islamic Law, Islamic Economics, and Middle Eastern Studies among national and international scholars. Published academic works may include the following formats: research articles, educational articles, review articles, and book reviews. Manuscripts submitted for publication must meet the following conditions: They must not have been previously published in any journal, proceedings, or other publications (except for research reports and dissertations). They must not be under consideration for publication in other journals. The editorial board initially reviews all submitted articles to ensure alignment with the journal's aims and scope. Subsequently, each manuscript is evaluated by at least three qualified reviewers through a double-blind peer review process before publication.

Journal Publication Issue

Biannual journal (2 issues per year)

✿ 1st Issue (January - June)

✿ 2nd Issue (July - December)

Publisher

Faculty of Islamic Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus.

Place of publication

Online edition: <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JOIS>

Contact

Journal of Islamic Studies

Faculty of Islamic Science, Prince of Songkla University, Pattani Campus.

181 Rusamilae Subdistrict, Charoen Pradit Road, Mueang District, Pattani 94000

Telephone: +66 073-313928-50 ext. 2206 **Fax:** +66 073-348726

Email: jois.fais@gmail.com

Every article will undergo a review for academic validity by at least three qualified reviewers. All texts and articles published in the *Journal of Islamic Studies*, Prince of Songkla University, reflect the authors' perspectives and do not represent the opinions of the organizing committee or the Faculty of Islamic Sciences. The journal's editorial board does not retain copyright over the articles; however, proper attribution and referencing are required when citing content from the journal.

Editorial Office

International Islamic Science Building, Faculty of Islamic Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus

Consulting Editors

Asst Prof Dr. Attachai Ueranantasun	Vice – President of Pattani campus, Prince of Songkla University
Assoc. Prof. Dr. Ismail Lutfi Japakiya	Rector of Fatoni University
Prof. Dr. Imron Maluleem	Emeritus Professor Kasetsart University
Prof. Dr. Jaran Maluleem	Thammasat University
Prof. Dr. Kanok Wongtrangan	Member of the University Council, Prince of Songkla University

Editor-in-Chief

Asst. Prof. Dr. Muhammad Roflee Waehama Prince of Songkla University

Associate Editor

Associate. Prof. Dr. Muhammadafeefee Assalihee	Prince of Songkla University
Associate. Prof. Dr. Isma-ie Katih	Prince of Songkla University
Asst. Dr. Abdulroning Suetair	Independent Researcher

Academic Editorial Board

Prof. Dr. Elraih Hamed Elnil Ahmad Ellaith	Umm Al-Qura University, Saudi Arabia
Prof. Dr. Mohammad Nasran Mohamad	National University of Malaysia
Prof. Dr. Datuk Zulkifli Yakub	University of Malaya
Dato' Prof. Dr. Adnan Mohamed Yusoff	Islamic Sciences of Malaysia
Prof. Dr. Mohd Fauzi bin Hamat	University of Malaya
Prof. Dr. Supiana, M.Ag	UIN Syarif Hidayatullah Jakarta
Assoc. Prof. Dr. Siti Sara Binti Haji Ahmad	University Islam Sultan Sharif Ali
Prof. Dr. Muhammadzakee Cheha	Fatoni University

Prof. Dr. Ibrahim Narongraksakhet

Prof. Dr. Zakariya Hama

Assoc. Prof. Dr. Niloh Wae-u-seng

Assoc. Pro. Dr. Shukree Manyunu

Assoc. Prof. Dr. Abdullah Karina

Assoc. Prof Dr. Anis Pattanaprichawornng

Assoc Pichet Kalamakasait

Assoc. Prof. Cheloh Khaekphong

Asst. Prof. Dr. Asman Taeali

Asst. Prof. Dr. Tawat Noipom

Prince of Songkla University

Prince of Songkla University

Prince of Songkla University

Fatoni University

Muslim scholar

Prince of Naradhiwas University

Mahidol University

Princess of Naradhiwas University

Prince of Songkla University

Prince of Songkla University

Managing Editor

Mr. Baderee Dorkhor

Managing Editorial Board

Dr. Manoosak Touthern

Mr. Marwan Jehlaeh

Mr. Asming Seh

ประกาศเกียรติคุณผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาต้นฉบับ
วารสารอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปีที่ 16 ฉบับที่ 2
(กรกฎาคม – ธันวาคม 2568)

ด้วยวารสารอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปีที่ 16 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2568) ได้รับความเมตตาและความอนุเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิจากหลากหลายสถาบันการศึกษา หน่วยงานราชการ และองค์กรภาคเอกชน ในการร่วมพิจารณาต้นฉบับบทความประเภทต่าง ๆ ด้วยความวิริยะอุตสาหะอย่างสูงสุด อันเป็นกระบวนการควบคุมคุณภาพเนื้อหาทางวิชาการที่สำคัญ การมีส่วนร่วมของผู้ทรงคุณวุฒิในการกลั่นกรอง ตรวจสอบ และให้ข้อเสนอแนะอย่างมีอาชีพ ส่งผลให้บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้มีความน่าเชื่อถือ และสะท้อนคุณภาพเชิงวิชาการตามมาตรฐานสากล ทั้งยังส่งเสริมให้วารสารอิสลามศึกษาดำเนินการอย่างสมบูรณ์ มีคุณภาพ และได้รับความไว้วางใจจากนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศ

คณะวิทยาการอิสลามฯ ในนามของกองบรรณาธิการวารสารอิสลามศึกษา จึงขอแสดงความขอบพระคุณอย่างสูง พร้อมทั้งขอประกาศเกียรติคุณแต่ท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ตามรายชื่อดังต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ศาสตราจารย์ ดร.อิบรอฮีม ณรงค์รักษาเขต
รองศาสตราจารย์ ดร.นิเลาะ แวอุเซ็ง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธวัช นุ่มอม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มหดี แวดราแม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รุสลี นุห์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุไม บิลไบ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อับดุลฮาแกม เอ็งเปีย
ดร. รุดียะ หะ

มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อะหมัด ยี่สุนทร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จาร์วจัน สองเมือง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุฮานา สาแมง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ซอลีฮะห์ หะยีสะมะแอ

มหาวิทยาลัยฟาฏอนี (ต่อ)

ดร.มูฮะยูตี ตืออรามะ

ดร.มุซกีกิด หีมพินิจ

มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มุสลิม คาเร็ง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อับดุลรอยะ บินเซ็ง

วิทยาลัยเทคโนโลยีอนาโตเลียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกรี หลังปูเต๊ะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

รองศาสตราจารย์ ดร.จรูณี แก้วเอียน

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ

มหาวิทยาลัยนครินทร์วิโรฒ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนิษฐา สาลีหมัด

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉารีฟ๊ะ หัตถ์ยี

มหาวิทยาลัยมหิตล

ดร.ไลลา หรีมเพ็ง

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

รองศาสตราจารย์ ดร.จรูณี แก้วเอียน

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัมพร หมดเด็น

Universiti Sultan Zainal Abidin, Malaysia

Prof. Madya Dr. MOHD Sadad Mahmud

Universiti Utara Malaysia, Malaysia

Assistant Professor Dr. Sulaiman Dorloh

University Islam Sultan Sharif Ali, Brunie Darussalam

Assoc. Prof. Dr. Nurdeng Deuraseh

ประกาศ ณ วันที่ 30 ธันวาคม 2568

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มุหัมมัดรอฟลี แวหะมะ)

คณบดีคณะวิทยาการอิสลาม

สารบัญ

รายการบทความวิจัย	หน้า
Sustaining Tahfiz Schools Through Waqf: An Analysis of Islamic Social Finance in Yaha District Yala Province, Thailand <i>Hasiyah Dorosae , An-amin Matae , Wasantanawin Harinpaponwich , Nichawadee Taneeheng</i>	1-14
Implementation of Peace Education in Islamic Schools in the Deep South of Thailand: A Case Study of Selected Schools Pattani and Songkhla Provinces <i>Serigne Sagne Dieye Sy, Srisompob Jitpromsri, Md Mahbulul Haque</i>	15-25
Halal System Management in the Poultry Industry: A Comparative Study of Thailand, Malaysia, Brunei, the United Arab Emirates, and Saudi Arabia <i>Hafit Khamnurak, Asman Taeli</i>	26-38
จิตวิญญาณแห่งวัยเยาว์: การค้นหาความหมายสุภาพทางจิตวิญญาณวิถีอิสลามของเด็กปฐมวัยมุสลิม <i>ไมชาเราะห์ ขุนรักษ์ همانระดับ, มุฮัมหมัดอาฟีฟ อัซซอลิฮีย์, นัชซิม่า บาเกาะ</i>	39-55
การพัฒนาผลสัมฤทธิ์และทักษะการทำวิจัย ด้วยรูปแบบการสอน NACHI Model ในรายวิชาการวิจัยทางการศึกษา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาการสอนอิสลามศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา <i>นัชซิม่า บาเกาะ</i>	56-71
การสร้างแรงจูงใจตามแนวทางท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดยะลา <i>อับบัวร์ สะแหละ, อะหมัด ยี่สุนทรง, มุฮัมหมัดซารีฟ ทะยีสามะแอะ</i>	72-85
กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแห่งหนึ่งในจังหวัดปัตตานี <i>อาดีละห์ มะแส, นิเลาะ แวอุเซ็ง, อับดุลฮากีม เฮ็งปียา</i>	86-100
การศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารคุณภาพการศึกษาตามแนวคิด TQM ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดนครศรีธรรมราช <i>ชากีรีน สุมาลี, มุฮัมหมัดอาฟีฟ อัซซอลิฮีย์</i>	101-116

Sustaining Tahfiz Schools Through Waqf: An Analysis of Islamic Social Finance in Yaha District Yala Province, Thailand

Received: August 24, 2025, ✿ Revised: December 08, 2025, ✿ Accepted: December 08, 2025

Hasiyah Dorosae¹,

An-amin Matae²,

Wasantanawin Harinpaponwich³,

Nichawadee Taneeheng⁴

Abstract

Objective: This study explores waqf as a social finance tool supporting Tahfiz schools in Yaha District, Yala Province, Thailand, examining establishment backgrounds, management practices, administrative challenges, and sustainability strategies.

Research Methodology: A qualitative approach using in-depth interviews with five Tahfiz school principals was conducted between May-September 2023. Analysis followed four systematic stages: (1) Data Collection semi-structured interviews recorded and transcribed verbatim; (2) Initial Coding line-by-line transcript analysis identifying themes related to waqf establishment, management, and challenges; (3) Thematic Analysis, codes categorized into major themes including background, management structures, financial sustainability, and governance; (4) Cross-Case Analysis, comparison of patterns across institutions to derive comprehensive insights. Data validity was ensured through triangulation with archival records.

Research Findings: (1) Establishment Tahfiz schools emerge from community demand through conversion of private property into waqf and charity-based fundraising; (2) Management Practices governance follows family-based systems relying on volunteers, community funding, and informal administration; (3) Challenges absence of legal frameworks creates uncertainty regarding waqf properties, while financial instability persists due to inconsistent funding and minimal government support.

Contributions: Theoretically, the study enhances understanding of waqf as a social finance mechanism in alternative education financing. Practically, it highlights regulatory gaps and advocates for stronger governance frameworks. The research recommends improved waqf

¹ M.A. (Finance), Lecturer, Yala Rajabhat University Email : Hasiyah.do@yru.ac.th

² M.A. (Finance), Independent Scholar Email: Alaminmatae756@gmail.com

³ M.A. (Economics), Lecturer, Yala Rajabhat University Email: Wasanthanawin.h@yru.ac.th

⁴ Ph.D. (Communication Arts), Lecturer, Yala Rajabhat University Email: Nichawadee.t@yru.ac.th

management practices and innovative fundraising models to ensure long-term sustainability of Tahfiz schools.

Keywords: Waqf, Islamic Social Finance, Tahfiz School

Introduction

Social finance uses financial tools to address social and environmental challenges, generating positive social impacts alongside financial returns. It encompasses processes and institutions that finance public goods with private sector participation. Analysis assesses whether monetary benefits exceed costs (Andrikopoulos, 2020).

Waqf is an Islamic endowment holding land and real estate in perpetuity for family descendants and social provisions for the poor. Its aims include supporting religion, education, welfare, and economic empowerment. Income from mosque donations, zakah, sadaqah, and property is directed to charity (Brown, 2008). Waqf differs from other charity through its concept of continuous benefit by sustaining endowed assets (Abdur-Rashid, 2021).

Waqf management, in Muslim or non-Muslim countries, falls into two types: governmental agencies or non-governmental organizations. Both require effective management tools suitable to their environments (Noipom & Hassama, 2017).

Despite waqf's historical significance in Islamic education, Thai Tahfiz schools face sustainability challenges centered on three issues:

First, absence of legal recognition Thailand lacks legislation governing waqf properties, creating ambiguity regarding ownership, governance, and institutional status (Noipom & Hassama, 2017). Unlike Muslim-majority countries, Thai Tahfiz schools exist in a regulatory vacuum preventing government support access.

Second, financial precariousness—institutions rely on informal donations and minimal tuition fees (THB 1,500-2,000 monthly), resulting in chronic underfunding, inadequate staff compensation, and economic vulnerability. The traditional waqf model has not been effectively implemented due to limited knowledge of Islamic financial instruments and lack of professional management. Third, governance fragility—most schools operate under family-based management systems that lack professional expertise, transparent accountability, and strategic planning capacity.

In Yaha District, Yala Province, these challenges are acute. Tahfiz schools preserve Islamic identity and Quranic education but struggle with underutilized waqf assets, absence of oversight, minimal community participation, and limited awareness of Islamic social finance mechanisms. The fundamental question is: How can Tahfiz schools effectively function as viable waqf institutions within Thailand's non-Muslim legal framework, and what Islamic social finance solutions can address their sustainability challenges? Without sustainable solutions, these institutions risk closure, threatening Islamic knowledge transmission in southern Thailand's Muslim communities.

Thailand lacks specific laws for waqf and zakah institutions. Currently, waqf properties in Yala, Pattani, and Narathiwat are managed by Provincial Islamic Committees and mosque committees (Praertchob, 1991).

Research Objectives

This study aims to achieve the following objectives:

- 1) To explore the background of Tahfiz schools (Waqf Institutions) in Yala Province.
- 2) To examine the forms of waqf management in Tahfiz schools (Waqf Institutions) in Yala Province.
- 3) To identify the issues faced by Tahfiz schools (Waqf Institutions) in Yala Province.
- 4) To propose Islamic social finance solutions for enhancing the sustainability of Tahfiz institutions.

Literature Review

Waqf and Its Impact on Society

Waqf allows individuals or organizations to donate assets indefinitely to support welfare activities in Muslim communities. As public property with inherent perpetuity, waqf cannot be sold, mortgaged, or inherited. Since inception, waqf has benefited society and contributed to public welfare projects (Usman & Ab Rahaman, 2020; Abdul Shukor et al., 2019; Abdullah, 2020; Asni et al., 2020; Laallam et al., 2020).

However, existing studies focus predominantly on Muslim-majority contexts with supportive legal frameworks, overlooking waqf institutions in non-Muslim legal systems. The perpetuity principle becomes problematic without legal recognition, leading to property disputes, succession conflicts, and inability to formalize endowments. Many contemporary waqf institutions fail to generate sustainable revenue or suffer from mismanagement.

In the modern era, waqf is a significant Islamic social finance tool alongside zakah and sadaqah (Obaidullah & Shirazi, 2017). Throughout Islamic civilization, waqf facilitated education, infrastructure, healthcare, and poverty alleviation from the Prophet Muhammad's time until the Ottoman Empire's fall (Shaham, 1991).

However, the Islamic Golden Age context characterized by Islamic governance, sophisticated legal systems, and substantial wealth cannot be replicated in modern secular or non-Muslim states. Contemporary revitalization efforts must adapt waqf principles to modern legal frameworks, professional management standards, and transparent governance while maintaining Shariah compliance.

Roles in Socioeconomic Development and Education

Kahf (1989) states waqf is integral to achieving Islam's developmental goals of *falah* (well-being) in this world and the hereafter. Chapra (1979) explains Islam's socioeconomic goals include economic well-being within moral norms, universal brotherhood and justice, equitable income distribution, and individual freedom. However, a gap exists between theological ideals and operational realities. Educational waqf institutions need not only spiritual commitment but professional financial

planning, strategic asset management, and sustainable business models.

Types of Waqf

Scholars divide waqf into three categories: waqf khas (specific welfare), waqf am (general welfare), and hybrid waqf (Yon et al., 2008). Kahf (2016) and Obaidullah (2008) categorize waqf as religious (mosques, cemeteries), philanthropic (public goods), and private (for descendants). Ijarah (rent) is a permissible financing method where waqf assets are leased to generate income while ensuring continuous benefits (Al-Bakri, 2014).

Islamic Financial Tools for Waqf Sustainability

Islamic social finance offers various Shariah-compliant instruments: Musyarakah (profit-sharing partnership) enables joint ventures with investors or cooperatives. Mudarabah (trustee profit-sharing) involves waqf providing capital while skilled managers operate businesses (Obaidullah, 2008). Cash waqf pools smaller contributions into Shariah-compliant investments (Mohd Thas Thaker & Allah Pitchay, 2018). Istibdal permits replacing unproductive assets with productive ones. Digital platforms and crowdfunding enable wider donor reach and transparent funding mechanisms.

Previous Studies on Tahfiz Schools

Aman et al. (2024) examined cash waqf governance in Malaysian tahfiz institutions, emphasizing internal control systems in human resources, documentation, collection and distribution, and reporting practices. Mohamad Akhir et al. (2023) assessed the integration of waqf and ijarah instruments for Tahfiz school sustainability in Malaysia, proposing a sustainability model through economic development. In Thailand, Noipom and Hassama (2017) studied waqf in Satun Thailand, Waqf in Thailand exists in various forms, mainly property waqf including mosque buildings, Islamic schools, agricultural land, and rental houses. Cash waqf is also found as part of the process to purchase waqf properties. These properties are managed by mosque committees but are not required to report to the Provincial Islamic Committee. Consequently, information on waqf value is unavailable anywhere.

Research Methodology

This study employs a qualitative research approach, deemed most suitable for exploring and understanding complex social phenomena within their natural contexts (Creswell, 2013). The research design integrates multiple data sources and systematic analytical procedures to ensure rigor and validity.

Research Design and Philosophical Underpinnings

The study adopts an interpretive paradigm, recognizing that understanding waqf management requires deep engagement with participants' lived experiences (Merriam & Tisdell, 2015). This approach aligns with research objectives exploring background, examining management, identifying issues, and proposing solutions—all requiring rich contextual data.

Sampling Strategy

Purposive sampling selected information-rich cases providing deep insights (Patton, 2015). Inclusion criteria were: (1) schools self-identifying as Tahfiz institutions with Quranic memorization curriculum; (2) properties operated as waqf; (3) location in Yaha District, Yala Province; (4) principals with minimum two years of experience; (5) willingness to participate. Five Tahfiz schools were selected, representing different scales (enrollment 25-78 students), establishment periods (1998-2015), and asset types.

Data Collection

Semi-structured interviews were conducted between July-September 2023, lasting 60-90 minutes at school premises. The interview protocol covered: (1) background and establishment; (2) management structures and decision-making; (3) challenges and potential solutions. Interviews were conducted in Bahasa Melayu, recorded digitally with informed consent, and transcribed verbatim.

Research Findings

The findings are presented systematically according to the four research objectives, with each finding supported by interview excerpts, documentary evidence, and relevant scholarly references.

Objective 1: Background and Establishment of Tahfiz Schools as Waqf Institutions

Finding 1.1: Community-Driven Establishment Motivated by Religious Education Needs

All five Tahfiz schools in this study were established in response to community demand for accessible Quranic memorization education. The establishment pattern follows community recognition of educational gaps, particularly for families unable to afford sending children to established institutions in Yala city or abroad. As one principal explained: *"In the southern part of Thailand, especially in Yala when we traced back to thirty years back, there were very few number Tahfiz schools. During that time Markaz Yala was the only one Tahfiz school located in Yala city. And most of the Ustaz that served in the Yala community now had graduated from Markaz. After they complete the syllabus and have been through training, they came back to their community in the village and established Tahfiz schools like my case"* (Principal A, Interview, May 2023).

The finding also resonates with broader Islamic education literature showing that pondok (traditional Islamic schools) throughout Southeast Asia historically emerged from grassroots community initiatives rather than centralized institutional planning (Kraince, 2007). The religious obligation (fard kifayah) to preserve Quranic knowledge within Muslim communities provides strong ideological motivation transcending economic incentives (Hefner, 2009).

Finding 1.2: Two-Stage Waqf Property Accumulation Process

The establishment process consistently follows a two-stage pattern. First, a founder (typically the principal) or family member donates private land to create the initial waqf property. This land transfer, while representing the waqf establishment intention, rarely includes formal legal

documentation. Of the five schools studied, only one possessed a written waqf deed, and none had registered their waqf status with any government authority. The informal land transfer typically involves verbal declaration before community witnesses during mosque announcements or family gatherings. As Principal B described: *“My father donated his paddy farm, almost three hectare to establish the Tahfiz school. We gathered the community made the announcement at Friday prayer that this land would be waqf for Tahfiz schools. Every one know it’s now for Education”* (Principal B, Interview, June 2023).

Second, the community pools funds through organized charitable campaigns (locally termed "Makan Tae Waqf") to construct initial infrastructure. These campaigns typically last one day to one week depending on capital needs, and rely on voluntary contributions rather than systematic fundraising strategies. Initial capital raised ranged from THB 350,000 to THB 850,000 across the five cases, used primarily for land leveling, constructing basic classroom buildings, and establishing prayer halls (musolla). After initial establishment, fundraising activities largely cease, with schools depending on tuition fees and sporadic individual donations.

This two-stage process reflects findings by Noipom and Hassama (2017) that Thai waqf properties typically originate from individual rather than institutional initiative, and lack formal legal documentation due to absence of legal waqf recognition. The pattern also corresponds with Hoexter (1998) historical documentation that waqf establishment in various Islamic contexts often began informally through community consensus before later formalization—though in Thailand, the formalization stage never materializes due to legal limitations.

Objective 2: Forms of Waqf Management in Tahfiz Schools

Finding 2.1: Family-Based Governance Model with Dual Leadership Structure

All five schools employ family-based governance featuring centralized decision-making and dual leadership: (1) Private School License Holder—legally registered proprietor ensuring regulatory compliance; (2) Principal (Mudir)—lead Quranic teacher overseeing curriculum, operations, and Islamic education quality. Founders or close relatives occupy both positions (three schools: founder holds both roles; two schools: siblings/nephew as license holder, founder as principal).

Decision-making authority rests primarily with the principal-founder, who controls curriculum design, recruitment, admissions, finances, asset management, and strategic planning. Formal governance bodies are absent. Community consultation occurs informally with respected elders, though final authority remains with the principal-founder. As Principal C explained *"I discuss major decisions with elders who contributed during establishment, but ultimately, the responsibility is mine. I founded this school, manage it daily, and will be accountable before Allah for its success"* (Principal C, Interview, July 2023).

This model diverges from professional waqf management literature advocating board governance, stakeholder representation, and operational-oversight separation (Obaidullah & Shirazi, 2017). However, it aligns with Ismail et al.'s (2015) finding that 76% of Malaysian Tahfiz institutions employ family-based management, paralleling Southeast Asian Islamic education traditions where pondok founders exercise lifetime authority (Hefner, 2009). The model reflects Islamic concepts of barakah (spiritual blessing) associated with founding scholars and practical constraints of limited governance capacity in rural areas.

Finding 2.2: Informal Financial Management with Minimal Documentation

All five schools operate informal financial systems with minimal documentation. None maintain formal accounting systems, audited statements, or detailed budgets. Records consist of notebooks tracking monthly tuition and occasional donations. Revenue sources include: (1) Monthly tuition (THB 1,500-2,000 per student) 65-80% of income; (2) Individual donations (sadaqah/zakah), seasonally variable 15-25%; (3) Waqf asset income—two schools with rubber plantations generate THB 15,000-30,000 annually 5-10%. Expenditures prioritize: (1) Teacher stipends (THB 3,000-8,000 monthly, below market rates); (2) Basic operations; (3) Student welfare; (4) Minimal infrastructure maintenance. All principals report persistent deficits requiring personal subsidies or emergency fundraising. Principal D stated: *“At the end of most months, expense exceed income. I use personal Saving or ask my family to help cover shortfalls. Since there is no reserve fund”* (Principal D, Interview, August 2023).

This finding consistent with Noipom and Hassama (2017) observations about informal waqf management in Thailand. However, this contrasts starkly with waqf management best practices literature emphasizing professional accounting, transparent reporting, and strategic financial planning (Kahf, 2003; Abdul Shukor et al., 2019).

Objective 3: Issues and Challenges Faced by Tahfiz Schools as Waqf Institutions

Finding 3.1: Legal Ambiguity and Absence of Formal Waqf Recognition

The primary challenge is Thailand's absence of legal recognition for waqf status. None of the five schools possess legally recognized waqf documentation, creating cascading problems: (1) Property rights uncertainty—communities recognize land as waqf informally, yet no legal mechanism prevents heirs from claiming inheritance rights, risking disputes upon founder death; (2) Inability to formalize endowment structures—schools cannot establish perpetual trusts or registered foundations under Thai law while maintaining Islamic waqf principles; (3) Exclusion from government support—lacking legal recognition as religious charitable institutions, schools cannot access funding available to registered Islamic or formal private schools; (4) Tax ineligibility—donors receive no tax deductions, reducing incentive for substantial contributions.

Principals expressed significant anxiety about succession and continuity. Principal E, stated: *"What happens when I die? My children say they will continue, but legally, the land is still registered in my name. Other relatives might make claims. There is no legal document protecting this land as permanent waqf for education"* (Principal E, Interview, September 2023). This finding directly validates Noipom and Hassama (2017) central argument that Thailand's absence of waqf legislation creates fundamental operational insecurity for Islamic endowment institutions. It also demonstrates the practical consequences of the regulatory gap identified in cross-national studies comparing Muslim-minority and Muslim-majority waqf frameworks (Cizakca, 2000).

Finding 3.2: Financial Instability and Inadequate Sustainable Revenue

Five schools faced chronic financial instability due to overdependence on low tuition fees and unpredictable donations. Key issues include: (1) Below-market teacher salaries of THB 3,000-8,000 monthly versus THB 15,000-25,000 for government teachers, limiting recruitment of qualified educators; (2) Deferred maintenance of roofs, buildings, and equipment; (3) Insufficient funds for library materials, technology, and professional development; (4) Vulnerability to financial crises from unexpected expenses.

Schools with waqf assets (land, rubber plantations) fail to optimize revenue. Rubber plantations remain underutilized due to insufficient capital, limited agricultural expertise, and lack of cooperative partnerships. Vacant land generates no income. *"We have extra land, almost one hectare, but no money to develop it. We discussed renting to farmer, but no formal agreements"* (Principal B, Interview, June 2023).

These findings align with Abdul Shukor et al. (2019), showing inadequate waqf utilization stems from limited financial management capacity and risk aversion. Ahmed (2004) notes that waqf institutions without professional management consistently underperform in revenue generation.

Finding 3.3: Governance Limitations and Professional Capacity Gaps

The family-based governance model fosters community trust but shows significant capacity limitations: (1) Lack of strategic planning schools operate reactively without long-term plans; (2) Minimal external accountability no independent oversight or auditing; (3) Limited specialized expertise principals have strong Islamic knowledge and teaching skills but lack training in financial management, organizational development, or legal compliance; (4) Succession uncertainty institutional knowledge concentrates with founders, creating risks; (5) Constrained community participation members feel excluded beyond donations, reducing collective ownership. *"I know we should have better organization, proper accounting, strategic plans. But where do we get training? Who has time? when we are teaching full day and worried about next expenses? Governments schools have support systems, training programs. We have nothing"* (Principal A, Interview, May 2023).

This substantiates Obaidullah and Shirazi's (2017) argument that professional waqf management requires institutional support infrastructure currently absent in many contexts. It validates Ismail et al.'s (2015) finding that Malaysian Tahfiz schools with professional management (trained administrators, formal boards) demonstrated better financial performance and sustainability than informally managed institutions.

Objective 4: Islamic Social Finance Solutions for Tahfiz Institution Sustainability

Finding 4.1: Contextually Appropriate Ijarah Applications

Analysis reveals potential for contextually adapted ijarah (leasing) applications: (1) Agricultural ijarah, schools with rubber plantations or paddy fields could establish formal lease agreements with farmers or cooperatives, generating steady income; (2) Building rental, schools could lease excess classroom space to community organizations, tutoring centers, or vocational programs during holidays or evenings; (3) Equipment leasing, schools could acquire educational equipment through Islamic leasing, spreading costs over time.

Successful ijarah implementation requires prerequisites: (1) Asset documentation, clearly documented waqf assets with boundary delineation; (2) Contract templates, Shariah-compliant lease agreements adapted to Thai legal context; (3) Partner identification, systematic processes for identifying reliable lessees; (4) Price determination fair market-rate assessment methods; (5) Conflict resolution, clear procedures for addressing payment defaults or disputes.

This builds on Hassan et al.'s (2020) research demonstrating successful ijarah implementation in Malaysian waqf institutions, while recognizing Thai contexts require additional adaptations due to legal framework differences. This resonates with Mohd Thas Thaker and Allah Pitchay's (2018) emphasis that financial instruments must adapt to institutional capacity and local conditions rather than generic application. *Finding*

4.2: Community Cooperative Partnership Through Musyarakah

Three schools identified potential musyarakah (partnership) arrangements with community cooperatives for developing commercial activities on waqf land: (1) Joint agricultural ventures cooperatives provide capital and expertise for rubber cultivation or vegetable farming, with shared profits; (2) Commercial property development partnerships to develop rental housing or small shops near commercial areas, with schools contributing land and cooperatives providing construction capital; (3) Halal food businesses partnerships to establish small-scale halal food production (packaged snacks, processed agricultural products) using school kitchen facilities and cooperative market access.

Principals expressed cautious openness to partnerships while emphasizing needs for: (1) Clear Shariah compliance certification from recognized Islamic authorities; (2) Written, legally binding agreements protecting school interests; (3) Transparent profit-sharing mechanisms; (4) Exit clauses for unsuccessful partnerships; (5) Community oversight ensuring accountability.

This aligns with Ayub's (2007) analysis of successful musyarakah applications in Islamic development finance while recognizing Kahf's (2003) partnership risk cautions. The emphasis on Shariah compliance verification reflects principals' religious scrupulousness and community accountability concerns documented in broader Islamic education literature (Hefner, 2009).

Discussion

The study highlights the significant role of waqf-based Tahfiz schools in Yaha District, Yala Province, Thailand, while addressing the challenges and opportunities in their management. The discussion focuses on key areas, including financial sustainability, governance issues, and potential solutions using Islamic social finance mechanisms.

Challenges in Waqf-Based Tahfiz Schools

One of the main issues identified is the absence of a clear regulatory framework for waqf institutions in Thailand, as the country lacks specific laws governing Islamic endowments (waqf) (Noipom & Hassama, 2017). This regulatory gap creates administrative and financial uncertainties for Tahfiz schools, which function primarily on donations, community funding, and informal management structures (Creswell, 2013). Additionally, since Tahfiz schools are not recognized as government-funded institutions, they rely heavily on tuition fees and voluntary sadaqah (charity) contributions (Abdul Shukor et al., 2019). This results in financial instability, making it difficult for schools to sustain operations.

Limitations in Traditional Waqf Management

The family-based governance model used by most Tahfiz schools limits professional administration and long-term financial planning. Waqf assets, such as land and buildings, are often underutilized due to a lack of structured investment strategies (Obaidullah & Shirazi, 2017). Many waqf properties remain idle or underdeveloped, which restricts their potential to generate sustainable revenue.

Research Conclusions

The background of Tahfiz schools in Yala province reveals that their establishment was driven by community demand. Most principals, who graduated from Markaz, went on to establish Tahfiz schools in their hometowns. The process of building these schools involves two key steps: converting private land into waqf property and conducting charity events to pool funds from voluntary donations. The management of Tahfiz schools often follows a family-based model, where a family member or relative is appointed as the license holder, while the main instructor assumes the role of principal.

Several issues were identified in the management of Tahfiz schools, including a lack of participation from waqf contributors and the absence of specific waqf laws in Thailand. To address these challenges, further studies are needed to explore potential ways to utilize Islamic social finance concepts to promote Tahfiz schools. Future research should focus on the detailed management of waqf,

the impacts of waqf on people's lives, and the possibility of enacting waqf laws in Thailand. Ultimately, these studies should aim to propose an effective and suitable management system for Tahfiz schools.

Acknowledgement

We would like to extend our deepest gratitude to Yala Rajabhat University for their generous support Research Grant No. บทส.02/2566.

References

- Akhir, N. S. M., Yusof, A. S. M., Hussin, R., & Ghazali, A. M. (2023). IMWI 4 tahfiz agripreneurcation: A sustainability model for private tahfiz schools in Malaysia. *Environment Behavior Proceedings Journal*, 8(SI14), 59-64. <https://doi.org/10.21834/e-bpj.v8iSI14.5057>
- Aman, Z., Sanusi, S. W. S. A., & Awaludin, N. S. (2024). Aman, Z., Ahmad Sanusi, S. W. S., & Awaludin, N. S. (2024). Cash waqf governance practices: Case study in Malaysian tahfiz institution. *Journal of Management and Muamalah*, 14(2), 119-130. <https://doi.org/10.53840/jmm.v14i2.197>
- Abdullah, M. (2020). Reflection of maqāsid al-sharī'ah in the classical fiqh al-fwqāf. *Islamic Economic Studies*, 27(2), 79-90. <https://doi.org/10.1108/IES-06-2019-0011>
- Abdul Shukor, S., Johari, F., Abd Wahab, K., Kefeli @ Zulkefli, Z., Ahmad, N., Haji Alias, M., Abdul Rahman, A., Mohd Orip, N. M., Ibrahim, P., & Abu-Hussin, M. F. (2019). Trust on awqaf institutions: Evidence from Malaysia. *Journal of Islamic Marketing*, 10(2), 511–524. <https://doi.org/10.1108/JIMA-05-2017-0054>
- Abdur-Rashid, K. (2021). Financing kindness as a society: The rise and fall of the Waqf central islamic philanthropic institution (Awqāf). *Journal of Muslim Philanthropy & Civil Society*, 5(1), 49–69. <https://scholarworks.iu.edu/iupjournals/index.php/muslimphilanthropy/article/view/3565>
- Andrikopoulos, A. (2020). Delineating social finance. *International Review of Financial Analysis*, 70, 1-10. <https://doi.org/10.1016/j.irfa.2020.101519>
- Asni, F., Mahamud, M. A., & Sulong, J. (2020). Socio-economics and management of Muslim cemetery Waqf using Istibdal and GIS method in Penang state. *Journal of*

Islamic Accounting and Business Research, 11(7), 1343–1362.

<https://doi.org/10.1108/JIABR-01-2019-0026>

- Al-Bakri, Z. M. (2014). *Al-fiqh al-Manhaji: Muamalat dan kewangan Islam dalam fiqh al-syafi'i*. Darul Syakir Enterprise.
- Brown, R. A. (2008). Islamic endowments and the land economy in Singapore: The genesis of an Ethical Capitalism, 1830–2007. *South East Asia Research*, 16(3), 343–403. <https://doi.org/10.5367/000000008787133445>
- Creswell, J. W. (2013). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (3rd ed.). Sage Publication.
- Chapra, M. U. (1979). *The Islamic welfare state and its role in the economy*. Islamic Foundation.
- Hefner, R. W. (Ed.). (2009). *Making Modern Muslims: The Politics of Islamic Education in Southeast Asia*. University of Hawai'i Press. <http://www.jstor.org/stable/j.ctt6wqvz8>
- Noipom, T., & Hassama, A. (2017). Waqf in a non-Muslim country: A preliminary survey of Waqf in Thailand. *Share: Jurnal Ekonomi dan Keuangan Islam*, 6(1), 41-52. <http://dx.doi.org/10.22373/share.v6i1.1517>
- Kahf, M. (1989). Zakat: Unresolved issues in the contemporary fiqh. *IJUM Journal of Economics and Management*, 2(1), 1-22. <https://ideas.repec.org/a/ije/journl/v2y1989i1p1-22.html>
- Kahf, M. (2016). WAQF: A quick overview. http://monzer.kahf.com/papers/english/WAQF_A_QUICK_OVERVIEW.pdf
- Kraince, R. G. (2007). Islamic higher education and social cohesion in Indonesia. *Prospects*, 37(3), 345-356. <https://link.springer.com/article/10.1007/s11125-008-9038-1>
- Laallam, A., Kassim, S., Engku Ali Engku Rabiah, A. & Saiti, B. (2020). Intellectual capital in nonprofit organizations: Lessons learnt for Waqf institutions. *ISRA International Journal of Islamic Finance*, 12(1), 27-48. <https://doi.org/10.1108/IJIF-10-2018-0111>
- Thaker, M.A.B. & Allah Pitchay, A. A. (2018). Developing Waqf land through crowdfunding-Waqf model (CWM): The case of Malaysia. *Journal of Islamic Accounting and Business Research*, 9(3), 448-456. <https://doi.org/10.1108/JIABR-05-2016-0062>

- Shaham, R. (1991). Christian and Jewish waqf in Palestine during the late Ottoman period. *Bulletin of the School of Oriental and African Studies*, 54(3), 460–472. <https://doi.org/10.1017/S0041977X00000823>
- Usman, M., & Ab Rahman, A. (2020). Funding higher education through waqf: A lesson from Pakistan. *International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management*, 14(2), 409-424. <https://doi.org/10.1108/IMEFM-05-2019-0200>
- Yon, W. A.W., Latiff, M. S. A. & Bahrom, H. (2008). Mekanisme wakaf: Gagasan awal terhadap pembangunan dan pembiayaan pusat penyelidikan dan perkembangan Islam Borneo. *Jurnal Pengurusan JAWHAR*, 12(2), 63-86. <https://e-penerbitan.jawhar.gov.my/jurnal-pengurusan-jawhar-2018-no-2/>
- Obaidullah, M. & Shirazi, N.S. (2017). IRTI Islamic social finance report. Islamic Research and Training Institute. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.26825.44645>
- Obaidullah, M. (2008). *Introduction to Islamic microfinance*. IBF Net Limited. <https://ssrn.com/abstract=1506072>

Implementation of Peace Education in Islamic Schools in the Deep South of Thailand: A Case Study of Selected Schools Pattani and Songkhla Provinces

Received: January 23, 2025, ✿ Revised: June 05, 2025, ✿ Accepted: June 05, 2025

Serigne Sagne Dieye Sy¹

Srisompob Jitpromsri²

Md Mahbubul Haque³

Abstract

Objective: The research aims to investigate factors influencing implementation of peace education in two Islamic schools in Pattani and one in Songkhla province, and to propose strategies for improving its effectiveness in conflict-affected regions.

Methodology: This study employed a qualitative approach, collecting data from 28 purposefully selected key informants—including administrators, scholars, teachers, and students—via in-depth interviews, observations, and document analysis. Thematic analysis was utilized to identify key patterns and challenges regarding the implementation of peace education in Islamic schools.

Research findings: The findings highlight the importance of integrating peace education into Islamic schools to foster holistic development through conflict resolution, social justice, and cultural diversity. Effective implementation requires an interdisciplinary curriculum that connects school practices with community involvement. Furthermore, establishing a sustainable culture of peace relies on supportive educational policies and active collaboration between teachers and parents.

Contribution: This research demonstrates the positive impact of peace education on enhancing student cooperation, reducing violence, and lowering dropout rates. It further identifies integration challenges and proposes strategies to align educational initiatives with community frameworks and policy efforts for broader implementation.

Keywords: Peace Education, Islamic Schools, Thailand Deep South, Conflict Resolution, Community Engagement.

¹ M.A. Candidate. (Peace Studies), Institute for Peace Studies, Prince of Songkhla University. Email: sagne9@gmail.com

² Ph.D. (Institute for Peace Studies), Assistant Professor, Institute for Peace Studies, Prince of Songkhla University. Email: srisompob.j@gmail.com

³ Ph.D. Human Rights and Peace Studies (International Program), Senior Lecturer, Faculty of Law and International Relations, University Sultan Zainal Abidin. Email: mahbubh@unisza.edu.my

Introduction

The implementation of peace education in Deep South of Thailand is crucial for fostering a culture of nonviolence, empathy, and understanding in a region historically affected by conflict. The Deep South of Thailand, comprising provinces Pattani, Yala, and Narathiwat, has experienced decades of political, religious, and cultural tensions (Uddin & Sarntisart, 2023). These tensions have often resulted in violence, with local communities, particularly Muslim populations, feeling disenfranchised by national policies. Islamic schools, which are central to community life in these provinces, are uniquely positioned to address these issues by integrating peace education into their curricula (Yusal et al., 2023). This paper investigates the methods employed by two Islamic schools in Pattani and one in Songkhla to implement peace education. It evaluates the success of these approaches on students and their wider impact on the local community.

The Characteristics of Pattani and Songkhla Provinces

Pattani and Songkhla, located in Deep South of Thailand, are distinct for their rich cultural heritage, geographic diversity, and socio-political significance (Azizah & Raya, 2021). Pattani, with its predominantly Malay-Muslim population, is deeply rooted in Islamic traditions and history, often reflecting a unique blend of local customs and religious practices. Songkhla, in contrast, showcases a more diverse demographic with a mix of Buddhist and Muslim communities, serving as a cultural and economic hub for the region (Chachavalpongpun, 2023). Both provinces share a history marked by resilience amidst socio-political challenges, playing crucial roles in peacebuilding and fostering coexistence in a multi-ethnic and multi-religious society.

Historical and socio-political overview of Deep South of Thailand

The conflict in Deep South of Thailand has its roots in the early 20th-century annexation of the region by the Thai state, which led to the marginalization of the predominantly Malay-Muslim population (Boonpunth & Saheem, 2022). Historically, the region had been part of the Patani Sultanate, an independent Malay-Muslim polity with distinct cultural, linguistic, and religious traditions. Following its incorporation into Thailand, the government implemented policies aimed at assimilation, including the imposition of the Thai language, centralized administration, and restrictions on Islamic education and cultural practices (Tique, 2023). These measures, coupled with economic neglect and political exclusion, fueled grievances among the local population. By the mid-20th century, separatist movements advocating for self-determination and greater cultural recognition emerged.

Initially peaceful, these movements faced suppression by Thai authorities, leading to cycles of resistance, state retaliation, and insurgency. Over the decades, the conflict has evolved, involving multiple actors, including separatist groups, security forces, and paramilitary organizations, with violence escalating significantly in the early 2000s (Oancea et al., 2021).

Peace Education in Islamic Societies

Peace education within the Islamic dimension integrates Islamic values to promote peace, tolerance, and conflict resolution in Muslim societies (Atsani & Hadisaputra, 2024). Countries like Indonesia, Pakistan, and Malaysia have implemented such programs, emphasizing principles such as justice, forgiveness, and unity. In Indonesia, peace education fosters dialogue and cooperation through Islamic teachings, while in Pakistan, it addresses sectarian violence and promotes social cohesion. Malaysia's Islamic schools emphasize respect for diversity and reconciliation (Arphattananon, 2018). These examples demonstrate how peace education can build harmonious societies by aligning with Islamic values.

Academic Rationale for Selecting Islamic Schools in Pattani and Songkhla Provinces for peace education Study

The Islamic schools in Pattani and Songkhla Provinces were selected for this study as they represent the Deep South of Thailand, a region with a complex history of conflict and educational disruption. The schools were chosen to offer a variety of perspectives on implementing peace education in regions affected by socio-political tensions. Pattani schools are particularly significant due to the ongoing challenges in the region, while the inclusion of a school from Songkhla facilitates comparative analysis between provinces with differing levels of conflict. This selection supports a deeper exploration of the challenges, strategies, and solutions for integrating peace education in conflict-prone areas, offering valuable insights into its effectiveness.

Overview of these Selected Islamic schools

The researcher selected these Islamic schools—Azizstan Foundation School (AFS), Islamic Sciences Demonstration School (IDS), and Kanlayanachonrangsan Foundation School Ban Nuea Mosque (KFS)—due to their representation of diverse educational settings within the Deep South of Thailand, offering insights into the implementation of peace education in conflict-prone areas. These schools were chosen for their distinct approaches and their potential to provide valuable data on integrating peacebuilding practices in Islamic educational contexts.

The Context of the Conflict

Understanding historical and socio-political context of conflict in Deep South of Thailand is essential to grasp the necessity of implementing peace education in the region.

The Deep South of Thailand has long been a region marked by ethnic and religious tensions between the Malay Muslim majority and the Thai Buddhist state (Payo & Askandar, 2024). The roots of the conflict can be traced back to the 1909 Anglo-Siam Treaty, which annexed the Malay sultanates into modern Thailand. The government's assimilation policies, which disregarded local languages and customs, coupled with economic marginalization, have fueled feelings of alienation. The ongoing insurgency, primarily led by groups seeking greater autonomy, has further exacerbated tensions (Hadini et al., 2023). Given this backdrop, the integration of peace education becomes not only a tool for promoting peace but also a means of addressing deep rooted grievances.

Theoretical Framework

Theoretical framework focuses on promoting understanding, tolerance, and conflict resolution through educational practices. The theoretical underpinnings of peace education are rooted in Galtung's concept of peace, which distinguishes between negative peace, defined as the absence of direct violence, and positive peace which involves presence of justice, equality, social harmony (Pherali, 2023). The framework incorporates constructivist learning, critical thinking, empathy, and intercultural awareness, influenced by Paulo Freire's pedagogy. It also integrates human rights, global citizenship, and conflict resolution education. In Islamic schools, the framework aligns with Islamic values of peace, justice, and reconciliation, aiming to cultivate sustainable peace and enhance social cohesion (Mcinerney & Archer, 2023).

Research Objectives

The research aims to investigate factors influencing implementation of peace education in two Islamic schools in Pattani and one in Songkhla province, and to propose strategies for improving its effectiveness in conflict-affected regions.

Methodology

This qualitative study explored implementation of peace education in two Islamic schools Pattani-Islamic Demonstration School and Azizstan Foundation School, and one in Songkhla -Kanlayanachonrangsang Foundation School. Conducted over 20 (twenty) days in Pattani and 10 (ten) days in Songkhla provinces, this research involved in-depth interviews with 28 (twenty-eight) participants (19 males and 9 females), including teachers and principals,

to explore the challenges and successes of Peace Education initiatives. Methodologies included interviews, classrooms observations, and document analysis, with informed consent secured from all informants. The study aimed to assess how peace education fosters social cohesion, tolerance, and non-violence among students from diverse ethnic and religious backgrounds while involving stakeholders, such as community leaders and parents, in the evaluation process.

The gender distribution reflects the composition of teaching staff in these institutions, where male teachers are more common due to cultural and religious traditions. Informants were deliberately selected based on their teaching experience, requiring a minimum of four years in the field, along with expertise in Islamic studies and peacebuilding.

With their specialized knowledge in both religious and pedagogical fields, participants provided crucial insights into the implementation of Peace Education. The primary data collection method involved in-depth interviews, enabling participants to share their experiences, challenges, and perspectives on peace education. This theoretical framework shaped the development of research tools and guided the subsequent analysis of the collected data.

Fieldwork took place within the selected schools, allowing the researcher to engage with a broad range of stakeholders, including teachers, principals, students, community leaders, parents, and religious figures. Before conducting interviews, the researcher obtained informed consent from all participants and distributed formal letters explaining the study's objectives and procedures.

Interviews were conducted either in person or via email, depending on informants preferences and availability. The data collection process was designed providing a comprehensive and multi-dimensional understanding of the research subject. Additionally, secondary data, including school records and curriculum documents, were examined to provide context and confirm the findings derived from interviews and observations. The insights gathered from interviews were further validated through classroom observations, document analysis, ensuring comprehensive and accurate understanding of the study's focus.

After completing the interviews, the researcher transcribed and translated the recorded discussions into Standard English for analysis. The data were then coded to identify recurring themes and patterns, which were analyzed in relation to the study's research questions and theoretical framework. This multi-method approach provided deeper understanding of

complexities of peace education implementation, shedding light on both the challenges and successes experienced by these schools.

Results and Discussion

Peace education in Islamic teachings promotes peace and social harmony, but the challenge is how to effectively implement it in Islamic schools?

Integration of peace education in Islamic Schools Curricula

According to a teacher from Azizstan Foundation School in Pattani, (personal communication, April 14, 2023), peace education faces significant local challenges due to cultural, political, and social factors, he asserted: *“Students actively participate in peace lessons during weekly Friday prayers at the mosque, engaging in role-playing and debates that broaden their understanding of conflict perspectives”*. Another teacher (personal communication, April 14, 2023) mentioned: *“Lessons incorporate Islamic teachings, emphasizing the value of Salaam (greeting), active listening exercises, and group discussions, which not only teach peace theoretically but also encourage its application in daily life”*.

A teacher from Kanlayanachonrangsang Foundation School in Songkhla (personal communication, April 17, 2023) emphasized that integrating peace concepts into Islamic studies makes them more relevant for students, explaining that *“By teaching how Prophet Muhammad (PBUH) resolved conflicts, students are encouraged to adopt similar strategies.”*

A teacher pointed out: *“Studying Islamic history allows students to explore how the Prophet (PBUH) resolved conflicts through dialogue, patience, and justice”* (personal communication, April 17, 2023). Similarly, on April 20, 2023, another teacher from the Islamic Demonstration School at Prince of Songkhla University expressed, *“These lessons help us approach conflict with a different mindset, promoting amicable and peaceful communication rather than aggression”* (personal communication, April 20, 2023).

These examples highlight how active learning approaches enhance students' understanding of peace. Emphasizing Qur'anic teachings strengthens students' moral and ethical reasoning, helping them see peace as not merely an academic subject but as a core principle of Islamic life (Malik & Jumani, 2022).

Teachers' Training and Capacity Building

The effectiveness of peace education programs largely depends on teachers' ability to convey peace-related concepts. According to a teacher from the Islamic Demonstration School in Pattani, *“Trained teachers feel more confident in leading discussions on peace and conflict*

resolution compared to their untrained counterparts” (personal communication, April 20, 2023).

In classrooms led by trained teachers, students demonstrated increased positive behaviors such as greater respect for teachers and improved cooperation. Teachers equipped with conflict resolution strategies, classroom management skills, and mediation techniques can model and teach peace principles more effectively (Talakua, 2023).

Trained teachers reported feeling well-prepared to create a safe and open classroom environment that encourages dialogue and perspective-sharing. These teaching methods help students internalize peace-building principles and apply them in real-life situations. In contrast, untrained teachers often struggle with sensitive peacebuilding issues due to a lack of familiarity with effective teaching techniques.

Challenges in Implementing Peace Education

Field research identified several challenges in implementing peace education effectively in Islamic schools, including exposure to violence, lack of resources, and political sensitivities.

Exposure to Violence

Many students in Deep South of Thailand face exposure violent incidents in their communities, resulting in trauma and heightened fear. Additionally, a teacher from Azizstan Foundation School in Pattani highlighted *“Many students arrive at school already affected by the trauma of bombings in their communities, making discussions on peace feel abstract when their everyday reality is rooted in conflict”* (personal communication, May 8, 2023).

This exposure to violence significantly impacts students' emotional well-being, hindering their ability to engage with abstract peace concepts.

Lack of Resources

Peace education in Islamic schools faces resource shortages, including inadequate funding, materials, and class time, which hinder student engagement and the implementation of comprehensive peace education strategies.

A teacher from the Islamic Demonstration School in Pattani indicated, *“The lack of resources has impeded the development of meaningful lessons and interactive activities such as role-playing and group discussions, which are vital for teaching conflict resolution and peacebuilding”* (personal communication, May 16, 2023).

Political Sensitivities

In a politically sensitive region, discussions around peace can have political implications. An administrator from Azizstan Foundation School expressed concerns about the potential political repercussions of certain peace-related topics. He stressed the importance of sensitivity in framing such discussions to avoid misinterpretation, cautioning that “*Discussions on peace must be handled carefully to avoid being seen as political criticism*” (personal communication, May 19, 2023).

This underscores the delicate nature of implementing peace curricula in a region affected by ongoing conflict and political sensitivities. The fear of peace discussions being perceived as politically charged creates a challenge for schools attempting to teach values of non-violence, empathy, and conflict resolution.

Impact on Students and the Community

Despite the difficulties, peace education has positively influenced students. Teachers observed that students are more willing to resolve conflicts peacefully and actively engage in initiatives such as volunteer projects and anti-bullying campaigns. A teacher from the Islamic Demonstration School in Pattani, “*These programs have helped students manage disagreements by thinking before reacting*” (personal communication, April 20, 2023). This change is evident not only in students’ behavior at school but also in their interactions at home.

Parental involvement has been essential in reinforcing peace education, leading to fewer disciplinary cases and greater support for non-violent conflict resolution at home. A parent from the Islamic Demonstration School in Pattani shared, “*At home, I now encourage my children to resolve sibling disputes through dialogue rather than punishment*” (personal communication, April 20, 2023). This illustrates how peace education is fostering positive behavioral changes not only within the school environment but also within the family unit. According to a teacher from the Islamic Demonstration School in Pattani, “*These programs have helped students manage disagreements by thinking before reacting*” (personal communication, April 20, 2023). The impact of these initiatives is evident not only in students’ interactions within the school but also in their behavior outside the classroom. This suggests that key lessons in empathy, communication, and conflict resolution are being effectively internalized and applied in everyday life.

Limitations

The researcher encountered several limitations, such as difficulties in data collection, language barriers, security issues, and restricted access to schools. Both teachers and students grapple with trauma, fear, and instability, while a lack of resources and inadequate training

hinder effective learning. Moreover, the scarcity of research on integrating Islamic teachings into peace education and the limited exploration of its long-term effects underscore the need for further study. Therefore, this research should be considered as an initial step rather than a definitive conclusion.

Conclusion and Recommendations

Although implementation of peace education in selected Islamic schools in Deep South of Thailand is still in its early phases, it shows great potential for fostering a more peaceful and tolerant society. However, overcoming existing challenges is essential to ensure its long-term success. The study concludes that peace education in Islamic schools in Pattani and Songkhla provinces has shown positive impacts on promoting nonviolence, empathy, and critical thinking among students. However, to fully maximize its benefits, there is a need for more extensive teacher training, a standardized curriculum, and stronger support from both government and international organizations.

Moreover, it is vital to address the political and cultural sensitivities surrounding the region's conflict in order to create a conducive environment for Peace Education to flourish. The success of peace education in these Islamic schools could serve a model for other conflict-affected regions in Thailand and elsewhere.

Islamic schools in Deep South of Thailand face significant challenges, yet the integration of Peace Education offers a hopeful path toward fostering nonviolence and reconciliation. The experiences in two schools in Pattani and one in Songkhla highlight both the opportunities and obstacles of using education for peacebuilding in conflict zones. However, the success depends on ongoing support for teacher training, curriculum enhancement, and community involvement. Policymakers should consider expanding peace education to more Islamic schools and incorporating it into national education policy. Despite challenges such as cultural resistance and limited resources, these Islamic schools are crucial in promoting values like dialogue, critical thinking, and conflict resolution, contributing to long-term peace in the region.

References

Arphattananon, T. (2018). Multicultural education in Thailand. *Intercultural Education*, 29(2), 149-162. <https://doi.org/10.1080/14675986.2018.1430020>

- Atsani, L. G. M. Z. & Hadisaputra, P. (2024). Promoting harmony and renewal: The transformation of peace education within the Islamic education curriculum. *Journal of Research in Instructional*, 4(1), 1–11.
<https://doi.org/10.30862/jri.v4i1.303>
- Azizah, L., & Raya, M. K. F. (2021). Islamic education leadership in conflict state: Case study in southern Thailand. *Jurnal Tatsqif*, 19(1), 1–20.
<https://doi.org/10.20414/jtq.v19i1.3540>
- Boonpunth, K. C., & Saheem, N. (2022). Roles of civil society in peacebuilding in southeast asia: The case studies of Mindanao, Aceh, and southernmost Thailand. *Asian Affairs: An American Review*, 49(2), 88–112.
<https://doi.org/10.1080/00927678.2022.2089522>
- Chachavalpongpan, P. (2023). Peace and conflict studies in Thailand: The primacy of the state’s narrative of security. *Asian Journal of Peacebuilding*, 11(1), 95–117.
<https://doi.org/10.18588/202305.00a336>
- Hadini, H., Hayati, H., & Nurbayani, N. (2023). Characteristics of the Islamic education system in Thailand. *International Journal of Social Service and Research*, 3(4), 895–899.
<https://doi.org/10.46799/ijssr.v3i4.323>
- Malik, S., & Jumani, N. B. (2022). *Islamic instruction as a student-centred approach*. In I. Hussein & A. Amzat (Eds.), *Supporting modern teaching in Islamic schools: Pedagogical best practice for teachers* (pp. 57–67). Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9781003193432-6>
- McInerney, W. W., & Archer, D. T. (2023). Men’s violence prevention and peace education: Drawing on galtung to explore the plurality of violence(s), peace(s), and masculinities. *Men and Masculinities*, 26(1), 69–90.
<https://doi.org/10.1177/1097184X221149989>
- Oancea, A., Fancourt, N., Robson, J., Thompson, I., Childs, A., & Nuseibeh, N. (2021). Research capacity-building in teacher education. *Oxford Review of Education*, 47(1), 98–119. <https://doi.org/10.1080/03054985.2020.1842184>
- Payo, N., & Askandar, K. (2024). Southern Thailand’s crossroads: Conflict and economic repercussions. *Asian Affairs: An American Review*, 51(4), 232–258.
<https://doi.org/10.1080/00927678.2024.2339782>

- Pherali, T. (2023). Social justice, education and peacebuilding: Conflict transformation in Southern Thailand. *Compare: A Journal of Comparative and International Education*, 53(4), 710–727. <https://doi.org/10.1080/03057925.2021.1951666>
- Talakua, M. A. (2023). The role of Christian religious education teachers in shaping student character through peace education and conflicts resolution among students. *Athena: Journal of Social, Culture and Society*, 1(4), 257–261. <https://doi.org/10.58905/athena.v1i4.202>
- Tique, R. (2023). Experiences of student teachers in Thailand: A pre-service teacher training encounter. *Utamax: Journal of Ultimate Research and Trends in Education*, 5(2), 81–95. <https://doi.org/10.31849/utamax.v5i2.13969>
- Uddin, Md. N., & Sarntisart, S. (2023). The schooling gap between the deep south and the rest of the south in Thailand. *Defence and Peace Economics*, 34(2), 199–213. <https://doi.org/10.1080/10242694.2022.2027183>
- Yusal, Y., Nurazmi, N., & Harnipa, H. (2023). Application of problem based learning to enhance students' problem solving ability in static fluid. *Kasuari: Physics Education Journal*, 6(2), 98–106. <https://doi.org/10.37891/kpej.v6i2.461>

Halal System Management in the Poultry Industry: A Comparative Study of Thailand, Malaysia, Brunei, the United Arab Emirates, and Saudi Arabia

Received: August 23, 2025, ✨ Revised: December 27, 2025, ✨ Accepted: December 27, 2025

Hafit Khamnurak¹

Asman Taeali²

Abstract

Objective: The research aims to explore the management guidelines of the halal system in Thailand's poultry industry and to comparatively examine the halal management frameworks enforced by four key Muslim-majority countries: Malaysia, Brunei, the United Arab Emirates (UAE), and Saudi Arabia.

Methodology: This research employed a qualitative methodology based on documentary analysis and in-depth interviews with 17 experts. The documentary analysis employed both deductive and inductive approaches and Interviews followed a semi-structured format based on Creswell & Poth (2018) purpose-driven interview methodology.

Research Findings: The study reveals that Thailand's current halal system management is limited in its scope and intensity particularly in the midstream and downstream sectors of the supply chain. It lacks comprehensive halal control mechanisms, especially in the upstream processes such as feed production and poultry farming. In contrast, the halal management systems of Malaysia, Brunei, UAE, and Saudi Arabia demonstrate stronger institutional regulations, rigorous auditing standards, and varying stances on stunning practices and certification authority.

Contributions: The findings indicate the necessity for Thailand to align its halal system management with international standards in order to enhance consumer trust, meet export requirements, and strengthen its position in the global halal market.

Keywords: Halal management, poultry industry, Thailand, comparative study, Halal standards

¹ Ph.D. Candidate (Islamic Studies and Muslim Studies), Faculty of Islamic Sciences, Prince of Songkla University, Pattani campus, Hafitkhamnurak14@gmail.com

² Ph.D. (Islamic Revealed Knowledge and Heritage), Assistant Professor, Faculty of Islamic Sciences, Prince of Songkla University, Pattani campus, Asman.t@psu.ac.th

Introduction

The halal industry plays a vital role in the global food economy, especially in Muslim-majority countries where adherence to Islamic dietary laws is not only a matter of religious obligation but also a legal requirement (Riaz & Chaudry, 2003). Within this context, the poultry sector has become one of the most important components of halal food production due to its high demand and export potential. Thailand, as a leading exporter of poultry products, has sought to integrate halal principles into its food production and processing systems to meet the expectations of Muslim consumers and international halal certification authorities (Rahman et al., 2021)

Despite these efforts, studies and field observations suggest that Thailand's halal system management remains inconsistent, particularly in upstream operations such as feed production and poultry farming (Khamnurak & Taeali, 2025). Most regulatory mechanisms tend to concentrate on midstream and downstream stages such as slaughterhouses and processing plants where the Central Islamic Council of Thailand (CICOT) implements halal auditing and certification procedures. However, without a fully integrated supply chain management approach, including effective halal control points (HCPs), the system cannot ensure comprehensive halal compliance.

In contrast, countries like Malaysia, Brunei, the United Arab Emirates (UAE), and Saudi Arabia have established more rigorous and systematic halal certification systems. For example, Malaysia's Department of Islamic Development (JAKIM) operates under the MS 1500:2019 standard, which outlines specific requirements for halal food production (Department of Standards Malaysia, 2019). Similarly, Brunei's Halal Certificate and Halal Label Order (Ministry of Religious Affairs [MORA], 2005) and PBD 24:2007-Halal Foods (MORA, 2007), the UAE's GSO 2055-1:2015 and UAE.S 993:2022 standards, and Saudi Arabia's SFDA/GSO 993:2015 provide comprehensive regulatory frameworks governing halal slaughter, processing, and certification. These systems have become benchmarks for halal food imports and exports worldwide.

This study aims to examine the current halal management practices in Thailand's poultry industry and to compare them with the regulatory approaches of Malaysia, Brunei, UAE, and Saudi Arabia. The goal is to identify management gaps, explore Islamic legal consistencies, and recommend improvements to align Thailand's halal system with international standards and global trade requirements.

Literature Review

1. Islamic Principles of Halal System Management

Halal, meaning “permissible” in Arabic, encompasses not only the nature of the product itself but also the ethical and procedural aspects of production as guided by Shariah law. The Qur’an and Sunnah establish clear criteria for lawful food, which include the prohibition of consuming blood, carrion, pork, and animals not slaughtered in the name of Allah (al-Mā’idah, 5:3). Scholars such as Al-Qaradawi (1999) emphasize that halal encompasses both external hygiene and internal religious intent. The modern halal management system must therefore align with core principles including tawhid (monotheism), tayyib (wholesomeness), maslahah (public interest), and avoidance of najis (impurities).

2. Halal Assurance in the Poultry Industry

The poultry sector, especially in industrialized settings, presents unique challenges for halal compliance. These include mechanical slaughtering, the use of pre-slaughter stunning, and complex supply chains (Riaz & Chaudry, 2003). Effective halal assurance systems involve the establishment of Halal Control Points (HCPs), the presence of trained Muslim slaughterers, traceability of raw materials, and the exclusion of cross-contamination with haram elements. According to Rahman et al. (2021), the implementation of Control Points for Halal Poultry Supply Chain (CPHPSC) in poultry plants must be integrated into overall food safety protocols such as Good Manufacturing Practices (GMP) and Hazard Analysis Critical Control Points (HACCP).

3. National Halal Management Systems

A Comparative Perspective, Several Muslim-majority countries have developed robust halal certification frameworks that serve as international references: Malaysia: Through JAKIM, Malaysia has developed the MS 1500:2019 standard which covers halal definitions, production requirements, slaughtering, handling of najis, and record keeping. It is widely accepted in the global halal market (Department of Standards Malaysia, 2019). Brunei: Under the Halal Certificate and Halal Label Order, Brunei implements strict controls including no stunning, onsite inspection by Brunei’s religious officers, and bans on processed poultry imports (MORA, 2005). UAE: The UAE’s halal standard includes GSO 2055-1:2015 for general halal guidelines (Emirates Authority for Standardization and Metrology [ESMA], 2015) and UAE.S 993:2022 for animal slaughtering in compliance with Islamic rules. The system permits electric stunning under specific conditions and emphasizes hygienic control

(Ministry of Industry & Advanced Technology [MOIAT], (2022). Saudi Arabia: The Saudi Food and Drug Authority (SFDA) applies the GSO 993:2015 standard which prohibits stunning and requires full documentation of halal compliance, including on-site inspection and accreditation of foreign certifiers (Gulf Standardization Organization [GSO], 2015).

4. Previous Studies on Halal Management

Numerous studies have addressed gaps and strengths in halal system management. For example, Ramli et al. (2020) highlighted the implementation of halal assurance protocols at the farm level as a foundational element in the poultry supply chain. Meanwhile, Ibrahim et al. (2024) examined the integration of Halal Compliance Critical Control Points and IoT technologies in ensuring traceability and compliance throughout the halal chicken meat supply chain. In the Thai context, Khamnurak and Taeali (2025) pointed out the lack of integration in upstream operations and inconsistencies in halal enforcement.

These works collectively suggest that effective halal system management in the poultry sector requires not only technical compliance but also alignment with religious principles, international expectations, and operational transparency.

Research Objectives

This article aims to achieve the following objectives:

1. To examine the current management practices of the halal system in Thailand's poultry industry.
2. To compare Thailand's halal system management with the regulatory standards and operational models of Malaysia, Brunei, the United Arab Emirates, and Saudi Arabia.

Research Methodology

This study employed a qualitative research design utilizing two primary methods: documentary analysis and in-depth interviews. The objective was to explore halal system management in Thailand's poultry industry and to comparatively examine halal standards and practices in Malaysia, Brunei, the United Arab Emirates (UAE), and Saudi Arabia.

1. Documentary Research

A comprehensive documentary analysis was conducted to examine both Islamic jurisprudential foundations and contemporary halal regulatory frameworks. The reviewed materials included: Primary Islamic sources such as the Qur'an, Hadith, classical fiqh texts, and fatwas relevant to halal slaughter, najis (impurities), and purification. National halal

standards and regulatory guidelines from the five countries under study, including: MS 1500:2019 and the Malaysian Protocol for Halal Meat and Poultry Production, PBD 24:2007-Halal Foods (MORA, 2007), UAE.S GSO 2055-1:2015 and UAE.S 993:2022 (UAE), SFDA/GSO 993:2015 (Saudi Arabia), Thai regulations including the Regulation on the management of Halal Affairs B.E. 2558 (2015) and halal guidelines issued by the Central Islamic Council of Thailand (CICOT) and Secondary sources such as academic journals, theses, and previous studies on halal system management in poultry production.

The documentary analysis employed both deductive and inductive approaches, allowing for thematic interpretation of religious principles, operational standards, and regulatory enforcement.

2. In-depth Interviews

To supplement the document analysis and gain expert insights, in-depth interviews were conducted with 17 key informants selected via purposive sampling. These informants were chosen for their direct involvement in halal certification, auditing, and poultry processing operations in Thailand. The sample included: Halal Executives, Halal Auditors, Halal Assurance controllers and Halal Slaughtering supervisors

Interviews followed a semi-structured format based on Creswell & Poth (2018) purpose-driven interview methodology. The questions were designed to elicit perspectives on: Current halal management practices in Thailand's poultry industry, Challenges in aligning with international halal requirements, Comparative reflections on halal systems in the four reference countries

All interviews were audio-recorded and transcribed. The data were analyzed using thematic coding, with emergent categories reviewed against documentary findings to ensure analytical triangulation.

Research Findings

This section presents the findings based on the analysis of documentary data and in-depth interviews with 17 experts. The results are structured in two parts: (1) halal system management in Thailand's poultry industry, and (2) comparative analysis of halal management guidelines in Malaysia, Brunei, the UAE, and Saudi Arabia.

1. Halal System Management in Thailand's Poultry Industry

The findings reveal that Thailand's halal system management is still limited in its scope and application across the poultry supply chain. While general food safety practices such as Good Manufacturing Practices (GMP) and Hazard Analysis Critical Control Points (HACCP) are widely adopted in the upstream sector (e.g., feed production, poultry farming), specific halal-related controls are mostly concentrated in the midstream and downstream sectors, including slaughterhouses and processing plants.

Several informants emphasized that halal considerations are often introduced only at the slaughtering stage. "In most farms, halal is not discussed at all. The focus starts when the chickens arrive at the slaughterhouse" (Halal Executive 2, personal communication, September 13, 2024). Similarly, a halal auditor noted that upstream operations are generally treated as "halal-neutral" rather than "halal-sensitive." "Feed formulation and rearing practices are assumed to be halal by default, but there are no clear halal control points defined at these stages" (Halal Auditor 7, personal communication, September 7, 2024).

Key issues identified include:

(1) Lack of halal control points (HCPs) in upstream activities such as feed formulation and animal rearing. "Without upstream HCPs, halal assurance becomes partial and reactive" (Halal Auditor 5, personal communication, September 7, 2024).

(2) Insufficient religious supervision and monitoring in certain certified facilities. "Some plants have certificates, but religious supervision is not continuous; it depends on audit schedules" (Halal Assurance Controller 10, personal communication, September 18, 2024).

(3) Limited staff training in Shariah compliance for halal operations. "Workers understand hygiene very well, but many do not understand the religious rationale behind halal procedures" (Halal Slaughtering Supervisor 12, personal communication, September 11, 2024).

(4) Regulatory gaps between the Central Islamic Council of Thailand (CICOT) and industry actors, especially in remote provinces. "In some provinces, coordination with CICOT is minimal, and local implementation varies significantly" (Halal Assurance Controller 9, personal communication, September 18, 2024).

(5) Low international recognition of Thailand's halal certification compared to JAKIM (Malaysia) "Buyers often ask first whether the product is certified by JAKIM or recognized by Middle Eastern authorities" (Halal Executive 3, personal communication, September 14, 2024).

As a result, Thailand’s halal poultry management is perceived as fragmented and inconsistent, especially for establishments that do not export to Muslim-majority countries.

2. Comparative Halal Management Guidelines: Malaysia, Brunei, UAE, and Saudi Arabia.

The study identifies several distinct features in the halal certification systems of Malaysia, Brunei, the UAE, and Saudi Arabia. Interview findings confirm that these systems demonstrate stronger institutional integration, clearer authority structures, and stricter enforcement mechanisms than those observed in Thailand.

An Islamic studies expert explained Malaysia’s approach as follows: “JAKIM functions as both a religious and regulatory authority, which gives its halal certification strong legitimacy” (Halal Auditor 6, personal communication, September 8, 2024). Regarding Brunei, informants highlighted the strict on-site supervision requirement. “Brunei requires their own inspectors to be present. This shows how seriously they treat halal enforcement” (Halal Slaughtering Supervisor 16, personal communication, September 11, 2024). Saudi Arabia was consistently described as the most stringent in terms of religious compliance. “In Saudi Arabia, halal slaughter is non-negotiable no stunning, no compromise” (Halal Executive 3, personal communication, September 14, 2024). The UAE was perceived as more flexible but highly systematic. “The UAE allows conditional stunning, but the documentation, training, and traceability requirements are very strict” (Halal Auditor 7, personal communication, September 7, 2024).

A summary of key findings is as follows:

Table 1 Title: A summary of key findings

Country	Key Features of Halal Management
Malaysia	Operated by JAKIM, uses MS 1500:2019 standard. Allows stunning with conditions. Strong documentation and audit system. No imports of cooked poultry allowed.
Brunei	Regulated by MORA, uses PBD 24:2007-Halal Foods, prohibits stunning before slaughter. Onsite Bruneian inspectors are required. No processed poultry imports accepted.
UAE	Uses UAE.S 993:2022 and GSO 2055-1:2015. Allows conditional electrical stunning. Emphasis on hygiene and staff training. Imports allowed only from approved facilities.

Saudi Arabia	Uses SFDA/GSO 993:2015. No stunning permitted. Strict requirements for religious slaughter, traceability, and label compliance. Imports subject to re-certification.
--------------	--

Source: (Khamnurak,2025)

These systems exhibit high levels of integration, oversight, and standardization, especially in their use of religious authorities, trained personnel, and codified control points. Each system maintains strict rules regarding stunning practices, import restrictions, and inspector authority, which directly affect Thailand’s poultry export procedures.

3. Cross-Cutting Challenges

The comparative analysis revealed several cross-cutting challenges for Thailand’s halal system:

(1) The lack of harmonization between Thai halal standards and those of key trading partners often leads to redundant inspections or delays in certification. “Sometimes we pass Thai certification but still have to start over for Middle Eastern markets” (Halal Assurance Controller 11, personal communication, September 18, 2024).

(2) Human resource shortages in qualified halal auditors impact system credibility. “The number of trained halal auditors is not sufficient for the scale of the industry” (Halal Executive 2, personal communication, September 13, 2024).

(3) Halal assurance mechanisms are still reactive rather than preventive in nature. “Most corrective actions happen after non-compliance is found, not before” (Halal Slaughtering Supervisor 14, personal communication, September 10, 2024).

These challenges indicate that Thailand must enhance the robustness and global alignment of its halal management system, particularly in preparation for long-term halal export growth.

Discussion

The findings of this study reveal significant gaps in Thailand’s halal system management, particularly in comparison with the more institutionalized and internationally recognized frameworks of Malaysia, Brunei, the United Arab Emirates (UAE), and Saudi Arabia. These differences have important implications for the effectiveness, credibility, and export competitiveness of Thailand’s halal-certified poultry products.

1. Systemic Gaps in Thailand’s Halal Management

Despite Thailand's active participation in the global poultry export market and the presence of a national halal certification body CICOT its halal assurance framework remains fragmented. The lack of halal control points (HCPs) in upstream operations such as feed manufacturing and poultry farming contrasts with the midstream and downstream focus of existing regulations. This limited scope compromises the holistic integrity required by Shariah law, which emphasizes *tayyib* (purity and wholesomeness) across the entire production process (Al-Qaradawi, 1999). As one informant observed:

“Halal cannot start only at slaughter; it must begin from feed and rearing” (Halal Assurance Controller 8, personal communication, September 19, 2024).

Furthermore, Thailand's halal oversight suffers from inconsistency in auditor qualifications, insufficient religious supervision, and a lack of mutual recognition agreements (MRAs) with key Muslim-majority markets. These issues resonate with findings by Rahman et al. (2021), who stressed the need for integration of halal assurance into every stage of the poultry supply chain.

2. Comparative Strengths of Foreign Halal Frameworks

Malaysia's JAKIM certification system offers a well-established model based on MS 1500:2019, which incorporates rigorous documentation, auditing, and traceability protocols (Department of Standards Malaysia, 2019). It also demonstrates flexibility in allowing pre-slaughter stunning under certain conditions an approach supported by some Islamic scholars and recognized under *maslahah* (public interest) (Riaz & Chaudry, 2003).

Brunei and Saudi Arabia, by contrast, adopt more conservative stances by prohibiting stunning altogether, reflecting their interpretation of *dhabīḥah* (slaughter) as an act that must preserve the animal's full consciousness. The UAE provides a hybrid model, balancing modern industrial needs with Shariah principles by allowing electric stunning under specific guidelines (MOIAT, 2022).

These countries also benefit from centralized religious governance and strict enforcement mechanisms, which not only enhance compliance but also boost consumer trust and international credibility.

Interview findings confirm that centralized religious authority and legal enforcement significantly enhance compliance consistency and global trust.

3. Implications for Thailand's Halal Strategy

The comparative analysis suggests that Thailand must adopt a more comprehensive and Shariah-compliant approach, particularly in the upstream segment, to align with international expectations. Key areas for reform include:

- (1) Developing a national halal standard modeled after MS 1500:2019 or GSO 2055-1:2015.
- (2) Strengthening CICOT's technical and theological oversight capabilities.
- (3) Expanding halal control points to cover all nodes in the poultry supply chain.
- (4) Engaging in bilateral recognition agreements to minimize redundant re-certifications.
- (5) Increasing training for halal personnel, including auditors and slaughter supervisors.

These adjustments would not only reinforce religious compliance but also strengthen Thailand's reputation in the global halal economy, especially in high-demand markets such as the Middle East. As one informant concluded: "If Thailand wants to be a global halal hub, halal must be treated as a system, not just a certificate" (Halal Executive 1, personal communication, September 10, 2024).

Limitations

This study employed qualitative methods, including documentary analysis and in-depth interviews with 17 experts, which provide rich contextual insights but do not aim for statistical generalization. The findings primarily reflect expert perspectives on halal system management rather than quantitative performance indicators such as compliance rates or audit outcomes. In addition, the comparative analysis of Malaysia, Brunei, the UAE, and Saudi Arabia is based on regulatory documents and expert interpretations rather than direct field observations in those countries. Finally, the findings are situated within a specific regulatory context and may evolve alongside future changes in halal standards and international trade policies.

Future Research

Future research may adopt a mixed-methods approach by integrating qualitative insights with quantitative compliance and export data to assess the effectiveness of halal system implementation. Further empirical studies focusing on upstream halal control points, particularly in feed production and poultry farming, are recommended. Comparative field-based research involving direct observation of halal certification and slaughtering practices in

Muslim-majority countries would also enhance understanding of enforcement mechanisms. Additionally, future studies may explore international market perception and consumer trust in Thailand's halal certification to support long-term export competitiveness.

Conclusion

This study explored the current state of halal system management in Thailand's poultry industry and compared it with the regulatory frameworks of Malaysia, Brunei, the United Arab Emirates (UAE), and Saudi Arabia. Using qualitative methods documentary analysis and in-depth interviews with 17 experts the research revealed that Thailand's halal system, while institutionally present, remains fragmented and lacks comprehensive oversight in the upstream sector. Most controls are concentrated in the slaughter and post-processing stages, while feed production and poultry farming often operate without clear halal guidelines or religious supervision.

In contrast, the four benchmark countries exhibit strong and integrated halal management systems. Malaysia's JAKIM, Brunei's MORA, the UAE's ESMA, and Saudi Arabia's SFDA all provide systematic, standardized, and enforceable halal frameworks recognized internationally. These systems embed Shariah principles throughout the production chain and offer better alignment between legal, religious, and technical dimensions of halal compliance.

Recommendations

Based on the findings, the study proposes the following recommendations to enhance halal system management in Thailand:

1. **Develop a National Halal Standard:** Thailand should formulate a national halal standard for the poultry industry modeled after MS 1500:2019 (Malaysia) or GSO 2055-1:2015 (UAE), covering feed, farm management, slaughtering, packaging, and logistics.
2. **Expand Halal Control Points (HCPs):** Introduce clear halal control mechanisms in upstream operations such as animal feeding practices, veterinary drug usage, and breeding. These areas should be supervised and certified under religious guidelines.
3. **Strengthen Auditor and Slaughterer Training:** Implement structured training programs on Islamic jurisprudence and international halal practices for halal auditors, slaughtering supervisors, and food technologists.

4. Enhance Institutional Collaboration: Foster closer cooperation between CICOT, provincial Islamic committees, government regulatory bodies, and private sector stakeholders to standardize implementation and compliance.

5. Pursue International Recognition and MRAs: Engage in bilateral and multilateral agreements for mutual recognition of halal certificates with major import markets, especially Middle East and Southeast Asia.

6. Invest in Halal Research and Development: Establish research units focused on halal innovation, certification technology (e.g., blockchain traceability), and jurisprudential interpretations related to modern production methods.

7. Public Awareness and Consumer Education: Promote awareness among producers and consumers regarding the theological, ethical, and commercial significance of halal compliance through educational campaigns and public seminars.

By implementing these recommendations, Thailand can enhance the integrity, consistency, and international reputation of its halal poultry system, contributing to both religious compliance and sustainable economic growth in the global halal market.

Acknowledgments

This research was supported by a thesis research grant from the Graduate School, Prince of Songkla University, under the fiscal year 2024 budget.

Reference

- Brunei Darussalam, Ministry of Religious Affairs. (2005). *Halal certificate and Halal label order, 2005 (S 39)*. Government Gazette of Brunei Darussalam.
- Brunei Darussalam, Religious Council. (2007). *Brunei Darussalam standard Halal food: PBD 24:2007*. Religious Council of Brunei Darussalam.
- Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2018). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (4th ed.). SAGE Publications.
- Department of Standards Malaysia. (2019). *MS 1500:2019 halal food – general requirements* (3rd rev.). Department of Standards Malaysia.
- Gulf Standardization Organization. (2015). *GSO 993:2015 – animal slaughtering requirements according to Islamic rules*. Gulf Standardization Organization.

- Ibrahim, I., Shuib, A., & Yusoff, F. H. (2024). *Planning of Halal compliance critical control points and IoT integration in Halal chicken meat supply chain traceability system. Journal of Halal Industry & Services*, 7(1). <https://doi.org/10.36877/jhis.a0000568>
- Khamnurak, H., & Taeali, A. (2025). *Study guidelines and models of halal system management in the poultry industry in Thailand* [Unpublished doctoral dissertation]. Prince of Songkla University.
- Al-Qaradawi, Y. (1999). *The lawful and the prohibited in Islam* (A. Shamis, Trans.). American Trust Publications.
- Riaz, M. N., & Chaudry, M. M. (2003). *Halal food production*. CRC Press. <https://doi.org/10.1201/9780203490082>
- Rahman, M. M., Razimi, M. S. A., & Hussain, M. N. M. (2021). *Supply chain management with halal critical control points and impact of halal slaughtering in poultry industry*. In *E-proceedings of the 3rd International Halal Management Conference 2021* (3rd IHMC 2021) (pp. 114–117). Halal International Management Conference Committee. <https://fem.usim.edu.my/ihmc2021-proceeding/>
- Ramli, M. H., Rosman, A. S., Sikin, A.M., Jamajudin, M. A., Ajman, M. T. (2020). Halal assurance at farm level in the poultry supply chain. *Journal of Islamic Social, Economic and Development (JISED)*, 5(31), 1-11. https://www.researchgate.net/publication/349693967_Halal_Assurance_at_Farm_Level_in_the_Poultry_Supply_Chain
- The Central Islamic Council of Thailand. (2015). *Regulation on the management of Halal affairs B.E. 2558*. The Central Islamic Council of Thailand.
- United Arab Emirates, Emirates Authority for Standardization and Metrology. (2015). *UAE.S GSO 2055-1:2015 Halal products – Part one: General requirements for Halal food*. Emirates Authority for Standardization and Metrology.
- United Arab Emirates, Ministry of Industry & Advanced Technology. (2022). *UAE.S 993:2022 - Animal slaughtering requirements according to Islamic rules*. Ministry of Industry & Advanced Technology. <https://www.fas.usda.gov/data/united-arab-emirates-uae-updated-technical-regulation-animal-slaughtering-according-islamic>

จิตวิญญาณแห่งวัยเยาว์: การค้นหาความหมายสุขภาวะทางจิตวิญญาณวิถีอิสลาม ของเด็กปฐมวัยมุสลิม

Received: August 28, 2025, ✨ Revised: December 10, 2025, ✨ Accepted: December 12, 2025

ไมชาเร้าะ ขุนรักษ์ ฆมานระเด็น¹

มุฮัมหมัดอาฟีฟี อัจซอลิฮียะ²

นัชชิม่า บาเกาะ³

บทคัดย่อ

จุดประสงค์ เพื่อศึกษาความหมายสุขภาวะทางจิตวิญญาณวิถีอิสลามสำหรับเด็กปฐมวัยในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

วิธีการศึกษา ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก 9 คน ซึ่งเป็นนักวิชาการและผู้ปฏิบัติงานดูแลเด็กปฐมวัยในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย สงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลใช้วิธีแบบมีวัตถุประสงค์และมีความหลากหลายเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและมุมมองที่ครอบคลุม เกณฑ์คือ ปฏิบัติงานในพื้นที่วิจัย มีประสบการณ์เรื่องที่ศึกษามากกว่า 3 ปี มีความรู้และปฏิบัติตามหลักอิสลาม ผู้เข้าร่วมได้รับการชี้แจงวัตถุประสงค์และลงนาม ผู้วิจัยได้รับรองความเป็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล โดยเก็บข้อมูลจนข้อมูลอิ่มตัว เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและแบบสังเกตแบบไม่มีโครงสร้างควบคุมกับการจดบันทึกภาคสนาม

ผลการศึกษา ความหมายสุขภาวะจิตวิญญาณวิถีอิสลามใน 3 มิติ ได้แก่ ด้านศาสนาเน้นถึงการมีศรัทธาและความผูกพันกับอัลลอฮ์ การรับรู้คุณค่าในตนเองและความสงบภายใน ด้านพฤติกรรมที่สะท้อนถึงการจัดการอารมณ์ มีเป้าหมาย และความสัมพันธ์ที่เหมาะสมตามวัย และด้านการศึกษาหมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักอิสลามอย่างเหมาะสมกับวัยผ่านกิจกรรมในชีวิตประจำวัน ด้วยการเล่น การใช้นิทาน การละหมาด และการสื่อสารที่อ่อนโยนในบรรยากาศของอิสลาม

การนำผลวิจัยไปใช้ ใช้เป็นแนวทางในการศึกษาหรือพัฒนาแนวปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาวะทางจิตวิญญาณวิถีอิสลามสำหรับเด็กปฐมวัยมุสลิมในบริบทประเทศไทย

คำสำคัญ: สุขภาวะจิตวิญญาณ, วิถีอิสลาม, เด็กปฐมวัยมุสลิม, ชายแดนใต้

¹ นักศึกษาหลักสูตรดุชะฎิบัณทิต สาขาอิสลามศึกษาและมุสลิมศึกษา คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 6520430019@email.psu.ac.th

² ค.ด. (พัฒนศึกษา) รองศาสตราจารย์, คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, muhammadafeefee.a@psu.ac.th

³ วท.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์) ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, nachima.b@yru.ac.th

The Spirit of Early Years: Exploring the Meaning of Islamic Spiritual Well-being among Muslim Early Childhood

Maisaroh Khunrak Manraden¹

Muhammadafeefee Assalihee²

Nachima Bakoh³

Abstract

Objective: This research aimed to find the meaning of Islamic spiritual well-being for early childhood in southern border provinces of Thailand.

Methodology: This study employed a qualitative research approach using in-depth interviews with 9 key informants. These informants were scholars and practitioners in preschool children's care. Consisting of scholars and preschool children practitioners working in the five southern border provinces of Thailand Songkhla, Pattani, Yala, Narathiwat, and Satun. Purpose Sampling and Maximum Variation Sampling were used as sampling techniques for diverse perspectives and in-depth insights. Selection criteria included: active work within the research locale, over 3 years of relevant experience in the study area, and knowledge of and adherence to Islamic principles. Prior to interviews, they granted consent, and assured of their privacy.

Research Findings: The meaning of Islamic spiritual well-being emerged in three key dimensions: Religious dimension, emphasizing faith and emotional connection with Allah, self-worth, and inner peace. Behavioral dimension, reflecting age-appropriate emotional management, goal setting, and relationships. Educational dimension, involving age-appropriate learning processes that integrate Islamic principles into daily routines through play, storytelling, prayer, and gentle communication within an Islamic environment.

Contributions: The findings can serve as a guideline for studying or developing practices that promote Islamic spiritual well-being for Muslim early childhood children in the Thai context.

Keywords: Spiritual well-being, Islamic spiritual, Muslim early Childhood, Southern border

¹ Graduate, Doctor of Philosophy Program in Islamic Studies, Faculty of Islamic Sciences, Prince of Songkhla University, Patani Campas, 6520430019@email.psu.ac.th

² Ph.D. (Development Education), Faculty of Islamic Sciences, Prince of Songkhla University, Pattani Campus, muhammadafeefee.a@psu.ac.th

³ Ph.D. (Applied Behavioral Science Research) Faculty of Education, Yala Rajabhat University, nachima.b@yru.ac.th

บทนำ

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กของสหประชาชาติส่งเสริมให้เด็กมีสุขภาวะทางจิตวิญญาณซึ่งเป็นมิติพื้นฐานของพัฒนามนุษย์ที่มีพลัง (UNICEF, 1989) สำหรับปฐมวัยนับเป็นช่วงแห่งการวางรากฐานด้านความศรัทธา บุคลิกภาพ สุขภาวะ และความยืดหยุ่นที่ส่งผลกระทบยาวต่อทิศทางของชีวิต (Baykal, 2020; Vasconcelos, 2021) แม้มีการตระหนักถึงความสำคัญของสุขภาวะเด็กปฐมวัยซึ่งส่งเสริมทั้งระดับนโยบายและในระดับปฏิบัติการ แต่ในพื้นที่ของการดูแลเด็กปฐมวัยมักเน้นในมิติร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ขณะที่มิติทางจิตวิญญาณกลับถูกละเลยเพราะมองว่าเป็นนามธรรมเกินกว่าจะนำมาใช้อย่างเป็นรูปธรรม (Lombardi & Gusman, 2025) ทั้งที่การพัฒนาสุขภาวะจิตวิญญาณที่ถูกต้องนับเป็นองค์ประกอบสำคัญซึ่งเชื่อมโยงกับทุกมิติในการพัฒนาเด็กปฐมวัย (Nuttharungsri et al., 2020) ส่งผลให้เด็กมีความยืดหยุ่นสามารถรับมือกับแรงกดดันท่ามกลางความท้าทายและภัยคุกคามสมัยใหม่ได้ (Aboobaker et al., 2019; Zou et al., 2020; Koburtay et al., 2023) สำหรับทัศนะในอิสลาม สุขภาวะจิตวิญญาณมีความเฉพาะที่แตกต่างจากแนวคิดทั่วไป กล่าวคือ การพัฒนาจิตวิญญาณมิใช่เพียงการอบรมจริยธรรมหรือความสงบภายในเท่านั้น แต่คือการหล่อหลอมศรัทธาภายใน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับอัลลอฮ์ ﷻ ผ่านการละหมาด การรำลึกถึงพระองค์ การปลูกฝังหลักอะกีดะฮ์อย่างเหมาะสม การดำรงชีวิตตามแบบอย่างของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ การมีมารยาทที่ดี การทำความดีต่อบุคคลรอบตัว เห็นคุณค่าสิ่งแวดล้อม สัตว์ พืช และใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า จนมีชีวิตที่ยืดหยุ่น รับความท้าทายของภัยคุกคามสมัยใหม่ได้ เหล่านี้ เป็นรากฐานสำคัญของสุขภาวะแบบองค์รวมที่ไม่ได้จำกัดอยู่ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศาสนาแต่เป็นสิ่งที่แทรกซึมอยู่ในชีวิตประจำวันของเด็ก และเป็นมิติที่มีความสำคัญต่อการใช้ชีวิตของมนุษย์ (Al-Ifta, n.d.) ข้อมูลนี้สอดคล้องกับหลักคำสอนของอิสลามที่ให้ความสำคัญในการปกป้อง ดูแล ค้ำครองเด็ก ซึ่งในทัศนะอิสลามเด็กนับเป็นทรัพยากรที่สำคัญของทุกหน่วย ตั้งแต่ครอบครัว สังคม และประชาชาติ อีกทั้งการพัฒนาเด็กปฐมวัยนับเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาบุคคลในทุก ๆ ด้านทั้งร่างกาย จิตใจ สังคม จิตวิญญาณและความเข้าใจศาสนา การพัฒนาบุคคลตั้งแต่วัยเด็กจึงนับเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาบุคคลที่มีประสิทธิภาพ (Youssef, 2022) โดยอัลกุรอานได้ระบุให้อิสลามิกชนเอาใจใส่ดูแลเด็ก โดยมอบหมายให้ผู้ปกครองทำหน้าที่ดูแล ค้ำครอง คนในความปกครอง ดูแลสมาชิกในครอบครัว ซึ่งหมายรวมถึงเด็กให้อยู่ในครรลองที่ถูกต้องตามหลักธรรมคำสอนของศาสนา ดังสุเราะฮ์ฮัดดะหฺที่ระบุไว้

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ
عَلَيْهَا مَلَايِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ

โอ้บรรดาผู้ศรัทธาเอ๋ย จงค้ำครองตัวของพวกเจ้าและครอบครัวของพวกเจ้าให้พ้นจากไฟนรก เพราะเชื้อเพลิงของมันคือมนุษย์และก้อนหิน มีมะลาอิกะฮ์ผู้แข็งแกร่งหาญคอยเฝ้ารักษามันอยู่ พวกเขาจะไม่ฝ่าฝืนอัลลอฮ์ในสิ่งที่พระองค์ทรงบัญชาแก่พวกเขา และพวกเขาจะปฏิบัติตามที่ถูกบัญชา

สุเราะฮ์ฮัดดะหฺ: 6

ในบริบทพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งเป็นภูมิภาคที่ประชากรส่วนใหญ่เป็นมุสลิม โดดเด่นในวิถีการดำรงชีวิตภายใต้หลักการอิสลามตั้งแต่เกิดจนตาย ทั้งเรื่องการกินอยู่ การแต่งกาย การพูดจา การสื่อสาร ตลอดจนการจัดกิจกรรมทางศาสนา ภาษา วัฒนธรรม รวมทั้งการเลี้ยงดูเด็กก็มีความจำเพาะที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นในประเทศ อีกทั้งยังต้องเผชิญความยากลำบากจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ แต่มีศรัทธาทางศาสนา การดูแลด้านจิตวิญญาณและเครือข่ายชุมชนซึ่งทำหน้าที่เสมือนเกราะคุ้มครอง ทำให้ครอบครัวมีพลังฟื้นคืน ยังรักษารากเหง้าทางศาสนาและวัฒนธรรมไว้ได้อย่างมั่นคง นั่นคือความโดดเด่นซึ่งเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของพื้นที่ ดังนั้นการส่งเสริมสุขภาวะจิตวิญญาณในบริบทของพื้นที่นี้จึงไม่สามารถนำแนวทางทั่วไปมาใช้ได้โดยตรง แต่จำเป็นต้องพัฒนาแนวปฏิบัติที่เชื่อมโยงกับค่านิยม ความเชื่อ ที่สอดคล้องกับพื้นที่อย่างเข้าใจ เคารพความหลากหลาย ให้การดูแลและให้ความสำคัญกับความจำเพาะของพื้นที่ ซึ่งจะช่วยให้การส่งเสริมสุขภาวะจิตวิญญาณเกิดประโยชน์และมีความหมายต่อการพัฒนาเด็กอย่างแท้จริง (Benharoon, 2013) นอกจากนี้ยังมีข้อค้นพบที่น่าเป็นห่วงคือ กลุ่มที่มีแนวโน้มถูกใช้ความรุนแรงเพื่อสร้างวินัยสูงสุด คือ กลุ่มเด็กวัย 3-9 ปี โดยเป็นครอบครัวที่ผู้ปกครองขาดความรู้ความสามารถในการดูแล อบรม หรือให้ความคุ้มครองเด็ก กลุ่มนี้จึงมีความเสี่ยงในการเกิดปัญหามากกว่าเด็กกลุ่มอื่น รวมถึงมีโอกาสเกิดความเครียดและโรคซึมเศร้า ซึ่งส่งผลกระทบต่อพัฒนาการ ความสามารถในการเรียนรู้และประสิทธิภาพในการเรียน (National Statistical Office Thailand, 2017; Nuttharungsri et al., 2020) ซึ่งสะท้อนให้ทราบถึงความจำเป็นในการศึกษาเพื่อดูแลเด็กปฐมวัยให้ถูกวิธี สอดคล้องกับความต้องการของอัตลักษณ์ในพื้นที่และความจำเป็นแห่งวัย (Pakdeekul, 2021)

แม้พบว่ามีการวิจัยด้านสุขภาวะเด็กปฐมวัยในประเทศไทยอยู่บ้าง แต่หากเจาะจงถึงสุขภาวะจิตวิญญาณวิถีอิสลามในเด็กมุสลิมกลับพบว่ายังมีช่องว่างสำคัญในระดับนิยาม ทฤษฎี และการปฏิบัติเฉพาะในกลุ่มเด็กปฐมวัย การศึกษาส่วนใหญ่ยังเน้นการประเมินพฤติกรรมภายนอกหรือกิจกรรมเชิงศาสนา ไม่สามารถสะท้อนแก่นแท้ของความหมายสุขภาวะจิตวิญญาณวิถีอิสลามอย่างลึกซึ้งครอบคลุม (Sengul & Ozkan, 2021; Suphabkham & Saengsai, 2022) ซึ่งการเจาะลึกถึงรากของความหมายสุขภาวะจิตวิญญาณทั้งด้านศาสนา พฤติกรรม และการศึกษามีใช่เพียงการวิเคราะห์ลักษณะภายนอกในการพัฒนาเด็กปฐมวัยมุสลิม แต่เป็นการสืบค้นสาระสำคัญที่หล่อหลอมภายใน สะท้อนความผูกพันต่ออัลลอฮ์ ﷻ และพร้อมดำเนินชีวิตด้วยจิตวิญญาณอิสลามที่มั่นคงตั้งแต่วัยเยาว์ ความเข้าใจที่ลุ่มลึกนี้นำไปสู่การมองเห็นพฤติกรรมที่มีรากฐานจากความผูกพันกับอัลลอฮ์ ﷻ เช่น การกล่าวบิสมิลลาฮ์ การละหมาดอย่างมีสมาธิ การสื่อสารอย่างนุ่มนวล การควบคุมอารมณ์อย่างเหมาะสม มีความยืดหยุ่น เห็นคุณค่าตนเองและผู้อื่น ซึ่งล้วนเป็นพฤติกรรมที่สามารถสังเกตวิเคราะห์ และวัดผลได้ (Na Nongkhai, 2011) ดังนั้นการให้ความหมายที่ลึกซึ้ง เป็นรูปธรรมจึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาและประเมินสุขภาวะจิตวิญญาณเด็กปฐมวัยมุสลิมอย่างมีคุณภาพ (Huynh, et al. 2022, Tabei, Khiveh et al. 2024) งานวิจัยนี้มีคุณูปการในการสร้างฐานความเข้าใจใหม่ที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับสุขภาวะจิตวิญญาณที่สอดคล้องกับบริบทเด็กปฐมวัยมุสลิมในพื้นที่ชายแดนภาคใต้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความหมายสุขภาวะจิตวิญญาณวิถีอิสลามสำหรับเด็กปฐมวัยในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

วิธีการศึกษา

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological Study) ซึ่งไม่ใช้การทดสอบสมมติฐาน แต่เป็นการทำความเข้าใจประสบการณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักตามความจริง เน้นค้นหาแก่นแท้ (Essence) หรือความหมายลึกซึ้งของประสบการณ์ เพื่ออธิบายและตีความว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักกับรู้ รู้สึก มีประสบการณ์อย่างไรต่อปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา ผู้วิจัยวางอคติหรือความเชื่อของตนเอง เปิดพื้นที่ให้ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนประสบการณ์ เพื่อให้สามารถเก็บข้อมูลวิเคราะห์เนื้อหาได้ครอบคลุมและมีความน่าเชื่อถือ โดยเป็นการเก็บข้อมูลในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งประกอบด้วย สงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลหลักคือนักวิชาการและผู้ปฏิบัติงานในการดูแลเด็กปฐมวัยจำนวน 9 คน ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับประเด็นที่ศึกษา ใช้วิธีการคัดเลือกแบบมีวัตถุประสงค์ (Purposive Sampling) และมีความหลากหลาย (Maximum Variation Sampling) ทั้งด้านศาสนา การศึกษา และสุขภาวะ ประกอบด้วยผู้มีประสบการณ์การสอนอิสลามศึกษาและการสอนอัลกุรอาน ผู้มีความรู้ด้านจิตวิทยาเด็ก ด้านการศึกษา ด้านการปรับพฤติกรรมเด็กและการสร้างแรงจูงใจ ด้านการพยาบาลมารดาเด็กทารกและการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในมุมมองอิสลาม มีทั้งผู้ทำงานในบทบาทครู ผู้บริหาร ผู้นำศาสนาในสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและคณะกรรมการอิสลามแห่งประเทศไทย ที่ปรึกษางานวิจัยด้านสุขภาวะและการศึกษาด้วยวิถีอิสลาม ผู้มีประสบการณ์ในการออกแบบกิจกรรมสำหรับเด็กตามวิถีอิสลาม ผู้มีประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมสำหรับครูและครอบครัวด้านการพัฒนาจิตวิญญาณ ผู้มีประสบการณ์ในการพัฒนาคน องค์กร และเด็กปฐมวัยอย่างเป็นระบบด้วยวิถีอิสลาม ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ (Selection Criteria) ในการคัดเลือก ได้แก่ 1) มีประสบการณ์ในเรื่องที่ศึกษามากกว่า 3 ปี 2) มีความรู้และปฏิบัติตามหลักอิสลาม และ 3) ปฏิบัติงานในพื้นที่วิจัย

วิธีการเก็บข้อมูล (Data Collection Methods)

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และแบบสังเกตแบบไม่มีโครงสร้างซึ่งพัฒนาจากการทบทวนวรรณกรรม ทฤษฎี และประเด็นปัญหาวิจัย โดยแนวคำถามถูกสร้างจากข้อมูลทฤษฎีและกรอบแนวคิด ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อประเมินว่าข้อคำถามแต่ละข้อในเครื่องมือสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ที่ตั้งไว้หรือไม่ เพื่อคัดกรองข้อคำถามที่ไม่ตรงประเด็นออก ทำให้เครื่องมือมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และน่าเชื่อถือมากขึ้น ก่อนนำไปใช้จริง ซึ่งได้ค่า IOC (Index of Item Objective Congruence) ที่ 0.91 และนำไปเก็บข้อมูลโดยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก ทั้งนี้ผู้วิจัยเตรียมแนวคำถามตามวัตถุประสงค์และบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบ ระหว่างการสัมภาษณ์มีการจดบันทึกภาคสนามและสังเกตควบคู่ไปด้วยเพื่อเพิ่มความถูกต้อง โดยเก็บ

ข้อมูลตั้งแต่วันที่ 20 ตุลาคม 2567 ถึง วันที่ 6 พฤษภาคม 2568 หลังสัมภาษณ์ผู้วิจัยใช้วิธีการถอดคำสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ อ่านซ้ำหลายรอบ และจัดรหัสข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ ทั้งนี้ก่อนสัมภาษณ์มีการชี้แจงวัตถุประสงค์ ขอความยินยอม และรับรองความเป็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการอย่างเคร่งครัดตามหลักจริยธรรมการวิจัย โดยให้ความเคารพต่อความเชื่อของผู้ให้ข้อมูล หลีกเลี่ยงการตีความที่อาจก่อให้เกิดความคลาดเคลื่อน และยืนยันถึงรักษาความลับของข้อมูลส่วนบุคคล สำหรับสาเหตุการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบมีวัตถุประสงค์และมีความหลากหลาย เพื่อให้ได้ผู้ให้ข้อมูลที่มีประสบการณ์ตรง เชี่ยวชาญ และปฏิบัติงานจริงในพื้นที่ สามารถสะท้อนมุมมองเชิงลึกเกี่ยวกับสุขภาวะทางจิตวิญญาณเด็กมุสลิมได้ตรงประเด็น ความหลากหลายของผู้ให้ข้อมูลช่วยให้ได้มุมมองที่ครอบคลุมและลดอคติจากมุมมองเดียว ประโยชน์ของการเก็บข้อมูลด้วยวิธีนี้สามารถเจาะลึกถึงรากของความหมายจิตวิญญาณซึ่งมีความซับซ้อนได้ดีกว่าเชิงปริมาณ เปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลแสดงประสบการณ์ ความรู้ และตัวอย่างจากการทำงาน สามารถซักถาม ขยายประเด็นสังเกตพฤติกรรมทำให้ได้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์และน่าเชื่อถือ

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลัก ใช้แบบสังเกตและแบบบันทึกภาคสนาม (Field Notes) ประกอบการวิเคราะห์โดยดำเนินการผ่านกระบวนการต่าง ๆ ได้แก่ 1) การถอดเทป โดยถอดคำสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ และอ่านซ้ำหลายรอบ 2) Member Check (ตรวจสอบกับผู้ให้ข้อมูล) โดยการนำข้อมูล ผลการตีความกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบว่า สิ่งที่นักวิจัยเขียนหรือตีความตรงกับสิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลหลักต้องการสื่อหรือไม่ เพื่อป้องกันการคลาดเคลื่อน ความเข้าใจผิดหรืออคติของนักวิจัยเอง 3) Peer Debriefing (ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา) โดยเป็นการขอให้ผู้ที่เข้าใจงานวิจัยช่วยอ่าน วิเคราะห์ ให้ข้อเสนอแนะและช่วยตรวจสอบว่า การตีความของผู้วิจัยมีอคติหรือไม่ ทำให้ได้มุมมองใหม่ที่อาจหลุดจากสายตาค้นคว้า เพิ่มความโปร่งใสและความน่าเชื่อถือ 4) การกำหนดรหัสข้อมูล (Coding) จัดกลุ่มข้อมูลตามหมวดหมู่ ร่วมกับการวิเคราะห์เชิงตีความ (interpretative analysis) และสังเคราะห์สาระสำคัญ ทั้งนี้การดำเนินการดังกล่าวเพื่อนำไปสู่ 1) Credibility ความน่าเชื่อถือของข้อมูลว่าตรงกับความจริง 2) Dependability ความสม่ำเสมอและเป็นระบบ เมื่อทำซ้ำยังได้ผลคล้ายกัน และ 3) Confirmability ตรวจสอบได้ว่าข้อสรุปมาจากข้อมูลจริง ไม่ใช่อคติของนักวิจัย ทั้งนี้อาศัยกรอบแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องได้แก่ 1) Islamic-Based Theories ซึ่งประกอบด้วย Spiritual in Alquran Fitrah Theory และ Islamic Tarbiyyah โดยทฤษฎีดังกล่าวช่วยวิเคราะห์ข้อมูลที่เชื่อมโยงกับหลักการอิสลาม ตีความเกี่ยวกับการพัฒนาจิตวิญญาณว่ามีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักคำสอนของอิสลามอย่างไร การเลี้ยงดู การจัดการศึกษา สิ่งแวดล้อมส่งผลอย่างไร ครอบครัว โรงเรียน และชุมชนจะช่วยพัฒนาได้อย่างไร และ 2) Theories for Preschool Children ประกอบด้วย Spiritual Development Theory Helistic Education Approach และ Theories of Development ทฤษฎีเหล่านี้ช่วยอธิบายขั้นตอนการพัฒนาจิตวิญญาณในเด็ก เช่น ความรู้สึกถึงความหมาย และความสัมพันธ์กับอัลลอฮ์ ช่วยให้นักวิจัยเชื่อมโยงพฤติกรรม ศรัทธา และการเรียนรู้ด้านศาสนาของเด็กกับพัฒนาการตามวัย โดยไม่แยกส่วนระหว่างร่างกาย จิตใจ สังคม ปัญญา และจิตวิญญาณ ช่วยให้การวิเคราะห์ข้อมูลชี้ได้ว่า

พัฒนาเด็กปฐมวัยควรใช้วิธีการบูรณาการ ไม่ใช่เพียงด้านใดด้านหนึ่ง อีกทั้งเด็กแต่ละวัยสามารถเรียนรู้ศาสนา เข้าใจความหมาย หรือปฏิบัติศาสนกิจได้ในระดับใด ทั้งนี้ทฤษฎีที่ใช้จะนำไปสู่การสังเคราะห์ข้อมูลและตีความ ผลลัพธ์ในเชิงลึก

โดยงานวิจัยนี้ใช้วิธีการตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ประกอบด้วย 1) ด้านข้อมูล (Data) 2) ด้านทฤษฎี (Theory) 3) ด้านวิธีการ (Method) และ 4) ด้านเวลา (Time)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาความหมายสุขภาวะทางจิตวิญญาณวิถีอิสลามสำหรับเด็กปฐมวัยในพื้นที่ชายแดน ภาคใต้ของประเทศไทยใน 3 มิติ ดังต่อไปนี้

มิติด้านศาสนา

สุขภาวะจิตวิญญาณของเด็กปฐมวัยมุสลิมในมิติด้านศาสนาสะท้อนถึงความผูกพันกับอัลลอฮ์ ﷻ ความสงบภายใน การรับรู้คุณค่าในตนเอง โดยผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความหมายว่า “หมายถึง ความสุขที่มาจาก การรับรู้ถึงคุณค่าในการทำมาค้าดี หัวใจของเด็กผูกพันกับอัลลอฮ์ เด็กรู้คุณค่าภายในตนเอง มีความยึดหยุ่นและมีความสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับผู้คนและสิ่งแวดล้อม” (Informant 1, Islamic Spiritual Scholar, interview, 17 January 2025; Informant 2, Early Childhood Psychology Scholar and Early Childhood Education Lecturer, interview, 22 December 2024) “ขณะที่มีความสุขหัวใจของเด็กก็ชอบคุณต่ออัลลอฮ์ ทุกข์ก็จัดการตนเองได้ด้วยหัวใจที่ยอมรับบททดสอบ...” (Informant 2, Early Childhood Psychology Scholar and Early Childhood Education Lecturer, interview, 22 December 2024) “หมายถึง การมีความสุขภายในของเด็ก รู้สึกมั่นคงปลอดภัยกับการเป็นเด็กที่อยู่ในความคุ้มครองของอัลลอฮ์ หัวใจรับรู้และสัมผัสได้ถึงการมีอยู่ของอัลลอฮ์ รู้จักอัลลอฮ์ รู้ว่าพระองค์เป็นผู้ดูแลชีวิต สร้างทุกสิ่ง รวมทั้งตัวเอง เชื่อมมั่นในการศุอาอ์ รับรู้ถึงกำหนดของอัลลอฮ์ที่บางครั้งอาจไม่สมหวังตั้งใจก็ยอมรับและขอบคุณพระองค์...” (Informant 7, Administrator of Islamic Private School, Early Childhood Tarbiyah Teacher’s Trainer, and Radio Program Host, interview, 7 November 2024) “ทั้งนี้ภาวะของเด็กที่มีจิตใจสงบ มีหัวใจผูกพันกับอัลลอฮ์เป็นสิ่งที่เชื่อมโยงหัวใจของเด็กให้สามารถนำอิสลามมาใช้ด้วยความเชื่อมั่นและเชื่อมโยงไปยังการใช้ชีวิต ความคิด ความเชื่อและการแสดงพฤติกรรมของเด็กที่รับรู้ถึงความพึงพอใจของอัลลอฮ์เมื่อได้กระทำความดี...” (Informant 5, Islamic Studies Scholar, interview, 14 December 2024) และยังมีการให้ความหมายอีกว่า “หมายถึงภาวะของเด็กที่มีความสุขซึ่งมาจากความผูกพันต่ออัลลอฮ์ ในทุกสถานการณ์ของชีวิต สามารถจัดการตนเองได้ทั้งในยามสุขยามทุกข์ เด็กที่ป่วยก็สามารถอยู่กับมันได้อย่างมีความสุข เจอบททดสอบก็สามารถข้ามผ่านได้เพราะเขาเชื่อมโยงหัวใจไว้กับอัลลอฮ์ นั่นคือจิตวิญญาณในความหมายของอิสลาม รวมทั้งเชื่อมโยงไปผู้คนรอบข้างและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ...” (Informant 3, Health and Well being Scholar, interview, 23 December 2024)

นอกจากความหมายข้างต้นแล้ว มีผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวถึงความแตกต่างของจิตวิญญาณทั่วไปที่ระบุถึงสิ่งเหนือนมนุษย์และอัลลอฮ์ ﷻ ไว้ว่า “จิตวิญญาณสำหรับเด็กมุสลิมคือการที่เด็กเชื่อในอัลลอฮ์ ﷻ ซึ่งใน

มุมมองจิตวิญญาณทั่วไปแนวคิดตะวันตกก็จะอธิบายว่า หมายถึงการเชื่อในสิ่งที่เหนือมนุษย์ โดยไม่ได้อธิบายต่อ ซึ่งอาจหมายถึงอะไรก็ได้ที่ไม่ใช่มนุษย์ อาจเป็นภูตผีปิศาจ นางไม้ ซึ่งอาจมีความเหนือกว่าในบางเรื่องของมุมมอง ความเชื่อนั้น แต่สถานะสิ่งเหล่านี้ในอิสลามนั้นคนละเรื่องกัน เพราะเหนือมนุษย์ในอิสลามคืออัลลอฮ์ซึ่งเทียบเคียงไม่ได้เลยกับสิ่งเหนือมนุษย์ในมุมมองอื่น” (Informant 3, Health and Well-being Scholar, interview, 23 December 2024) จากการให้สัมภาษณ์สรุปได้ว่า สิ่งเหนือมนุษย์ในมุมมองของศาสนาอื่นกับอัลลอฮ์ ﷻ ในอิสลามเป็นสิ่งที่แตกต่างกัน โดยในอิสลามเชื่อว่าสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ก็อยู่ภายใต้ความคุ้มครองของอัลลอฮ์

ข้อค้นพบนี้ชี้ว่า สุขภาวะทางจิตวิญญาณวิถีอิสลามของเด็กปฐมวัยมุสลิมในมุมมองด้านศาสนา หมายถึง ภาวะที่เด็กมีจิตใจที่ผูกพันกับอัลลอฮ์ ﷻ เชื่อมั่นในความยิ่งใหญ่ของอัลลอฮ์ที่เหนือสิ่งใด ทั้งนี้ความผูกพันกับอัลลอฮ์ ﷻ จะเป็นปัจจัยคุ้มครองช่วยให้เด็กมีความสงบภายใน ก่อให้เกิดการรับรู้คุณค่าภายในตนเอง มีความยืดหยุ่น มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้อื่น สิ่งแวดล้อม สามารถรับมือกับปัญหาตามช่วงวัยได้อย่างเหมาะสมแม้เจอสถานการณ์ที่สมหวังหรือผิดหวังจนนำไปสู่การมีชีวิตที่สงบสุข

มิติด้านพฤติกรรม

สุขภาวะทางจิตวิญญาณของเด็กปฐมวัยมุสลิมในมิติพฤติกรรมสะท้อนถึงการจัดการอารมณ์ของเด็ก การมีเป้าหมาย และความสัมพันธ์ที่เหมาะสมตามวัย โดยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลให้ความหมายที่แสดงถึงการเลือกกระทำในสิ่งที่ดีของเด็กซึ่งเป็นผลมาจากหัวใจที่ผูกพันกับอัลลอฮ์ ﷻ ดังนี้ “หมายถึง การที่เด็กมีการแสดงออกในสิ่งดีงาม ทั้งการให้เกียรติพ่อแม่ ผู้ใหญ่ เพื่อน คนรอบตัว แสดงออกถึงความไว้วางใจในอัลลอฮ์ เชื่อมั่นว่าอัลลอฮ์คอยช่วยเหลือ เป็นที่พึ่งเมื่อรู้สึกกลัวหรือกังวล รู้จักขอความช่วยเหลือจากอัลลอฮ์ สามารถจัดการปัญหาด้วยตัวเองอย่างมีเหตุผลตามวัย หากล้มก็ลุกได้ด้วยตนเอง เขียนแล้วไม่สวยก็ฝึกเขียนใหม่ หรือเขียนใหม่ไม่ได้ตั้งใจก็รู้จักขอความช่วยเหลือผู้ใหญ่เพื่อฝึก” (Informant 7, Administrator of Islamic Private School, Early Childhood Tarbiyah Teacher’s Trainer, and Radio Program Host, interview, 7 November 2024) “เด็กมีความสามารถในการจัดการอารมณ์ตนเอง หากจัดการไม่ได้ทันทีที่รู้เท่าทัน รู้ว่าเมื่อโกรธต้องทำอย่างไร เช่น หายใจลึก ๆ หรือบอกให้คนอื่นรู้ หากมีอารมณ์ทางลบก็จะเงียบ หรืออาจก้มหน้า ร้องให้รู้สึกน้อยใจก็อาจน้ำตาร่วง แต่ไม่โวยวาย กรีดร้อง ขว้างปาข้าวของ เป็นการแสดงออกทางอารมณ์ตามวัยอย่างเหมาะสม” (Informant 3, Health and Well-being Scholar, interview, 23 December 2024) อีกทั้งยังหมายถึง “การปฏิบัติของเด็กจากการมีหัวใจที่ผูกพันกับอัลลอฮ์ซึ่งเชื่อมโยงไปยังการกระทำ เช่น แม่ไม่มีใครเห็น เจอขยะเด็กก็เก็บ มีอะไรอยากได้แต่ไม่ใช่ของตัวเองก็ไม่หยิบ รู้คุณค่าของทรัพยากร สิ่งแวดล้อม ปฏิบัติตนอย่างรู้คุณค่า เช่น กินข้าวหมดจาน เพราะรู้ว่ามีเมล็ดที่บะเราะกะฮ์¹ อยู่ในข้าวจานที่กิน ใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า ไม่หยิก ไม่ทำลายต้นไม้โดยไม่มีเหตุผล ให้คุณค่าสิ่งรอบตัว รู้จักแบ่งปัน ตัดใจได้ในสิ่งที่ตัวเองยังรัก ยังหวง เช่น แบ่งขนมให้เพื่อนได้แม้เพื่อนไม่ขอ ทั้ง ๆ ที่ตัวเองก็ยังอยากกินอยู่ เพื่อนล้มก็ช่วย คนเพื่อนก็ขอโทษ เจอคนก็

¹บะเราะกะฮ์ หมายถึง ความจำเริญหรือการทำให้สิ่งเล็กน้อยให้เพิ่มพูน ไม่ใช่แค่ด้านวัตถุ แต่ยังหมายรวมถึงทางจิตใจและความสงบสุขในชีวิต

ทักทาย ให้สลาม ยิ้มและได้ตอบตามวัยกับคนที่เจออย่างเหมาะสม ซึ่งทุกการกระทำเกิดจากการอยากให้อัลลอฮฺพอใจ” (Informant 9, Islamic spiritual scholar and lecturer, as well as Organization Leader who uses Islamic principles in management, interview, 11 April 2025)

นอกจากนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ยังกล่าวถึงความหมายด้านพฤติกรรม ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของเด็กปฐมวัยในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ของไทยที่ต่างจากเด็กปฐมวัยในโลกอาหรับในบางประเทศซึ่งผู้ให้ข้อมูลได้มีประสบการณ์ไว้ว่า “ถ้ากล่าวถึงความหมายด้านพฤติกรรม กิจวัตรของเด็ก การละหมาดด้วยตนเอง ความพยายามถือศีลอด การสวมหิญาบ พฤติกรรมนี้มีเฉพาะพื้นที่บ้านเรา เด็กอาหรับในบางพื้นที่ที่เคยได้เดินทางไป ในบางพื้นที่ การฝึกของเขาก็จะต่างกัน คือ ไม่ค่อยเป็นค่อยไปแบบเด็กเราเด็กไม่สวมหิญาบหากยังไม่อาภิบาลิข² ตัวโตก็ไม่สวม แต่เมื่อถึงอาภิบาลิขก็สวมเลย อาหรับฝึกแบบนี้ แต่สังคมบ้านเราเด็กไม่กี่เดือนพ่อแม่ก็ให้สวมหิญาบแล้ว นั่นคืออัตลักษณ์ของที่นี่ซึ่งก็ทำได้ต่างจากสังคมอาหรับในบางพื้นที่...” (Informant 9, Islamic spiritual scholar and lecturer, as well as Organization Leader who uses Islamic principles in management, interview, 11 April 2025)

นอกจากข้างต้น ผู้ให้สัมภาษณ์ยังกล่าวถึงความหมายด้านพฤติกรรมเกี่ยวกับการวางเป้าหมายของเด็กว่า “คือศักยภาพเด็กในการวางเป้าหมายความสำเร็จของตนเองที่มากกว่าความสำเร็จในโลกนี้ เด็กตั้งใจทำดี ละเว้นสิ่งไม่ดีจนเป็นนิสัยเนื่องจากเชื่อมั่นว่าอัลลอฮฺทรงเห็น ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้เด็กค้นพบการแสดงออกที่เหมาะสม เด็กมีความสุขจากภายใน รู้คุณค่าของตน แสดงออกอย่างยืดหยุ่นเมื่อเจอปัญหา” (Informant 5, Islamic Studies Scholar, interview, 14 December 2024) และยังหมายถึงการเลือกทำบางสิ่งที่มีเป้าหมายเพื่อความพึงพระทัยของอัลลอฮฺแม้ตัวเองลำบาก เช่น “ป่วย เป็นมะเร็งแต่สวมหิญาบแม้จะร้อนมากซึ่งเป็นผลกระทบจากการรักษา แต่เด็กอยากปิดเอาเราะฮ์ทั้งที่ไม่ใช่สิ่งบังคับในวัยเขา แต่ทำเพราะหวังผลบุญจากการทำความดี แสดงถึงการมีเป้าหมายเพื่ออัลลอฮฺ” (Informant 8, Administrators of Islamic Private School and Early Childhood Practitioners, interview, 20 October 2024)

ข้อค้นพบนี้ชี้ว่า สุขภาวะจิตวิญญาณวิถีอิสลามสำหรับเด็กปฐมวัยมุ่งมองด้านพฤติกรรม หมายถึงการแสดงออกของเด็กที่สะท้อนความสามารถในการจัดการอารมณ์ตนเอง ตระหนักรู้และใส่ใจต่อสิ่งที่เกิดขึ้นรอบตัว สามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม มุ่งมั่นและพยายามสู่การบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ส่งผลให้เด็กสามารถจัดการตนเอง มีความยืดหยุ่นในการเผชิญปัญหา และรับมือกับความท้าทายอย่างสร้างสรรค์จนกลายเป็นลักษณะนิสัยที่แสดงถึงตัวตนของเด็กมุสลิมอย่างชัดเจน

มิติด้านการศึกษา

สุขภาวะจิตวิญญาณของเด็กปฐมวัยมุสลิมมิติการศึกษาสะท้อนถึงการจัดการเรียนรู้วิถีอิสลามที่เหมาะสมกับวัยของเด็กผ่านกิจวัตรประจำวัน ด้วยการสื่อสารที่อ่อนโยนในบรรยากาศอิสลาม ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความหมายว่า “หมายถึง การจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ด้วยกิจกรรม ทั้งการเล่าประวัติศาสตร์ เล่านิทาน

อาภิล บาลิข หมายถึง ผู้ที่บรรลุศาสนภาวะตามเกณฑ์ที่ศาสนากำหนด หากเป็นเพศชายมีความรู้สีกทางเพศ หากเป็นเพศหญิงมีประจำเดือนหรือมีอายุครบ 15 ปีบริบูรณ์ อาภิล บาลิขในบทความนี้หมายถึง เมื่อถึงเวลากำหนดตามหลักการอิสลามให้สวมหิญาบ

การเล่น การฝึกละหมาด ทำสิ่งที่ติดกับผู้คน หรือสิ่งใดก็ตามที่นำไปสู่การซึมซับจนเด็กมีหัวใจผูกพันกับอัลลอฮ์” (Informant 4, Early Childhood Psychology Scholar, interview, 8 December 2024) และผู้ให้สัมภาษณ์ยังระบุว่า “หมายถึง การให้ความรู้แก่เด็กเกี่ยวกับวิถีอิสลามผ่านกิจกรรมละหมาด ดุอาอ์ ดูแลความสะอาด การเล่นที่เชื่อมโยงกับวิถีอิสลาม” (Informant 8, Administrators of Islamic Private School and Early Childhood Practitioners, interview, 20 October 2024)

นอกจากนี้มีการให้ความหมายถึงบรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนาสุขภาวะจิตวิญญาณโดยการสื่อสารที่มีความอ่อนโยนโดยผู้ดูแลเด็กว่า “เป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ จัดสภาพแวดล้อมให้เด็กมีความผูกพันกับอัลลอฮ์ซึ่งเชื่อมโยงไปสู่ความสัมพันธ์อื่น ทั้งความสัมพันธ์ภายในตัวเด็กเอง ผู้คน สิ่งแวดล้อมรอบตัว สัตว์ ต้นไม้ ด้วยกิจกรรมที่สอดคล้องกับพัฒนาการแห่งวัยทั้งในและนอกห้องเรียน ทั้งพื้นที่บ้าน โรงเรียน ชุมชน มัสยิดหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ทั้งนี้หมายรวมถึงการสื่อสารของผู้ดูแลเด็ก เพื่อน บุคคลรอบตัวเด็กโดยคำพูดที่เชื่อมโยงกับอัลลอฮ์ ﷻ เป็นกิจวัตร กลายเป็นประสบการณ์ที่ส่งผลให้เด็กมีความผูกพันกับอัลลอฮ์” (Informant 7, Administrator of Islamic Private School, Early Childhood Tarbiyah Teacher’s Trainer, and Radio Program Host, interview, 7 November 2024; Informant 2, Early Childhood Psychology Scholar and Early Childhood Education Lecturer, interview, 22 December 2024)

ข้อค้นพบนี้ชี้ว่า สุขภาวะจิตวิญญาณวิถีอิสลามสำหรับเด็กปฐมวัยในมุมมองด้านการศึกษา หมายถึง การจัดการสภาพแวดล้อมและประสบการณ์ที่ออกแบบมาเพื่อหล่อหลอมเด็กผ่านกิจกรรม ทั้งการเล่น การเล่าเรื่อง เล่านิทานหรือประวัติศาสตร์ ศิลปะ การละหมาด การดุอาอ์ ที่มีพื้นฐานจากอัลกุรอานและอัลหะดีษผ่านการสื่อสารที่อ่อนโยนและบรรยากาศอิสลามโดยผู้ดูแลที่เป็นต้นแบบซึ่งทำหน้าที่ส่งเสริมพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เด็กผูกพันกับอัลลอฮ์ เข้าใจหลักคำสอนอิสลาม และกลายเป็นวิถีในชีวิตประจำวัน

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมายสุขภาวะจิตวิญญาณวิถีอิสลามสำหรับเด็กปฐมวัยมุสลิมในบริบทจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย พบว่าสุขภาวะจิตวิญญาณวิถีอิสลามประกอบด้วยมิติหลัก 3 ประการ ได้แก่ มิติศาสนา มิติพฤติกรรม และมิติการศึกษา ผลการศึกษาได้สร้างความเข้าใจเชิงลึกและชัดเจนต่อสุขภาวะจิตวิญญาณวิถีอิสลามในเด็กปฐมวัยมุสลิม ซึ่งไม่ปรากฏในวรรณกรรมก่อนหน้าอย่างเป็นระบบมาก่อน ข้อค้นพบแสดงให้เห็นถึงความหมายของสุขภาวะจิตวิญญาณที่มีลักษณะเฉพาะ 2 ประการ ได้แก่ ความจำเพาะในบริบทของความเป็นมุสลิมในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ และความจำเพาะในบริบทของความเป็นเด็กปฐมวัย ความเข้าใจเชิงพฤติกรรมซึ่งได้จากข้อค้นพบครั้งนี้ถือเป็นพัฒนาการทางวิชาการที่สำคัญ เพราะสามารถแปลงสุขภาวะทางจิตวิญญาณจากมิติที่เคยถูกมองว่าเป็นนามธรรมและยากต่อการวัดผล ให้กลายเป็นมิติที่สามารถกำหนดตัวชี้วัดและพัฒนาได้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับข้อเสนอของ Ratcliff & Nye (2006) ที่เน้นถึงความสำคัญของการนิยามและกำหนดกรอบความหมายของสุขภาวะทางจิตวิญญาณ เพื่อให้สามารถบูรณาการเข้ากับสาขาการพัฒนามนุษย์อย่างจริงจัง นอกจากนี้ข้อค้นพบยังให้ข้อมูลเชิง

ประจักษ์ที่ช่วยเสริมสร้างแนวทางการออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยในมิติของศาสนา และจิตวิญญาณอย่างมีระบบ และยืนยันความสำคัญของการเชื่อมโยงทั้ง 3 มิติ ทั้งด้านศาสนา พฤติกรรม และ การศึกษา ของเด็กปฐมวัยมุสลิมในฐานะมิติที่สัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ข้อค้นพบของงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า สุขภาวะจิตวิญญาณวิถีอิสลามของเด็กปฐมวัยประกอบด้วยสามมิติที่สัมพันธ์กัน ได้แก่ มิติศาสนา พฤติกรรม และการศึกษา โดยแก่นสำคัญคือความผูกพันกับอัลลอฮ์ ความสงบภายใน และการแสดงพฤติกรรมดีงามตาม วัย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Suleiman (2020) ที่ชี้ว่า ผู้เป็นที่รักของอัลลอฮ์มิใช่ผู้สมบูรณ์แบบ แต่คือผู้ที่มีหัวใจบริสุทธิ์ อดทน เมตตา ทำความดีอย่างสม่ำเสมอ ทั้งหมดนี้สะท้อนว่าสภาวะหัวใจที่ผูกพันกับอัลลอฮ์ เป็นฐานของพฤติกรรมและการเรียนรู้ทางจิตวิญญาณ เมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลภาคสนาม พบว่าเด็กที่มีสุข ภาวะจิตวิญญาณดีมักสามารถจัดการอารมณ์ เคารพผู้อื่น และเลือกทำสิ่งดีแม้ไม่มีใครเห็น ซึ่งสอดคล้องกับ พฤติกรรมที่ Suleiman ซึ่งเป็นนักวิชาการมุสลิมร่วมสมัยอธิบายว่าเป็นผลของหัวใจที่มุ่งหวังความพอพระทัย ของอัลลอฮ์ (Suleiman, 2020) ขณะเดียวกัน การจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักอิสลาม เช่น นิทาน การ ละหมาด การสื่อสารที่อ่อนโยน พบว่าเป็นกลไกสำคัญในการหล่อหลอมศรัทธาและคุณธรรมของเด็ก ซึ่งสอด รับกับหลักฐานในงานวิจัยว่า การบ่มเพาะจิตวิญญาณต้องเกิดในบริบทประจำวันของบ้าน โรงเรียน และชุมชน การผสานข้อค้นพบของงานวิจัยยืนยันว่า สุขภาวะจิตวิญญาณไม่ใช่มนต์ที่ศรัทธา หากเป็นกระบวนการที่ พัฒนาได้จริงผ่านหัวใจ พฤติกรรม และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับศาสนา ซึ่งมีนัยสำคัญต่อการ ออกแบบหลักสูตร ตัวชี้วัด และระบบสนับสนุนเด็กมุสลิมในบริบทจังหวัดชายแดนใต้

ผลการศึกษายังสอดคล้องกับแนวโน้มในระดับสากล ดังที่ Larson (2020) อธิบายว่า ในช่วง 40 ปีที่ ผ่านมา พันธกิจเด็กและครอบครัวมีความก้าวหน้าอย่างมากผ่านการพัฒนาที่ลึกซึ้งด้านจิตวิญญาณ ข้อค้นพบนี้ ทำทนายแนวคิดเชิงวิชาการกระแสหลักที่มักถือว่าจิตวิญญาณเป็นสิ่งที่ไม่สามารถนิยามหรือวัดผลได้อย่าง เหมาะสม และสามารถขยายความได้จากการศึกษาของ Jastrzebski (2022) ที่ได้เสนอกรอบแนวคิดใหม่ที่วัด ได้และออกแบบเชิงปฏิบัติได้จริง ซึ่งชี้ให้เห็นโจทย์การวิจัยใหม่ในอนาคต ได้แก่ การพัฒนาเชิงรูปธรรมในการ ส่งเสริมสุขภาวะทางจิตวิญญาณของเด็กปฐมวัยมุสลิม และการพัฒนาเครื่องมือที่สามารถวัดและประเมินสุข ภาวะทางจิตวิญญาณของเด็กได้อย่างมีความเที่ยงตรง สอดคล้องกับบริบททางศาสนาและวัฒนธรรม ดังนั้น งานวิจัยนี้มีคุณูปการสำคัญต่อการเติมเต็มช่องว่างในองค์ความรู้ มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้สุขภาวะทางจิต วิญญาณได้รับการยอมรับทั้งในฐานะมิติพัฒนาการที่สำคัญและเชิงปฏิบัติที่สามารถส่งเสริมได้อย่างเป็นระบบ ในสาขาการศึกษาและพัฒนามนุษย์

อย่างไรก็ตามข้อค้นพบในงานนี้ขัดแย้งกับผลการศึกษาของ Muñoz-García & Villena- Martínez (2020) ที่พบว่าในศาสนาอื่น ความศรัทธา จิตวิญญาณ กับวิถีชีวิตและพฤติกรรมไม่สัมพันธ์กัน แต่ สิ่งที่น่าสนใจคือข้อค้นพบนี้กลับตอกย้ำความสัมพันธ์ระหว่างศรัทธาต่ออัลลอฮ์ กับการแสดงพฤติกรรมและการศึกษา ในบริบทของเด็กมุสลิม

คุณูปการของงานวิจัยส่งผลต่อการพัฒนาสุขภาวะจิตวิญญาณ 2 มิติ ได้แก่ มิติเชิงทฤษฎี (Theoretical contribution) ซึ่งช่วยให้สุขภาวะจิตวิญญาณที่ถูกมองเป็นนามธรรมมาเป็นรูปธรรม นำไปสู่

การสร้างตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมได้ และมีมิติในด้านการปฏิบัติ (Practical contribution) ซึ่งนำไปสู่การออกแบบกิจกรรมในการพัฒนาสุขภาวะจิตวิญญาณเด็กปฐมวัยในมิติศาสนา พฤติกรรม และและมีข้อมูลที่ไม่อาจละเลยต่อความสำคัญของสุขภาวะจิตวิญญาณดังที่ Tang (2022) และ Xu (2022) กล่าวถึงความสำคัญและความเร่งด่วนของการสนับสนุนพัฒนาการทางจิตวิญญาณของเด็กปฐมวัยในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่ทำหน้าที่ช่วยให้เด็กมีความเข้าใจตนเองและผู้อื่นอย่างลึกซึ้ง ให้พวกเขาตระหนักถึงสถานะของตนในโลกกว้าง และย้ำถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมโดยอิงกับบริบททางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ภายใต้บรรยากาศที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาจิตวิญญาณของเด็ก ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับแนวคิดของ Maham et al. (2020) ที่เสนอว่าการฝึกฝนและปฏิบัติทางจิตวิญญาณช่วยเสริมสร้างความสงบภายในและสติสัมปชัญญะอันนำไปสู่ความเข้าใจตนเองและผู้อื่น ก่อให้เกิดสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้คนการศึกษา

ข้อจำกัดของการศึกษาในงานวิจัยนี้ได้แก่ 1) ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นนักวิชาการและผู้ปฏิบัติงานดูแลเด็กปฐมวัย แม้จะคัดเลือกอย่างมีวัตถุประสงค์และมีความหลากหลาย แต่ยังคงจำกัดอยู่ในบริบททางภูมิศาสตร์ศาสนา และวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่ม อาจไม่สามารถสะท้อนมุมมองของกลุ่มอื่น เช่น ตัวเด็กโดยตรง อาจไม่สามารถนำไปอ้างอิงได้ในบริบทของเด็กมุสลิมในภูมิภาคอื่นของประเทศไทยหรือในประเทศอื่น 2) ลักษณะวิธีวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยา เน้นการตีความความหมายจากมุมมองของผู้ให้ข้อมูลโดยตรง มีจุดแข็งด้านความลึกและความละเอียดอ่อน แต่ข้อจำกัดคือ ไม่สามารถให้ข้อมูลเชิงปริมาณหรือสถิติที่เป็นตัวเลขเพื่อสนับสนุนข้อค้นพบ อีกทั้งอาจมีอคติจากผู้ให้ข้อมูลหรือผู้วิจัยเองในการตีความ 3) แหล่งข้อมูลและการสังเกตโดยตรง แม้มีการสัมภาษณ์เชิงลึก แต่การเก็บข้อมูลมุ่งเน้นเพียงความคิดเห็นและประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลโดยไม่ได้เก็บข้อมูลเชิงสังเกตพฤติกรรมจริงของเด็ก ทำให้ข้อค้นพบสะท้อนเพียงมุมมองประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลมากกว่าการยืนยันด้วยหลักฐานเชิงพฤติกรรมโดยตรง สำหรับแนวทางการศึกษาในอนาคตสามารถทำได้โดยขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมไปยังพื้นที่เพื่อให้ได้มุมมองที่หลากหลายของข้อค้นพบ ใช้วิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) เพิ่มข้อมูลเชิงปริมาณและสถิติ เพื่อยืนยันข้อค้นพบเชิงคุณภาพ เพิ่มน้ำหนักเชิงหลักฐาน รวมทั้งออกแบบวิจัยให้มีการสังเกตพฤติกรรมในสถานการณ์จริงของเด็ก

สรุปผลการวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมายสุขภาวะจิตวิญญาณวิถีอิสลามสำหรับเด็กปฐมวัยมุสลิมในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย พบว่าสุขภาวะจิตวิญญาณของเด็กปฐมวัยมีความหมายที่ชัดเจน และสามารถพัฒนาได้ โดยสรุปใน 3 มิติหลักดังนี้ 1) มิติด้านศาสนา สะท้อนสุขภาวะจิตวิญญาณผ่านความผูกพันกับอัลลอฮ์ ﷻ ความสงบภายใน และการรับรู้คุณค่าในตนเอง ความศรัทธาทำหน้าที่เป็นพลังปกป้องที่ช่วยให้เด็กเผชิญทั้งความสุขและความทุกข์ได้อย่างยืดหยุ่น 2) มิติด้านพฤติกรรม สุขภาวะจิตวิญญาณปรากฏผ่านการจัดการอารมณ์ การแสดงออกอย่างเหมาะสม และการมีเป้าหมายชีวิตที่เชื่อมโยงกับความพึงพอใจของอัลลอฮ์ ﷻ เด็กแสดงพฤติกรรมที่ดีงาม เช่น การละหมาด ความซื่อสัตย์ การช่วยเหลือผู้อื่น และการเคารพสิ่งแวดล้อม และ 3) มิติด้านการศึกษา สะท้อนถึงการจัดการเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมที่บูรณาการหลัก

อิสลาม เช่น การเล่น การเล่านิทาน การละหมาด และการสื่อสารที่อ่อนโยน ช่วยปลูกฝังศรัทธา ความเมตตา และความยำเกรงต่ออัลลอฮ์ ﷻ ในชีวิตประจำวันอย่างเป็นธรรมชาติ ข้อค้นพบสะท้อนว่าสุขภาวะจิตวิญญาณมิใช่เพียงนามธรรมแต่สามารถสังเกตและพัฒนาได้จริง

งานวิจัยนี้ช่วยขยายกรอบความเข้าใจเกี่ยวกับสุขภาวะจิตวิญญาณในมิติอิสลาม เพื่อการพัฒนาเด็กในการรับมือกับความท้าทายแห่งยุคสมัย ซึ่งถึงบทบาทของปัจจัยทางสังคม วัฒนธรรม และครอบครัวในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ เสนอทิศทางการพัฒนาหลักสูตร นโยบาย และการวิจัยต่อยอดเพื่อสนับสนุนสุขภาวะจิตวิญญาณเด็กมุสลิมอย่างเป็นระบบ นำไปสู่การออกแบบในการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับวิถีความจำเพาะของเด็กในพื้นที่ชายภาคแดนใต้ การออกแบบตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมที่สามารถสังเกตและวัดได้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสุขภาวะของเด็กปฐมวัยมุสลิมอย่างเหมาะสมกับบริบทความจำเพาะแห่งวัยและพื้นที่

ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Al-Ghazali (1998) ที่ให้ความสำคัญต่อการปลูกฝังศรัทธาซึ่งเป็นรากฐานของพัฒนาการและบุคลิกภาพของเด็ก ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาจิตวิญญาณตั้งแต่วัยเด็กเป็นรากฐานของความยืดหยุ่น ความสงบภายใน และพฤติกรรมเชิงบวก ซึ่งมีคุณูปการทางวิชาการในการขยายขอบเขตแนวคิดเดิม ซึ่งชี้ให้เห็นบทบาทของปัจจัยบริบททางสังคม วัฒนธรรมและความไม่สงบในพื้นที่ ซึ่งเป็นเงื่อนไขเชิงโครงสร้างที่ทฤษฎีมักละเลย การวิเคราะห์เชิงลึกจากข้อมูลภาคสนามจึงไม่เพียงยืนยันหลักการเชิงทฤษฎี แต่ยังวิพากษ์และท้าทายแนวคิดทางวิชาการสู่ความครอบคลุมและสอดคล้องกับความเป็นจริงมากขึ้น ทั้งแนวคิดเชิงระบบและแนวปฏิบัติที่ตอบโจทย์สังคมมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีความซับซ้อนทั้งในด้านอัตลักษณ์มุสลิมและสถานการณ์ความไม่สงบซึ่งทฤษฎีตะวันตกมักมองข้าม ซึ่งชี้ให้เห็นว่าความศรัทธาและความเข้มแข็งของเครือข่ายครอบครัวมุสลิมเป็นปัจจัยปกป้องสำคัญที่ช่วยสร้างพลังในชุมชนมุสลิมภายใต้ความท้าทายทางสังคม ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับข้อสังเกตดังกล่าว โดยแสดงให้เห็นว่าการส่งเสริมสุขภาวะจิตวิญญาณที่สอดคล้องกับบริบทเฉพาะมีส่วนสำคัญต่อความมั่นคงภายในของเด็กและครอบครัว

สำหรับแนวโน้มหรือทิศทางการขององค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากข้อค้นพบได้แก่ 1) การขยายแนวคิดสุขภาวะจิตวิญญาณ จากนามธรรมสู่รูปธรรมเชิงพฤติกรรม ข้อค้นพบยืนยันว่า สุขภาวะจิตวิญญาณสามารถสังเกต วิเคราะห์ และพัฒนาได้ ไม่ใช่เพียงมโนทัศน์นามธรรมอีกต่อไป ทิศทางการวิชาการในอนาคตจึงมีแนวโน้มพัฒนาเกณฑ์ ตัวชี้วัด หรือเครื่องมือวัดเชิงพฤติกรรมที่สะท้อนสุขภาวะจิตวิญญาณเด็กมุสลิมในพื้นที่ชายแดนภาคใต้หรือกลุ่มอื่นอย่างเป็นระบบและเชื่อถือได้ 2) การบูรณาการมิติอิสลามในแนวคิดสุขภาวะองค์รวม สะท้อนให้เห็นว่ามิติอิสลามมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากแนวคิดจิตวิญญาณตะวันตก งานวิจัยและทฤษฎีในอนาคตจึงมีแนวโน้มปรับปรุงและพัฒนากรอบทฤษฎีสุขภาวะองค์รวมแบบอิสลามที่ครอบคลุมทั้งศรัทธา พฤติกรรม และสภาพแวดล้อมทางการศึกษา 3) การพัฒนาแนวปฏิบัติในเชิงบริบทการส่งเสริมสุขภาวะจิตวิญญาณต้องคำนึงถึงความจำเพาะทางศาสนาและวัฒนธรรม ทิศทางองค์ความรู้ใหม่จึงมุ่งสู่การพัฒนาหลักสูตร นโยบาย และแนวปฏิบัติที่ตอบสนองต่ออัตลักษณ์มุสลิมในแต่ละพื้นที่มากกว่าการใช้แนวทางทั่วไป ซึ่งจะนำไปสู่ความเป็นไปได้ในเชิงนโยบายและปฏิบัติการ 4) การวิจัยแบบสหสาขาและแบบผสม เพราะมิติสุขภาวะจิตวิญญาณเชื่อมโยงทั้งศาสนา จิตวิทยา การศึกษา และสังคมศาสตร์ งานวิจัยในอนาคตจะเน้นการบูร

ผลการระหว่างศาสตร์เพื่อเข้าใจปรากฏการณ์ที่ลึกซึ้งทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณเพื่อความครอบคลุม 5) งานวิจัยตระหนักถึงบทบาทสำคัญของครอบครัว ชุมชน และสภาพแวดล้อมในฐานะตัวแปรของการพัฒนาสุขภาวะจิตวิญญาณเด็กมุสลิม จึงเสนอการสร้างระบบสนับสนุนเชิงครอบครัวและชุมชนที่เข้มแข็ง แนวโน้มองค์ความรู้มุ่งสู่ทฤษฎีที่ลึกและแนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมสอดคล้องกับบริบทศาสนาและวัฒนธรรมในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม สะท้อนบทบาทครู ผู้ปกครอง และคนในชุมชนเป็นผู้สนับสนุนเพื่อพัฒนาเด็กให้มีความสุข ปรับตัวได้ และอยู่ร่วมสังคมอย่างสร้างสรรค์ ข้อมูลนี้จึงมีคุณูปการต่อแนวทางพัฒนาเด็กปฐมวัย

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษามีนัยสำคัญต่อวงการวิชาการ ช่วยเติมเต็มช่องว่างความรู้ของสุขภาวะจิตวิญญาณวิถีอิสลามในเด็กปฐมวัยมุสลิม ซึ่งก่อนหน้านี้ขาดการนิยามเชิงลึกและครอบคลุมในด้านศาสนา พฤติกรรม และการศึกษา ซึ่ให้เห็นว่าสุขภาวะจิตวิญญาณไม่ใช่เรื่องนามธรรมเพียงอย่างเดียว แต่สามารถระบุลักษณะ สังเกต และพัฒนาเป็นรูปธรรมได้ นับเป็นประเด็นใหม่ในวงการวิชาการด้านพัฒนาการเด็กและการศึกษาศาสนา เป็นฐานข้อมูลเชิงคุณภาพที่สอดคล้องกับบริบทมุสลิมชายแดนภาคใต้ สามารถอ้างอิงเพื่อพัฒนาทฤษฎีหรือกรอบแนวคิดเพื่อประเมินสุขภาวะจิตวิญญาณสำหรับเด็กมุสลิมได้ สำหรับแนวทางประยุกต์ใช้ในบริบทอื่น สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษา การฝึกอบรมครู และกิจกรรมในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมสุขภาวะจิตวิญญาณเด็กมุสลิมอย่างเป็นระบบ ใช้ออกแบบแนวทางการดูแลและสร้างเสริมสุขภาวะสำหรับเด็กมุสลิมในชุมชนอื่นที่มีลักษณะวัฒนธรรมและศาสนาใกล้เคียงกัน สร้างแรงบันดาลใจให้มีการศึกษาเชิงลึก ต่อยอดในมิติต่าง ๆ เช่น วิถีวัดสุขภาวะจิตวิญญาณเชิงพฤติกรรม หรือการพัฒนากิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก

เอกสารอ้างอิง

- Aboobaker, N., Edward, M., & KA, Z. (2019). Workplace spirituality, employee wellbeing and intention to stay: A multi-group analysis of teachers' career choice. *International Journal of Educational Management*, 33(1), 28-44. <https://doi.org/10.1108/IJEM-02-2018-0049>
- Baykal, E. (2020). Boosting resilience through spiritual well-being: Covid-19 example. *Bussecon Review of Social Sciences*, 2(4), 18-25. <https://www.bussecon.com/ojs/index.php/brss/article/view/224>
- Benharoon, S. Y. (2013). Building a culture of peace in Muslim community in southern Thailand through family communication. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 91, 522–531. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.08.450>
- Al-Ghazali. (1998). *Ihya' Ulum al-Din. Jil 3. Kaherah: Dar al-Hadis.*

- Huynh, L. T. M., Gasparatos, A., Su, J., Dam Lam, R., Grant, E. I., & Fukushi, K. (2022). Linking the nonmaterial dimensions of human-nature relations and human well-being through cultural ecosystem services. *Science Advances*, 8(31), eabn8042. <https://doi.org/10.1126/sciadv.abn8042>
- Al-Ifta al-Misriyyah. (n.d.). *Akhlaq: Ethical theory in Islam*. <https://www.dar-alifta.org/en/article/details/66/akhlaq-ethical-theory-in-islam>
- Jastrzębski, A. K. (2022). *Unconscious spirituality: Toward a contemporary conceptualization*. *Journal of Religion and Health*, 61(6), 4499–4515. <https://doi.org/10.1007/s10943-021-01320-8>
- Koburtay, T., Jamali, D., & Aljafari, A. (2022). Religion, spirituality, and well-being: A systematic literature review and futuristic agenda. *Business Ethics, the Environment & Responsibility*, 32(1), 341–357. <https://doi.org/10.1111/beer.12478>
- Larson, M. L. (2020). The child in our midst: The shifting trends in ministry with children and families over the past forty years. *Christian Education Journal: Research on Educational Ministry*, 17(3), 434–448. <https://doi.org/10.1177/0739891320943902>
- Lombardi, D., & Gusman, A. (2025). Healing and the spiritual dimension in hospital patient care in Italy. *Religions*, 16(4), 524. <https://doi.org/10.3390/rel16040524>
- Maham, R., Bhatti, O. K., & Öztürk, A. O. (2020). Impact of Islamic spirituality and Islamic social responsibility on employee happiness with perceived organizational justice as a mediator. *Cogent Business & Management*, 7(1), Article 1788875. <https://doi.org/10.1080/23311975.2020.1788875>
- Muñoz-García, A., & Villena-Martínez, M. D. (2020). Sustainable behavior among Spanish University Students in terms of dimensions of religion and spirituality. *Sustainability*, 12(2), 470. <https://doi.org/10.3390/su12020470>
- Na Nongkhai, S. (2011). Spiritual paradigm of major religious in Thailand. *Christian University of Thailand Journal*, 17(3), 359-368. <https://he01.tci-thaijo.org/index.php/CUTJ/article/view/242437>
- National Statistical Office Thailand. (2017). *The situation of children and women in fourteen provinces of Thailand: A survey, 2015–2016*. National Statistical Office.

- Nuttharungsri, J., Wannasewok K., & Tasa, Chaiwannawat. (2020). Overcoming violence: Guiding our children and youth with positive discipline. *Royal Thai Army Medical Journal*, 73(3), 173-180. <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/rtamedj/article/view/239683>
- Pakdeekul, R. (2021). Early childhood education management for citizenship in the digital world: Lessons from abroad. *Journal of Multidisciplinary Academic Research and Development (JMARD)*, 3(4), 1-23. <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/JMARD/article/view/252699>
- Sengül, M., & Özkan, M. (2021). Kindergarten management problems and solutions in Turkey: The experiences of principals. *International Journal of Progressive Education*, 17(5), 134–151. <https://doi.org/10.29329/ijpe.2021.375.10>
- Suleiman, O. (2020). *Allah loves*. Penguin Books.
- Suphabkham, N., & Saengsai, P. (2022). The Buddhist method, spiritual well-being enhancement, era of Covid-19 pandemic. *Journal of MCU Ubon Review*, 7(2), 23-38. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/mcjou/article/view/258555/173924>
- Tabei, S. Z., Khiveh, F., & Ebrahimi, S. (2024). Modalization and transcendence of health in the coming decade: Emphasizing the human cognitive system in the stories of prophets in the Holy Quran. *Iranian Journal of Medical Sciences*, 49(6), 341–349. <https://doi.org/10.30476/ijms.2024.100885.3344>
- Tang, F. (2022). Nurturing children's spiritual development in early childhood context. *Foundation Stage Forum*. <https://pure.roehampton.ac.uk/portal/en/publications/nurturing-childrens-spiritual-development-in-early-childhood-cont>
- UNICEF. (1989). *Children and environment: a UNICEF strategy for sustainable development*.
- Vasconcelos, A. F. (2021). Individual spiritual capital: Meaning, a conceptual framework and implications. *Journal of Work-Applied Management*, 13(1), 117–141. <https://doi.org/10.1108/JWAM-08-2020-0038> OUCI
- Xu, P. (2022). *Discourses of children's citizenship in early childhood settings: A cross-national perspective in the global context* (Doctoral dissertation). Victoria University of Wellington. <https://doi.org/10.26686/wgtn.21708215>

Zou, W., Zeng, Y., Peng, Q., Xin, Y., Chen, J., & Houghton, J. D. (2020). The influence of spiritual leadership on the subjective well-being of Chinese registered nurses.

Journal of Nursing Management, 28(6), 1432–1442.

<https://doi.org/10.1111/jonm.13106>

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์และทักษะการทำวิจัย ด้วยรูปแบบการสอน NACHI Model ในรายวิชาวิธีวิทยาการวิจัยทางการศึกษา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาการสอนอิสลามศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

Received: August 31, 2025, ✨ Revised: October 23, 2025, ✨ Accepted: December 08, 2025

นัชชิตา บาเกาะ ¹

บทคัดย่อ

จุดประสงค์ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้อ 2) ศึกษาพัฒนาการสัมพัทธ์ของผลสัมฤทธิ์หลังการจัดการเรียนรู้อ 3) ศึกษาทักษะการทำวิจัยหลังการจัดการเรียนรู้อ 4) ศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนการรู้ด้วยรูปแบบ NACHI Model

วิธีการศึกษา เป็นการศึกษาวิจัยในรูปแบบปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน กลุ่มเป้าหมายคือ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาการสอนอิสลามศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จำนวน 34 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่

1) รูปแบบการสอน NACHI Model 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ 3) แบบประเมินทักษะการทำวิจัย 4) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนด้วยรูปแบบ NACHI Model สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าพัฒนาการสัมพัทธ์ และการทดสอบค่าที

ผลการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2) ค่าพัฒนาการสัมพัทธ์อยู่ในระดับสูง เฉลี่ยเท่ากับ 56.04 3) นักศึกษามีทักษะการทำวิจัยในระดับดีเยี่ยมและสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 4) นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนในระดับมากที่สุด

การนำผลวิจัยไปใช้ ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปพัฒนารายวิชาอิสลามศึกษาด้วย NACHI Model และบูรณาการการศึกษาอิสลามกับการวิจัยทางการศึกษา เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เชื่อมโยงหลักศาสนากับวิชาการสมัยใหม่

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์ด้านวิจัย, ทักษะการทำวิจัย, วิจัยในชั้นเรียน, อิสลามศึกษา

¹ วท.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์) ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, nachima.b@yru.ac.th

Enhancing Research Achievement and Skills through the NACHI Model Teaching Approach in the Course “Educational Research Methodology” among Third-Year Islamic Education Students at the Faculty of Education, Yala Rajabhat University

Nachima Bakoh ¹

Abstract

Objective: This study aimed to (1) compare students’ research achievement before and after instruction, (2) examine the relative development in learning achievement, (3) evaluate students’ research skills after the instructional intervention, and (4) assess their satisfaction with the NACHI Model-based instructional design.

Methodology: This was a classroom action research study involving 34 third-year students majoring in Islamic Education at the Faculty of Education, Yala Rajabhat University. The instruments used included: (1) the NACHI MODEL instructional framework, (2) a research achievement test, (3) a research skills assessment form, and (4) a satisfaction questionnaire related to the NACHI MODEL-based instruction. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, relative development score, and paired sample t-test.

Research Findings: The findings revealed that (1) students’ post-instruction achievement was significantly higher than their pre-instruction achievement at the 0.05 level, (2) the average relative development score was high at 56.04, (3) students demonstrated excellent research skills exceeding the 80% benchmark, and (4) students’ satisfaction with the instructional approach was at the highest level.

Contributions: The findings suggest that the NACHI Model can be effectively applied to enhance Islamic education courses and integrate Islamic learning with educational research, contributing to the creation of new knowledge that bridges religious principles with contemporary academic approaches.

Keywords: Research Achievement, Research Skills, Classroom Action Research, Islamic Education

¹ Ph.D. (Applied Behavioral Science Research) Faculty of Education, Yala Rajabhat University, nachima.b@yru.ac.th

บทนำ

การพัฒนาทักษะการทำวิจัยของนักศึกษาครูถือเป็นหัวใจสำคัญในการเตรียมความพร้อมให้กับบุคลากรทางการศึกษาที่จะเข้าสู่วิชาชีพ เนื่องจากครูในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องมีความสามารถในการศึกษาค้นคว้า แก้ไขปัญหาการเรียนการสอน และพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (Ministry of Education, 2024) ในยุคของการปฏิรูปการศึกษาและการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ครูจำเป็นต้องปรับตัวและพัฒนาความสามารถในการเป็นนักปฏิบัติการวิจัย (Teacher as Researcher) เพื่อให้สามารถศึกษาปัญหาในชั้นเรียน วิเคราะห์สาเหตุ และหาแนวทางแก้ไขที่เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รายวิชาวิธีวิทยาการวิจัยทางการศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างพื้นฐานความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการเป็นครูมืออาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับนักศึกษาสาขาการสอนอิสลามศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องสามารถบูรณาการความรู้ทางศาสนาเข้ากับกระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมมุสลิม ตามหลักการของศาสนาอิสลามที่กำหนดให้การแสวงหาความรู้ (**طَلَبُ الْعِلْمِ**) เป็นหน้าที่ของมุสลิมทุกคน การเรียนรู้ทักษะการวิจัยจะช่วยให้นักศึกษาสามารถประยุกต์ใช้หลักการทางศาสนาอิสลามในการออกแบบและดำเนินการวิจัยที่สอดคล้องกับคุณค่าและความเชื่อของชุมชน

อย่างไรก็ตาม การสอนรายวิชาวิธีวิทยาการวิจัยทางการศึกษายังคงประสบปัญหาหลายประการ โดยเฉพาะเรื่องขาดการเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติจริง ทำให้นักศึกษาขาดความเข้าใจในกระบวนการวิจัยอย่างลึกซึ้งและไม่สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้มีประสิทธิภาพ ซึ่งปัญหาที่พบบ่อยได้แก่ นักศึกษามองการวิจัยเป็นเรื่องที่ซับซ้อนและห่างไกลจากความเป็นจริง ขาดประสบการณ์ตรงในการดำเนินการวิจัย และไม่เห็นความเชื่อมโยงระหว่างความรู้เชิงทฤษฎีกับการแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง นอกจากนี้ วิธีการสอนแบบเดิมที่เน้นการบรรยายยังไม่สามารถกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้เชิงลึกและพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ที่จำเป็นสำหรับการทำวิจัย การเรียนการสอนที่ขาดการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและไม่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติจริงส่งผลให้การเรียนรู้ไม่เกิดความหมายและไม่ติดทน การศึกษาของ (Puchumni et al., 2025) พบว่า นักศึกษาครูส่วนใหญ่ยังขาดความมั่นใจในการดำเนินการวิจัยและมีความต้องการพัฒนาในด้านทักษะการทำวิจัยมากที่สุด รองลงมาคือด้านความรู้และทัศนคติต่อการทำวิจัย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับปรุงวิธีการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การพัฒนารูปแบบการสอนที่เหมาะสมจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

รูปแบบการสอน NACHI Model ได้รับการพัฒนาขึ้นจากประสบการณ์การสอนที่สั่งสมมาอย่างต่อเนื่องของผู้วิจัย โดยผ่านกระบวนการปฏิบัติจริงในการจัดการเรียนการสอนเป็นระยะเวลาหลายปี ซึ่งในช่วงการใช้งานดังกล่าวได้มีการปรับปรุงและพัฒนาวิธีการสอนอย่างต่อเนื่อง จนสามารถสกัดแก่นแท้ของกระบวนการสอนที่มีประสิทธิภาพออกมาเป็นรูปแบบการสอนที่เป็นระบบ โดยมีแนวคิดที่เน้นการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) และการเชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติผ่านกระบวนการ 5 ขั้นตอนที่เป็นระบบ ได้แก่ Need Assessment (การประเมินความต้องการ) Analyze (การวิเคราะห์) Create (การสร้างสรรค์)

Hands-on Practice (การนำไปปฏิบัติ) และ Improve (การปรับปรุง) รูปแบบนี้มีจุดเด่นในการส่งเสริมให้นักศึกษาได้ฝึกฝนทักษะการวิจัยผ่านการแก้ปัญหาจริงในโรงเรียน สร้างการเรียนรู้ที่มีความหมาย (Meaningful Learning) และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในอนาคต ดังงานวิจัยที่ได้ศึกษาพบว่าการใช้กระบวนการวิจัยโดยมุ่งเน้นการปฏิบัติส่งผลให้นักศึกษามีทักษะและทัศนคติต่อการทำวิจัยสูงขึ้น (Chusang, 2024; kaewkongpan & hoothong, 2022) ดังนั้นการใช้รูปแบบ NACHI Model ช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง เข้าใจกระบวนการวิจัยอย่างเป็นระบบ และสามารถพัฒนาทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการเป็นครุณักวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แม้ว่าจะมีงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการวิจัยของนักศึกษาครุมาแล้วหลายเรื่อง แต่ยังคงมีช่องว่างการวิจัยที่สำคัญที่การศึกษาครั้งนี้ต้องการตอบ กล่าวคือ ประการแรกยังไม่มีการศึกษาการใช้รูปแบบการสอน NACHI Model กับนักศึกษาสาขาการสอนอิสลามศึกษาโดยเฉพาะ ซึ่งกลุ่มนี้มีความต้องการพิเศษในการผสมผสานความรู้ทางศาสนาเข้ากับกระบวนการวิจัยทางการศึกษา ประการที่สองแม้จะมีการศึกษาเกี่ยวกับการสอนวิธีวิทยาการวิจัยด้วยวิธีการต่าง ๆ แต่ยังไม่เคยมีการทดสอบว่า NACHI Model สามารถพัฒนาทั้งผลการเรียนและทักษะการทำวิจัยพร้อมกันได้หรือไม่

การวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์และทักษะการทำวิจัยของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาการสอนอิสลามศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ที่เรียนด้วยรูปแบบการสอน NACHI Model ในรายวิชาการวิธีวิทยาการวิจัยทางการศึกษา ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนในรายวิชาวิจัยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสามารถนำไปเป็นต้นแบบสำหรับการประยุกต์ใช้ในสถาบันการศึกษาอื่น ๆ โดยเฉพาะในบริบทของการศึกษาอิสลามที่ต้องการการบูรณาการระหว่างความรู้ทางศาสนาและการวิจัยทางการศึกษาอย่างสมดุล ตามหลักการของอิสลามที่ให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุล (التوازن) ระหว่างความรู้ทางโลกและความรู้ทางศาสนา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและสร้างประโยชน์ต่อสังคมมุสลิมและมนุษยชาติโดยรวม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ NACHI Model
- 2) เพื่อศึกษาพัฒนาการสัมพัทธ์ของผลสัมฤทธิ์หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ NACHI Model
- 3) เพื่อศึกษาทักษะการทำวิจัยหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ NACHI Model
- 4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนการรู้ด้วยรูปแบบ NACHI Model

วิธีการศึกษา

แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบแผนการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-experimental design) โดยดำเนินการทดลองตามแบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังเรียน (One-group pretest-posttest design)

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาอิสลามศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จำนวน 34 คน ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาวิธีวิทยาการวิจัยทางการศึกษา ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

1. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Index of Item-Objective Congruence หรือ IOC) จำนวน 35 ข้อ ผลวิเคราะห์พบว่า IOC เท่ากับ 1.00 จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try out) กับนักศึกษาที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มเป้าหมาย แล้ววิเคราะห์ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) พบว่า มีค่า p ระหว่าง 0.20 – 0.80 และ r ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป 30 ข้อ และคัดเลือกข้อสอบ 30 ข้อ สำหรับนำไปใช้จริง เมื่อวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตร KR-20 พบว่ามีค่า 0.88 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ จากนั้นจึงจัดพิมพ์แบบทดสอบฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2. แบบประเมินทักษะการทำวิจัย ใช้เกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบรีค (Rubric) โดยมีประเด็นการวัด คือ การวิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้อันตั้งชื่อเรื่องวิจัย การทบทวนวรรณกรรม (เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง) การเขียนบทนำ การสร้างสื่อวัตกรรมการสร้างเครื่องมือวิจัย การนำเสนอวิจัยชั้นเรียนบทความวิจัย และเล่มวิจัยฉบับสมบูรณ์ มีเกณฑ์การให้คะแนน 4 ระดับ (4=ดีเยี่ยม, 3=ดี, 2=พอใช้, 1=ปรับปรุง) ให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Index of Item-Objective Congruence หรือ IOC) ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่า IOC ทุกข้อเท่ากับ 1.00

3. แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ เป็นมาตราประมาณค่า (Rating scale) ตามแบบของลิเคิร์ต 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านครูผู้สอน ด้านเนื้อหาและหลักสูตร ด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านกระบวนการเรียนการสอน และด้านผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Index of Item-Objective Congruence หรือ IOC) ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่า IOC ทุกข้อเท่ากับ 1.00 นำแบบประเมินความพึงพอใจที่ผ่านการปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับนักศึกษาที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มเป้าหมาย แล้วนำคะแนนที่ได้จากแบบประเมินความพึงพอใจมาหาความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค (Cronbac's Alpha Coefficient) มีค่าเท่ากับ 0.69

4. การจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ NACHI Model เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยนำโมเดลมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะการทำวิจัยในชั้นเรียน มีรูปแบบคือ 1) N - Need Assessment (การประเมินความต้องการ) สำรวจความต้องการของชุมชน นักเรียน และครูวิเคราะห์

ปัญหาการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นจริง ตัวอย่างการจัดการเรียนการสอน ให้นักศึกษาไปสังเกตการเรียนการสอน ในโรงเรียนที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และสัมภาษณ์ครูผู้สอนเพื่อระบุปัญหาการเรียนการสอนที่พบบ่อย เช่น นักเรียนไม่กล้าแสดงความคิดเห็น หรือนักเรียนอ่านไม่ออก จากนั้นให้สรุปและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ที่พบ 2) A - Analyze (การวิเคราะห์) วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาอย่างเป็นระบบศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องและ บริบทแวดล้อม ตัวอย่างการจัดการเรียนการสอน ให้นักศึกษาใช้เครื่องมือวิเคราะห์ เช่น แผนภาพก้างปลา (Fishbone Diagram) หรือตารางการวิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้อัน เพื่อหาสาเหตุของปัญหาที่ระบุได้ในขั้นตอน แรก พร้อมทั้งค้นคว้าทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น ๆ 3) C - Create (การสร้างสรรค์) พัฒนา นวัตกรรมหรือวิธีการแก้ปัญหาใหม่ออกแบบกิจกรรมหรือโครงการตามหลักวิชาการ ตัวอย่างการจัดการเรียน การสอน ให้นักศึกษาออกแบบแผนการสอน สื่อการเรียนการสอน หรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นนวัตกรรม รวมทั้งการเขียนเค้าโครงการวิจัย 4) H – Hands-on Practice (การนำไปปฏิบัติ) ทดลองใช้นวัตกรรมหรือ วิธีการที่พัฒนาขึ้นรวบรวมข้อมูลระหว่างการดำเนินงาน ตัวอย่างการจัดการเรียนการสอน ให้นักศึกษานำ แผนการสอนหรือนวัตกรรมที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ในชั้นเรียนจริง โดยมีการบันทึกผลการสอน การสังเกต พฤติกรรมของนักเรียน และการเก็บข้อมูลจากแบบประเมิน และ 5) I - Improve (การปรับปรุง) ประเมินผล และปรับปรุงตามข้อมูลที่ได้รับเสนอแนะทางการพัฒนาต่อยอดในอนาคต ตัวอย่างการจัดการเรียนการสอน ให้นักศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บได้จากการทดลองใช้ เปรียบเทียบผลลัพธ์กับเป้าหมายที่กำหนดไว้ จากนั้นแก้ไข และเขียนรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ที่รวมถึงข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้ในอนาคต ทำการสร้างแบบ ประเมินประสิทธิภาพของโมเดล จำนวน 10 ข้อ โดยใช้มาตรวัดประเมินค่า 5 ระดับ (Rating scale) ให้ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ประเมินความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ NACHI Model พบว่าใน ภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.43, S.D. = 0.62)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขออนุญาตนักศึกษาในการเก็บข้อมูลเพื่อประกอบการทำวิจัยในชั้นเรียน โดยมีหนังสือให้ความ ยินยอม (Consent Form) และเริ่มจากการทดสอบก่อนเรียนด้วยแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับวิจัยในชั้น เรียน จากนั้นจัดการเรียนการสอนด้วยรูปแบบ NACHI Model ตามแผนที่กำหนด ตลอด 16 สัปดาห์ และ ทำการทดสอบหลังเรียน รวมทั้งสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ NACHI Model

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ NACHI Model โดยใช้การ ทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (Dependent sample t-test)
2. เปรียบเทียบทักษะการทำวิจัยหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ NACHI Model กับเกณฑ์ร้อยละ 80 ด้วย One sample t-test
3. วิเคราะห์พัฒนาการสัมพัทธ์ของผลสัมฤทธิ์หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ NACHI Model โดยใช้การคำนวณค่าพัฒนาการสัมพัทธ์ (Relative gain score) ตามเกณฑ์ของ Kanjanawasee (2013)

ดังนี้

พัฒนาการระดับสูงมาก (76-100) พัฒนาการระดับสูง (51-75) พัฒนาการระดับกลาง (26-50) พัฒนาการระดับต้น (0.1-25) และไม่มีพัฒนาการ (0)

4. วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการรู้ด้วยรูปแบบ NACHI Model โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ซึ่งมีเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย (Nilpan, 2015) ดังนี้

ความพึงพอใจในระดับมากที่สุด (4.50 - 5.00) ความพึงพอใจในระดับมาก (3.50 - 4.49) ความพึงพอใจในระดับปานกลาง (2.50 - 3.49) ความพึงพอใจในระดับน้อย (1.50 - 2.49) และความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด (1.00 - 1.49)

ผลการศึกษา

1) ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้อยู่ด้วยรูปแบบ NACHI MODEL

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้อยู่ด้วยรูปแบบ NACHI Model

คะแนนทดสอบ	N	\bar{X}	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	34	11.00	2.30	18.50*	0.000
หลังเรียน	34	21.65	3.86		

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ที่มา: Bakoh, 2025

2) ผลการศึกษาพัฒนาการสัมพัทธ์ของผลสัมฤทธิ์หลังการจัดการเรียนรู้อยู่ด้วยรูปแบบ NACHI Model

ตารางที่ 2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้และค่าพัฒนาการสัมพัทธ์

ที่	คะแนน		พัฒนาการสัมพัทธ์	ระดับพัฒนาการ	ที่	คะแนน		พัฒนาการสัมพัทธ์	ระดับพัฒนาการ
	ก่อนเรียน (30)	หลังเรียน (30)				ก่อนเรียน (30)	หลังเรียน (30)		
1	13	21	47.06%	ระดับกลาง	18	11	25	73.68%	ระดับสูง
2	14	24	62.50%	ระดับสูง	19	15	28	86.67%	ระดับสูงมาก
3	10	18	40.00%	ระดับกลาง	20	11	19	42.11%	ระดับกลาง
4	11	18	36.84%	ระดับกลาง	21	7	23	69.57%	ระดับสูง
5	14	26	75.00%	ระดับสูง	22	8	15	31.82%	ระดับกลาง
6	12	25	72.22%	ระดับสูง	23	10	22	60.00%	ระดับสูง
7	14	17	18.75%	ระดับต้น	24	10	26	80.00%	ระดับสูงมาก
8	9	16	33.33%	ระดับกลาง	25	8	22	63.64%	ระดับสูง

ที่	คะแนน		พัฒนาการ สัมพัทธ์	ระดับ พัฒนาการ	ที่	คะแนน		พัฒนาการ สัมพัทธ์	ระดับ พัฒนาการ
	ก่อน เรียน (30)	หลัง เรียน (30)				ก่อน เรียน (30)	หลัง เรียน (30)		
9	14	25	68.75%	ระดับสูง	26	9	17	38.10%	ระดับกลาง
10	9	20	52.38%	ระดับสูง	27	12	21	50.00%	ระดับกลาง
11	12	24	66.67%	ระดับสูง	28	11	23	63.16%	ระดับสูง
12	11	16	26.32%	ระดับกลาง	29	8	20	54.55%	ระดับสูง
13	10	18	40.00%	ระดับกลาง	30	11	20	47.37%	ระดับกลาง
14	13	22	52.94%	ระดับสูง	31	14	28	87.50%	ระดับสูงมาก
15			93.33%	ระดับสูง	32			50.00%	ระดับกลาง
	15	29		มาก	8	19			
16	8	17	40.91%	ระดับกลาง	33	10	24	70.00%	ระดับสูง
17	13	21	47.06%	ระดับกลาง	34	9	27	85.71%	ระดับสูงมาก
					ค่าเฉลี่ย	11.00	21.65	56.04%	ระดับสูง
					S.D.	2.30	3.86	-	-

ที่มา: Bakoh, 2025

จากตารางที่ 1 และ 2 จะเห็นได้ว่า ผลการทดสอบ t-test พบว่า $t = 18.50$, $p = 0.000$ แสดงว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ก่อนเรียนนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 11.00 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.30 หลังเรียนค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 21.65 คะแนน โดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.86 เมื่อพิจารณาคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ พบว่าค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 56.04 คะแนน ซึ่งจัดอยู่ในระดับสูงตามเกณฑ์ของ Kanjanawasee (2013) ดังตารางที่ 2 และหากพิจารณารายบุคคลพบว่า 5 คน มีพัฒนาการระดับสูงมาก 14 คน อยู่ในระดับสูง 14 คน อยู่ในระดับกลาง และ 1 คน อยู่ในระดับต้น โดยไม่มีนักเรียนที่พัฒนาการต่ำกว่าระดับต้น

3) ผลการศึกษาทักษะการทำวิจัยหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ NACHI Model

ตารางที่ 3 ผลการประเมินทักษะการทำวิจัยหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ NACHI Model

ที่	ทักษะการทำวิจัย (70)	ร้อยละ	ระดับ	ที่	ทักษะการทำวิจัย (70)	ร้อยละ	ระดับ
1	65	93	ดีเยี่ยม	18	64	91	ดีเยี่ยม
2	62	89	ดีเยี่ยม	19	69	99	ดีเยี่ยม
3	57	81	ดีเยี่ยม	20	51	73	ดี
4	57	81	ดีเยี่ยม	21	63	90	ดีเยี่ยม
5	66	94	ดีเยี่ยม	22	55	79	ดี
6	59	84	ดีเยี่ยม	23	47	67	ดี

ที่	ทักษะการทำวิจัย (70)	ร้อยละ	ระดับ	ที่	ทักษะการทำวิจัย (70)	ร้อยละ	ระดับ
7	54	77	ดี	24	63	90	ดีเยี่ยม
8	64	91	ดีเยี่ยม	25	57	81	ดีเยี่ยม
9	65	93	ดีเยี่ยม	26	45	64	ดี
10	52	74	ดี	27	66	94	ดีเยี่ยม
11	64	91	ดีเยี่ยม	28	63	90	ดีเยี่ยม
12	59	84	ดีเยี่ยม	29	61	87	ดีเยี่ยม
13	54	77	ดี	30	61	87	ดีเยี่ยม
14	55	79	ดี	31	64	91	ดีเยี่ยม
15	65	93	ดีเยี่ยม	32	69	99	ดีเยี่ยม
16	59	84	ดีเยี่ยม	33	66	94	ดีเยี่ยม
17	67	96	ดีเยี่ยม	34	68	97	ดีเยี่ยม
ค่าเฉลี่ย					60.47	86.39	ดีเยี่ยม
S.D.					6.12	-	-

ที่มา: Bakoh, 2025

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบทักษะการทำวิจัยหลังการจัดการเรียนรู้กับเกณฑ์ร้อยละ 80

n	คะแนนเต็ม	\bar{x}	S.D.	% of Mean	t	p
34	70	60.47	6.13	86.39	4.26*	0.000

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ที่มา: Bakoh, 2025

จากตารางที่ 3 และ 4 พบว่า นักเรียนจำนวน 26 คน มีระดับทักษะการทำวิจัยอยู่ในเกณฑ์ดีเยี่ยม และนักเรียนจำนวน 8 คน มีระดับทักษะการทำวิจัยอยู่ในเกณฑ์ดี โดยมีคะแนนเฉลี่ย 60.47 จาก 70 คะแนน (ร้อยละ 86.39) โดยมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 6.12 และช่วงคะแนนอยู่ระหว่าง 45-69 คะแนน สอดคล้องกับผลในตารางที่ 5 พบว่า ทักษะการทำวิจัยหลังการเรียนรู้ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

4) ผลการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนการรู้ด้วยรูปแบบ NACHI Model

ตารางที่ 5 ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการรู้

รายการคำถาม	\bar{x}	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านเนื้อหาและหลักสูตร			
1.1 เนื้อหาของรายวิชาสอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน	4.69	0.47	มากที่สุด
1.2 การเรียนการสอนแบบการใช้วิจัยเป็นฐานช่วยให้เข้าใจเนื้อหาวิชาได้ดีขึ้น	4.66	0.55	มากที่สุด
1.3 สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการทำวิจัยทางการศึกษาได้จริง	4.66	0.60	มากที่สุด

รายการคำถาม	\bar{x}	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
รวม	4.67	0.54	มากที่สุด
2. ด้านอาจารย์ผู้สอน			
2.1 อาจารย์มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาที่สอน	4.78	0.49	มากที่สุด
2.2 อาจารย์สามารถถ่ายทอดเนื้อหาได้อย่างเข้าใจง่าย	4.72	0.58	มากที่สุด
2.3 อาจารย์เปิดโอกาสให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นและซักถามข้อสงสัย	4.81	0.47	มากที่สุด
2.4 อาจารย์ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการทำ Mini Research	4.69	0.47	มากที่สุด
รวม	4.75	0.50	มากที่สุด
3. ด้านกระบวนการเรียนการสอน			
3.1 การสอนเน้นการวิจัยเป็นฐานทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ	4.66	0.48	มากที่สุด
3.2 การเรียนการสอนเน้นการปฏิบัติจริง ทำให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น	4.66	0.55	มากที่สุด
3.3 มีกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา	4.50	0.62	มากที่สุด
3.4 มีสื่อและเทคโนโลยีที่ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ได้ดี	4.69	0.54	มากที่สุด
รวม	4.63	0.55	มากที่สุด
4. ด้านผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา			
4.1 นักศึกษามีความสามารถในการตั้งคำถามวิจัยได้ดีขึ้น	4.53	0.62	มากที่สุด
4.2 นักศึกษาสามารถออกแบบและดำเนินการวิจัยเบื้องต้นได้	4.50	0.57	มากที่สุด
4.3 นักศึกษาสามารถนำเสนอผลการวิจัยได้อย่างชัดเจน	4.53	0.57	มากที่สุด
4.4 นักศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อการทำวิจัยทางการศึกษา	4.66	0.55	มากที่สุด
รวม	4.55	0.58	มากที่สุด
ความพึงพอใจภาพรวม	4.65	0.54	มากที่สุด

ที่มา: Bakoh, 2025

จากตารางที่ 5 พบว่านักศึกษามีความพึงพอใจภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{x} = 4.65, S.D. = 0.54) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน นักศึกษามีความพึงพอใจด้านอาจารย์ผู้สอนมากที่สุด (\bar{x} = 4.75, S.D. = 0.50) รองลงมาคือด้านเนื้อหาและหลักสูตร (\bar{x} = 4.67, S.D. = 0.54) ด้านกระบวนการสอน (\bar{x} = 4.63, S.D. = 0.55) และด้านผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา (\bar{x} = 4.55, S.D. = 0.58) ตามลำดับ

และเมื่อสอบถามความคิดเห็นเพิ่มเติมของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วย NACHI Model สามารถสรุปประเด็นสำคัญ คือ 1) ด้านการเข้าใจเนื้อหา นักศึกษาสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้นและจดจำได้นานขึ้น เนื่องจากมีการอธิบายที่เข้าใจง่าย และสามารถสอบถามข้อสงสัยกับอาจารย์ได้ 2) ด้านการเรียนรู้แบบปฏิบัติ (Learning by Doing) การเรียนแบบผสมผสานระหว่างทฤษฎีและปฏิบัติทำให้นักศึกษาได้ลงมือทำจริง ซึ่งช่วยเพิ่มความเข้าใจและสามารถนำไปใช้ได้จริง รวมถึงการฝึกทำเล่มวิจัยไปพร้อมกับการเรียน 3) ด้านการจัดสรรงานและภาระการเรียน การใช้วิจัยเป็นฐานทำให้งานไม่หนัก เพราะมีการแบ่งงานทำที่ละส่วนตามลำดับ ไม่ให้รู้สึกกดดัน และเรียนจากเรื่องง่ายไปยาก 4) ด้านการทบทวนและพัฒนา การมอบหมายงานเป็น

การทบทวนความรู้ที่ดี ทำให้นักศึกษาได้ค้นพบจุดที่ควรปรับปรุงและพัฒนาตนเอง 5) ด้านบรรยากาศการเรียน นักศึกษารู้สึกสนุกกับการเรียน ไม่เครียด และมีความประทับใจในตัวอาจารย์ผู้สอนที่มีความเข้าใจและเอาใจใส่ และ 6) ด้านทักษะการวิจัย นักศึกษาได้เรียนรู้วิธีการทำวิจัยจริง มีความมั่นใจว่าจะสามารถทำวิจัยในครั้งถัดไปได้ และมีการศึกษาค้นคว้าไปควบคู่กันด้วย

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอย่างชัดเจน โดยผลการทดสอบ t-test ที่ได้ค่า $t = 18.50$ และ $p = 0.000$ แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน การเพิ่มขึ้นของคะแนนเฉลี่ยจาก 11.00 คะแนนเป็น 21.65 คะแนน หรือเพิ่มขึ้นประมาณ ร้อยละ 96.82 สะท้อนถึงประสิทธิผลของวิธีการสอนที่นำมาใช้ นอกจากนี้ คะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์เฉลี่ยที่ 56.04 คะแนน ซึ่งอยู่ในระดับสูงตามเกณฑ์ของ Kanjanawasee (2013) ยืนยันว่านักเรียนส่วนใหญ่สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาการกระจายของผู้เรียนที่ 19 คน (ร้อยละ 55.88) มีพัฒนาการในระดับสูงถึงสูงมาก และไม่มีผู้เรียนคนใดที่มีพัฒนาการต่ำกว่าระดับต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Paks & Jansuwan (2022) พบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมสามารถส่งผลให้ผู้เรียนทุกคนมีพัฒนาการในทิศทางที่ดีขึ้น โดยเฉพาะจุดเด่นของรูปแบบการเรียนการสอนแบบ NACHI ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น มีลักษณะเฉพาะที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ควบคู่ไปกับการปฏิบัติการวิจัยอย่างเป็นระบบ รูปแบบนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้โดยประสบการณ์ (Experiential Learning Theory) ของ Kolb (1984) ที่เน้นว่าการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพเกิดจากกระบวนการที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง สะท้อนความคิดตีความหมาย และนำไปประยุกต์ใช้ ซึ่งในรูปแบบ NACHI ผู้เรียนได้ผ่านวงจรการเรียนรู้ครบถ้วนตั้งแต่การสังเกตปรากฏการณ์ การตั้งสมมติฐาน การทดลอง การวิเคราะห์ข้อมูล ไปจนถึงการสรุปผลและนำเสนอ กระบวนการดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งและคงทนมากกว่าการเรียนรู้จากการฟังบรรยายเพียงอย่างเดียว

การพัฒนาทักษะการทำวิจัยของนักศึกษา ผลการวิจัยด้านทักษะการทำวิจัยแสดงให้เห็นถึงประสิทธิผลที่ดีของรูปแบบ NACHI Model โดยพบว่านักศึกษาจำนวน 26 คน (ร้อยละ 76.47) มีระดับทักษะการทำวิจัยอยู่ในเกณฑ์ดีเยี่ยม และจำนวน 8 คน (ร้อยละ 23.53) อยู่ในเกณฑ์ดี โดยมีคะแนนเฉลี่ย 60.47 จาก 70 คะแนน (ร้อยละ 86.39) ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการวิจัยนี้สะท้อนถึงความสำเร็จของการใช้หลักการ Research-Based Learning ที่เป็นแกนหลักของรูปแบบ NACHI Model โดยได้ออกแบบขั้นตอนการเรียนรู้ที่ชัดเจนประกอบด้วย Need Assessment (การประเมินความต้องการ) Analyze (การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาอย่างเป็นระบบ) Create (การพัฒนานวัตกรรมหรือวิธีการแก้ปัญหา) Hands-on Practice (การทดลองใช้นวัตกรรม) และ Improve (ประเมินผลและปรับปรุงตามข้อมูลที่ได้รับ) กระบวนการเหล่านี้ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ การ

แก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ และความสามารถในการดำเนินการวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากผู้เรียนได้ฝึกฝนทุกขั้นตอนของกระบวนการวิจัยด้วยตนเอง ในกระบวนการเรียนรู้นี้ ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) และพี่เลี้ยง (Mentor) โดยทำหน้าที่ชี้แนะและให้คำปรึกษาในแต่ละขั้นตอน ช่วยกระตุ้นการคิดผ่านคำถามเชิงลึก ให้ข้อเสนอแนะเชิงสร้างสรรค์ ตรวจสอบความถูกต้องของแนวคิดและวิธีการวิจัย รวมถึงสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการทำงานร่วมกัน ซึ่งผลลัพธ์ที่ปรากฏว่านักศึกษาทุกคนสามารถบรรลุเกณฑ์ขั้นต่ำและส่วนใหญ่อยู่ในระดับดีเยี่ยม แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการสอนนี้มีความเหมาะสมและสามารถสร้างผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่าการเรียนรู้ผ่านการวิจัยสามารถพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ทักษะการแก้ปัญหา และทักษะการทำวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ การที่นักศึกษาทุกคนสามารถบรรลุเกณฑ์ขั้นต่ำและส่วนใหญ่อยู่ในระดับดีเยี่ยม แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการสอนนี้มีความเหมาะสมและสามารถสร้างผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมได้ (Buakaew, 2022; Kessung, 2020; Tun-in, 2024) ดังนั้น ผู้สอนที่ต้องการนำ NACHI Model ไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรเตรียมความพร้อมในการปรับบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้มาเป็นผู้อำนวยความสะดวก พัฒนาทักษะในการตั้งคำถามกระตุ้นการคิด และสร้างเครื่องมือประเมินที่สามารถติดตามพัฒนาการของผู้เรียนในแต่ละขั้นตอนได้อย่างเป็นระบบ

ความสำเร็จในการพัฒนาทักษะการทำวิจัยนี้สามารถอธิบายได้ผ่านทฤษฎี Experiential Learning Theory ของ Kolb (1984) ที่เน้นว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ดีที่สุดผ่านประสบการณ์จริง โดยผ่านกระบวนการสี่ขั้นตอน ได้แก่ Concrete Experience, Reflective Observation, Abstract Conceptualization และ Active Experimentation รูปแบบ NACHI Model ได้บูรณาการหลักการเหล่านี้เข้าไว้ด้วยกัน โดยนักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติการวิจัยจริง (Concrete Experience) สังเกตและไตร่ตรองประสบการณ์ที่ได้รับ (Reflective Observation) นำความรู้ ทฤษฎี มาเชื่อมโยงและสร้างความเข้าใจ (Abstract Conceptualization) และทดลองประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ (Active Experimentation) นอกจากนี้ การใช้วิจัยเป็นฐาน ยังสอดคล้องกับแนวคิด Scaffolding ของ Vygotsky & Cole (1978) ที่เน้นการให้การสนับสนุนที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนในระยะแรก แล้วค่อย ๆ ลดการสนับสนุนลงเมื่อผู้เรียนมีความสามารถมากขึ้น การแบ่งงานวิจัยออกเป็นส่วนย่อย ๆ ตามลำดับช่วยให้นักศึกษาสามารถเรียนรู้และพัฒนาทักษะไปทีละขั้นตอนอย่างเป็นระบบ

สำหรับผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ NACHI Model แสดงให้เห็นถึงการยอมรับและความชื่นชมในระดับสูงมาก โดยนักศึกษามีความพึงพอใจภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.65$, S.D. = 0.54) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่านักศึกษามีความพึงพอใจด้านอาจารย์ผู้สอนมากที่สุด ($\bar{x} = 4.75$, S.D. = 0.50) รองลงมาคือด้านเนื้อหาและหลักสูตร ($\bar{x} = 4.67$, S.D. = 0.54) ด้านกระบวนการสอน ($\bar{x} = 4.63$, S.D. = 0.55) และด้านผลลัพธ์การเรียนรู้ ($\bar{x} = 4.55$, S.D. = 0.58) ตามลำดับ ผลการประเมินนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่าการเรียนรู้แบบที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและ

การมีส่วนร่วมของผู้เรียนสามารถสร้างความพึงพอใจในการเรียนรู้ได้ในระดับสูง การที่นักศึกษาให้คะแนน ความพึงพอใจด้านอาจารย์ผู้สอนสูงสุด แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของบทบาทผู้สอนในการเป็น Facilitator และ Coach ในกระบวนการเรียนรู้ (Chutimantapong, 2017; Jarusawat, 2020; Phonprasert, 2018)

ข้อคิดเห็นเชิงคุณภาพจากนักศึกษาเผยให้เห็นจุดแข็งหลักของรูปแบบ NACHI Model ใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการเข้าใจเนื้อหา นักศึกษาสามารถเข้าใจและจดจำเนื้อหาได้ดีขึ้นเนื่องจากการอธิบายที่เข้าใจง่าย และมีโอกาสสอบถามข้อสงสัย สอดคล้องกับ Constructivist Learning Theory ด้านการเรียนรู้แบบปฏิบัติ การผสมผสานทฤษฎีและปฏิบัติช่วยเพิ่มความเข้าใจและนำไปใช้ได้จริง ตาม Dale's Cone of Experience (Dale, 1969) ด้านการจัดสรรงานและภาระการเรียนรู้ การใช้วิจัยเป็นฐาน ทำให้นักศึกษาไม่หนักด้วยการแบ่งงาน ทำที่ละส่วน สอดคล้องกับ Cognitive Load Theory ด้านการทบทวนและพัฒนา การมอบหมายงานเป็นการ ทบทวนความรู้ที่ดี ช่วยให้นักศึกษาค้นพบจุดปรับปรุง ตามหลัก Formative Assessment ด้านบรรยากาศ การเรียน นักศึกษารู้สึกสนุก ไม่เครียด และประทับใจอาจารย์ผู้สอน และด้านทักษะการวิจัย นักศึกษาได้ เรียนรู้วิธีการทำวิจัยจริงและมั่นใจในการทำวิจัยครั้งต่อไป แสดงถึงการพัฒนา Self-Efficacy ตามทฤษฎีของ Bandura (1997)

ผลการวิจัยโดยรวมแสดงให้เห็นว่ารูปแบบการสอน NACHI Model มีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพในการพัฒนาทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการทำวิจัยของนักศึกษา รวมทั้งสร้างความ พึงพอใจในการเรียนรู้ในระดับสูง ความสำเร็จนี้เป็นผลมาจากการบูรณาการหลักการทางการศึกษา ได้แก่ Constructivist Learning Theory, Experiential Learning Theory, Social Learning Theory และ Cognitive Load Theory เข้าไว้ด้วยกันอย่างสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของการเรียนการสอนวิชาการ วิจัยทางการศึกษา

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่ารูปแบบการสอน NACHI Model มีประสิทธิภาพในการพัฒนา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 11.00 คะแนน เป็น 21.65 คะแนน ($t = 18.50, p = 0.000$) และมีคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์เฉลี่ย 56.04 คะแนน ซึ่งอยู่ใน ระดับสูง ในด้านทักษะการทำวิจัย นักศึกษา ร้อยละ 76.47 บรรลุเกณฑ์ดีเยี่ยม และ ร้อยละ 23.53 อยู่ใน เกณฑ์ดี โดยมีคะแนนเฉลี่ย 60.47 จาก 70 คะแนน (ร้อยละ 86.39) ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมี นัยสำคัญ นักศึกษาทุกคนมีการพัฒนาไม่ต่ำกว่าระดับต้น แสดงให้เห็นถึงความเหมาะสมของรูปแบบการสอนที่ สามารถตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ NACHI Model อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$) โดยเฉพาะด้านอาจารย์ผู้สอน ($\bar{X} = 4.75$) รองลงมาคือด้านเนื้อหาและหลักสูตร กระบวนการสอน และผลลัพธ์การเรียนรู้ตามลำดับ ข้อคิดเห็นเชิงคุณภาพสะท้อนจุดแข็งของรูปแบบในหกด้านหลัก ได้แก่ การ เข้าใจเนื้อหาที่ดีขึ้น การเรียนรู้แบบปฏิบัติผ่านการผสมผสานทฤษฎีและปฏิบัติ การจัดสรรงานผ่านการวิจัย

เป็นฐานที่ไม่สร้างความกดดัน การทบทวนและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง บรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการพัฒนาทักษะการวิจัยจริงที่สร้างความมั่นใจ ผลการวิจัยยืนยันศักยภาพของรูปแบบ NACHI Model ในการเป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนวิธีวิทยาการวิจัยทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

สถาบันการศึกษาควรพิจารณารูปแบบ NACHI Model ไปประยุกต์ใช้ในรายวิชาวิธีวิทยาการวิจัยและรายวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยจัดอบรมผู้สอนให้เข้าใจหลักการและขั้นตอนการจัดการเรียนรู้อย่างถูกต้อง ทั้งนี้ควรเน้นการพัฒนาทักษะการเป็น Facilitator ให้แก่ผู้สอน เนื่องจากผลการวิจัยพบว่านักศึกษาที่มีความพึงพอใจด้านอาจารย์ผู้สอนสูงสุด อันดับสอง ควรจัดเตรียมทรัพยากรสนับสนุน เช่น แหล่งข้อมูลงานวิจัย ฐานข้อมูลออนไลน์ และเครื่องมือสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ นักศึกษาสามารถดำเนินการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ และควรกำหนดแนวทางการประเมินที่ชัดเจนสำหรับแต่ละขั้นตอนของการวิจัยเป็นฐาน นักศึกษาได้รับข้อมูลป้อนกลับที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สำหรับข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบ NACHI Model ในกลุ่มตัวอย่างที่กว้างขวางขึ้น รวมทั้งสาขาวิชาอื่น ๆ และระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน เพื่อทดสอบความสามารถในการประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ ควรศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพของรูปแบบ NACHI Model กับรูปแบบการสอนอื่น ๆ โดยใช้การวิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มควบคุม และควรติดตามผลระยะยาวของการเรียนรู้ด้วยรูปแบบนี้ เช่น ความสามารถในการทำวิจัยจริงของนักศึกษาหลังสำเร็จการศึกษา การประยุกต์ใช้ทักษะการวิจัยในการทำงาน และการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งนี้การวิจัยครั้งต่อไปควรใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและลึกซึ้งยิ่งขึ้น รวมทั้งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการใช้รูปแบบ NACHI Model เช่น ขนาดชั้นเรียน ลักษณะของผู้เรียน และทรัพยากรสนับสนุน

เอกสารอ้างอิง

- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of self-control*. Freeman.
- Buakaew, J. (2022). The development of research competency for learning by coaching and research-based of student teacher at songkhla rajabhat university. *Journal of Education, Mahasarakham University*, 16(2), 67-76.
- Chusang, P. (2024). Developing of learning management process based on problem-based learning with professional learning community to promote the ability and attitude of classroom action research of students in early childhood education. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 9(12), 454-469.
- Chutimantapong, N. (2017). The Development of activities for teaching with student centered learning using the CIPPA model in financial statement analysis for the second year

- students at the department of management. *Journal of Education, Burapha University*, 28(2), 89-103.
- Dale, E. (1969). *Audiovisual Methods in Teaching* (3 ed.). Holt, rinehart and winston.
- Jarusawat, P. (2020). Students' satisfaction of the information literacy course using the collaborative learning and collaborative teaching approaches to enhance the 21st century skills. *Journal of human sciences*, 21(3), 43-62.
- kaewkongpan, D., & hoothong, C. (2022). The development of research process for pre-service physics teachers in science classroom action research course using learning by doing. *Journal of Humanities and Social Sciences Mahasarakham University*, 41(4), 21-38.
- Kanjanawasee, S. (2013). *Classical test theory* (7ed.). Chulalongkorn University.
- Kessung, P. (2020). A development of classroom-research-related literature writing skills of undergraduate students of faculty of education, Loei Rajabhat University by using learning by doing. *Journal of Education Loei Rajabhat University*, 14(2), 39-48.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Prentice-Hall.
- Ministry of Education. (2024). Announcement of the ministry of education on the educational Policy of the Ministry of education for the fiscal year 2025–2026. *Royal Thai Government Gazette*, 141(Special Issue 309 Ng), page 1.
- Nilpan, M. (2015). *Educational research methods* (9 ed.). Silpakorn University.
- Paksa, P., & Jansuwan, N. (2022). Learning management with student-centered learning for generation z learners. *Journal of Graduate Research*, 13(2), 1-12.
- Phonprasert, M. (2018). A development for teaching of learning -centered project design for software development process course using agile model. *Journal of Technology Management Rajabhat Maha Sarakham University*, 5(1), 7-20.
- Puchumni, P., Saengngam, J., & Masantiah, C. (2025). Needs assessment of classroom action research among pre-service teachers in the Faculty of Education at Kanchanaburi Rajabhat University. *Journal of Academic Surindra Rajabhat*, 3(2), 17-28.
- Tun-in, S. (2024). The teacher development model in classroom research by using participatory action research for upgrading achievement at Thoengwittayakhom

School under the office of Chiang Rai secondary educational service area. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 9(7), 153-170.

Vygotsky, L. S., & Cole, M. (1978). *Mind in Society: Development of higher psychological processes*. Harvard University Press.

การสร้างแรงจูงใจตามแนวทางท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน

สอนศาสนาอิสลาม จังหวัดยะลา

Received: August 24, 2025, ✨ Revised: October 30, 2025, ✨ Accepted: November 12, 2025

อับดุล สะแหละ¹

อะห์มัด ยี่สุนทรง²

มูฮำหมัดซารีฟ หะยีสามะแอ³

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับและเปรียบเทียบความแตกต่างของการสร้างแรงจูงใจตามแนวทางท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดยะลา จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน 2) เพื่อประมวลแนวทางการสร้างแรงจูงใจตามแนวทางท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดยะลา

วิธีการศึกษา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 359 คน ได้รับแบบสอบถามคืนจำนวน 337 ชุด ประกอบด้วยผู้บริหาร 40 คน และครูผู้สอน 297 คน จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test, F-test และวิเคราะห์ความเห็นและข้อเสนอแนะด้วยวิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนาโดยหาค่าความถี่

ผลการศึกษา พบว่า 1) การสร้างแรงจูงใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการส่งเสริมความสำเร็จในการทำงาน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือการให้รางวัลและค่าตอบแทน ผลเปรียบเทียบเพศและประสบการณ์การทำงานไม่มีผลแตกต่าง ขณะที่ผู้บริหารที่มีวุฒิปริญญาโทมีการสร้างแรงจูงใจด้านความสัมพันธ์ที่ดีสูงกว่าผู้ที่มีวุฒิปริญญาตรีและปริญญาเอกและขนาดโรงเรียนมีผลต่อแรงจูงใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.5 และ 2) แนวทางการสร้างแรงจูงใจตามแนวทางท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ที่เหมาะสมสำหรับผู้บริหาร ประกอบด้วย การให้รางวัลอย่างเหมาะสม การสื่อสารด้วยเมตตา การสร้างบรรยากาศที่อบอุ่น ส่งเสริมคุณธรรม สนับสนุนความก้าวหน้าในวิชาชีพ และดูแลคุณภาพชีวิตอย่างสมดุลทั้งทางโลกและทางธรรม

การนำผลวิจัยไปใช้ ผลวิจัยนี้สามารถใช้เป็นแนวทางพัฒนาระบบบริหารบุคคลของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามให้มีประสิทธิภาพ โดยเน้นการสร้างแรงจูงใจที่สอดคล้องหลักศาสนาและบริบทพื้นที่อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: แรงจูงใจ, นบีมุฮัมมัด, โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม, การบริหารการศึกษา

¹ นักศึกษาปริญญาโท, สาขาบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี, Email : adeem.salaea1987@gmail.com

² ค.ต. (การอุดมศึกษา), ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี, Email : Y_ahmad@ftu.ac.th

³ Ph.D. (Arabic Teaching), อาจารย์, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี Email : muhammad.n@yru.ac.th

Motivation According to the Prophet Muhammad's ﷺ Approach among Administrators of Private Islamic Schools in Yala Province

Abubak Salaea¹

Ahmad Yeesunsong²

Muhammad Sharif Haye-Samae³

Abstract

Objectives: (1) To study the levels and compare the differences in motivation according to the Prophet Muhammad's ﷺ approach among administrators of private Islamic schools in Yala Province, classified by gender, educational level, work experience, and school size; and (2) to synthesize motivational approaches based on the Prophet Muhammad's ﷺ model for school administrators.

Methodology: This study employed a survey research design. Data were collected using questionnaires from a sample of 359 participants, with 337 completed questionnaires returned. The respondents consisted of 40 administrators and 297 teachers. The data were analyzed using mean, standard deviation, t-test, F-test, and analyzed opinions and suggestions using a descriptive method by finding the frequency.

Research findings: The findings revealed that (1) the overall level of motivation was high. The highest mean score was in promoting work achievement, while the lowest was in providing rewards and compensation. No significant differences were found in gender and work experience. Administrators with a master's degree showed higher motivation in interpersonal relationships than those with bachelor's or doctoral degrees, and school size significantly affected motivation at the .05 level. (2) The appropriate motivational approaches according to the Prophet Muhammad's ﷺ model included providing suitable rewards, communicating with compassion, creating a warm atmosphere, promoting morality, supporting professional growth, and maintaining a balanced quality of life both spiritually and materially.

Contributions: The results can serve as a guideline for developing effective personnel management systems in private Islamic schools, emphasizing motivation aligned with Islamic principles and local contexts.

Keywords: Motivation, Prophet Muhammad, Private Islamic Schools, Educational Administration

¹ Master Student, Educational Administration Program, Faculty of Education, Fatoni University, Email : adeem.salaea1987@gmail.com

² Ph.D. (Higher Education) Assistant Professor, Faculty of Education, Fatoni University, Email : y.ahmad@ftu.ac.th

³ Ph.D. (Arabic Teaching) Lecturer, Faculty of Education, Fatoni University, Email : muhammad.n@yru.ac.th

บทนำ

การสร้างแรงจูงใจ (Motivation) ถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา สำหรับบริบทของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดยะลานั้น การบริหารจัดการกลายเป็นความท้าทายที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นของประเทศไทย เนื่องจากผู้บริหารจำเป็นต้องดำเนินงานให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา ควบคู่กับการเสริมสร้างขวัญกำลังใจแก่ครูและบุคลากร เพื่อขับเคลื่อนการจัดการศึกษาแบบบูรณาการทั้งวิชาสามัญและวิชาศาสนาให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนและชุมชน (Kuakul, 2017)

แม้โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจะเป็นทางเลือกหลักของผู้เรียนในพื้นที่ แต่ผู้บริหารยังเผชิญปัญหาด้านแรงจูงใจบุคลากรอย่างต่อเนื่อง จากการขาดแผนบริหารที่เป็นระบบ สวัสดิการที่ไม่เหมาะสม และแนวทางจูงใจที่ไม่สอดคล้องกับหลักอิสลาม โดยผลวิจัยของ Anekritmongkol et al. (2025), Jeaming (2016) ได้ยืนยันว่า ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดยะลาขาดสมรรถนะในการจูงใจบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะ 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) การขาดแผนบริหารที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองและแรงขับเคลื่อนในการทำงาน 2) การจัดสวัสดิการที่ไม่เหมาะสม ซึ่งกระทบต่อความมั่นคงของครู และ 3) การขาดแนวทางการสร้างแรงจูงใจที่สอดคล้องกับหลักศาสนา สอดคล้องกับ Tayakareng (2020) ที่เสนอให้บริหารงานอย่างเป็นระบบ พร้อมให้ค่าชม ยกย่อง และสวัสดิการที่เหมาะสม ขณะที่ Malee (2017) พบว่า ตัวแปรเพศ ตำแหน่ง และประสบการณ์มีผลต่อแรงจูงใจ แต่ยังขาดการศึกษาเรื่องวุฒิการศึกษาและขนาดโรงเรียน ซึ่งอาจมีผลต่อการรับรู้แรงจูงใจที่ต่างกัน สะท้อนว่าสภาพแรงจูงใจในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามยังไม่ตอบสนองต่อความต้องการของครูและบริบทพื้นที่อย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม แม้อายุภูมิแรงจูงใจสากล เช่น Maslow (1943), Herzberg (1959), Alderfer (1969) และ Skinner (1969) จะมีคุณค่าในระดับสากล แต่ส่วนใหญ่เน้นการตอบสนองความต้องการทางวัตถุและจิตวิทยาสังคม จึงไม่ครอบคลุมมิติทางจิตวิญญาณที่มีความสำคัญในบริบทสังคมมุสลิมในจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งโรงเรียนจำเป็นต้องยึดหลักอิสลามในการบริหารจัดการ

แนวทางการสร้างแรงจูงใจของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ นั้นเป็นทั้งกระบวนการส่งเสริม ชี้นำ และปรับพฤติกรรมอย่างสมดุล เพื่อให้บุคลากรได้รับความสำเร็จทั้งทางโลกและทางธรรม โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือความพึงพอใจของอัลลอฮ์ (Nakaprateep et al., 2021) และเป็นแนวที่มีความสมบูรณ์ครอบคลุมทั้งการให้รางวัล การเสริมศรัทธา การสร้างความสัมพันธ์ในองค์กร การส่งเสริมความสำเร็จ และการดูแลคุณภาพชีวิตบุคลากรอย่างสมดุล (Nesa-lae, 2020; Al-Muhammad, 2018) ฉะนั้นหากมีการนำมาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม น่าเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยยกระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูตามบริบทพื้นที่ได้

จากเหตุผลและช่องว่างดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการสร้างแรงจูงใจของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดยะลา โดยใช้แนวทางของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นกรอบการศึกษา เพื่อวิเคราะห์ระดับ เปรียบเทียบความแตกต่างตามปัจจัยพื้นฐาน และสังเคราะห์แนวทางการสร้างแรงจูงใจที่

เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น สำหรับการพัฒนาระบบบริหารบุคลากรในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
จังหวัดยะลาให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนอย่างรอบด้านต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระดับ และเปรียบเทียบความแตกต่างของการสร้างแรงจูงใจตามแนวทางท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดยะลา จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน
- 2) เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างแรงจูงใจตามแนวทางท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ของผู้บริหารในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดยะลา

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวิธีการศึกษาดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดยะลา ภาคปลายปีการศึกษา 2567 รวมทั้งสิ้น 3,455 คน จาก 40 โรงเรียน สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie & Morgan (1970) ร่วมกับการคำนวณตามสูตรของยามาเน่ (Yamane, 1973) ที่ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 0.05 ซึ่งได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 359 คน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามอำเภอและขนาดโรงเรียน และสุ่มอย่างง่ายภายในแต่ละชั้น คือ ผู้บริหาร 40 คน และครู 319 คน เพื่อให้ได้ตัวแทนที่สะท้อนโครงสร้างประชากรอย่างเหมาะสม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 โดยมีค่าเฉลี่ยรวม 0.97 จากนั้นนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างนำร่อง จำนวน 30 คน เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) พบว่า ค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูงเท่ากับ $\alpha = .985$ แบบสอบถามมีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง โดยแบ่งคำถามออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ประสบการณ์การทำงาน ระดับการศึกษา และขนาดของโรงเรียน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด สำหรับประเมินการสร้างแรงจูงใจตามแนวทางท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ของผู้บริหารในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดยะลา 6 ด้าน ได้แก่ การให้รางวัลและค่าตอบแทน การส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีการสร้างบรรยากาศการทำงานที่เหมาะสม การสนับสนุนความสำเร็จในการทำงาน การเสริมแรงเชิงบวกและการปรับพฤติกรรมเชิงลบ การส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการสร้างแรงจูงใจตามแนวทางท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ของผู้บริหารในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดยะลา

การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวและขอความอนุเคราะห์จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี เพื่อส่งถึงผู้บริหารสถานศึกษา แล้วเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่น พร้อมตรวจสอบความสมบูรณ์ก่อนวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งผลการเก็บข้อมูลจริงได้รับแบบสอบถามกลับคืน 337 ชุด (ผู้บริหาร 40 คน ครูผู้สอน 297 คน) คิดเป็นอัตราการตอบกลับ 93.9% เมื่อเทียบกับขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำ 359 ชุด ตามสูตร Yamane (1973) และรายงานผลการวิจัยขั้นต่อไปตามลำดับ

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ประกอบด้วย

2.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ (Frequencies) และร้อยละ (Percentages)

2.2 วิเคราะห์ระดับการสร้างแรงจูงใจตามแนวทางท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดยะลา โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2.3 วิเคราะห์ผลเปรียบเทียบจำแนกตัวแปรเพศ ด้วยการทดสอบค่า t (Independent t - test) และวิเคราะห์ตัวแปร ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงานและขนาดของโรงเรียน ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - way ANOVA)

2.4 วิเคราะห์ความเห็นและข้อเสนอแนะ ด้วยวิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนาโดยหาค่าความถี่ และวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเพื่อสังเคราะห์แนวทางการสร้างแรงจูงใจตามแนวทางท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดยะลา

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการสร้างแรงจูงใจของผู้บริหารในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดยะลา และเปรียบเทียบความแตกต่างจำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงานและขนาดของโรงเรียน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการสร้างแรงจูงใจตามแนวทางท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดยะลา จำนวน 337 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 196 คน คิดเป็นร้อยละ 58.2 เพศชาย จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 41.8 เป็นผู้ที่มิวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 282 คน คิดเป็นร้อยละ 83.7 เป็นผู้ที่มิประสบการณ์ในการทำงานช่วงระหว่าง 5-10 ปี จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 39.8 และปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 103 คิดเป็นร้อยละ 31.2 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการผลการวิเคราะห์ระดับการสร้างแรงจูงใจตามแนวทางท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดยะลา จำแนกรายด้านและผลเฉลี่ยรวม

การสร้างแรงจูงใจตามแนวทางท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ของผู้บริหาร	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ด้านการส่งเสริมการให้รางวัลและค่าตอบแทน	3.32	0.99	ปานกลาง
ด้านการส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดี	3.62	0.88	มาก
ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่ดี	3.61	0.84	มาก
ด้านการเสริมแรงเชิงบวกและปรับพฤติกรรมเชิงลบ	3.58	0.86	มาก
ด้านการส่งเสริมความสำเร็จในการทำงาน	3.64	0.81	มาก
ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี	3.64	0.86	มาก
รวมด้าน	3.57	0.64	มาก

ผลการวิเคราะห์ระดับการสร้างแรงจูงใจตามแนวทางท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดยะลา โดยรวมและรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ($\bar{X}=3.57, S.D=0.64$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการส่งเสริมความสำเร็จในการทำงาน ($\bar{X}=3.64, S.D=0.81$) รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี ($\bar{X}=3.64, S.D=0.86$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการให้รางวัลและค่าตอบแทน ($\bar{X}=3.32, S.D=0.99$) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบการสร้างแรงจูงใจตามแนวทางท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ของผู้บริหารในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดยะลา จำแนกตามตัวแปรเพศและผลเฉลี่ยรวม

การสร้างแรงจูงใจตามแนวทางท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ	ตัวแปรเพศ n=				t	Sig
	ชาย n=		หญิง n=			
	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D		
1. ด้านการส่งเสริมการให้รางวัลและค่าตอบแทน	3.38	0.94	3.27	1.02	0.94	0.35
2. ด้านการส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดี	3.65	0.92	3.59	0.85	0.52	0.60
3. ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่ดี	3.68	0.89	3.56	0.80	1.26	0.21
4. ด้านการเสริมแรงเชิงบวกและปรับพฤติกรรมเชิงลบ	3.60	0.87	3.56	0.85	0.48	0.63
5. ด้านการส่งเสริมความสำเร็จในการทำงาน	3.64	0.82	3.64	0.80	0.05	0.96
6. ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี	3.70	0.81	3.59	0.88	1.18	0.24
รวม	3.60	0.82	3.54	0.80	0.77	0.44

ผลการเปรียบเทียบความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการสร้างแรงจูงใจตามแนวทางท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดยะลา จำแนกตามเพศ พบว่า โดยรวมและรายด้าน ไม่ต่างกัน

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบการสร้างแรงจูงใจตามแนวทางท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ของผู้บริหารในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดยะลา จำแนกตามตัวแปรระดับการศึกษาและผลเฉลี่ยรวม

การสร้างแรงจูงใจตามแนวทาง ท่านนบีมุฮัมมัด	ตัวแปร ระดับการศึกษา n=								F	Sig	คู่ที่ต่าง
	ต่ำกว่าป.ตรี (1)		ปริญญาตรี (2)		ปริญญาโท (3)		ปริญญาเอก (4)				
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.			
1. ด้านการส่งเสริมการให้รางวัล และค่าตอบแทน	3.50	0.83	3.29	1.00	3.46	0.90	3.50	1.21	0.58	0.63	-
2. ด้านการส่งเสริมความสัมพันธ์ ที่ดี	3.70	0.80	3.56	0.87	4.03	0.85	3.58	1.34	3.04	0.03	2,3
3. ด้านการส่งเสริมบรรยากาศ การทำงานที่ดี	3.61	0.77	3.59	0.86	3.83	0.68	3.23	1.40	1.05	0.37	-
4. ด้านการเสริมแรงเชิงบวกและ ปรับพฤติกรรมเชิงลบ	3.72	0.81	3.55	0.88	3.77	0.68	3.44	1.11	0.87	0.46	-
5. ด้านการส่งเสริมความสำเร็จใน การทำงาน	3.66	0.64	3.61	0.83	3.91	0.63	3.10	1.44	1.84	0.14	-
6. ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ ดี	3.63	0.64	3.62	0.88	3.81	0.69	3.22	1.64	0.77	0.51	-
รวม	3.64	0.70	3.54	0.82	3.80	0.69	3.35	1.33	1.25	0.29	

ผลการเปรียบเทียบความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ การสร้างแรงจูงใจตามแนวทางท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดยะลา จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า โดยรวมและรายด้าน ไม่ต่างกัน ยกเว้นด้านการส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดี ซึ่งพบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Sig = 0.03) โดยกลุ่มผู้ที่มีระดับการศึกษาปริญญาโทมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้านนี้ ($\bar{X} = 4.03$)

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบการสร้างแรงจูงใจตามแนวทางท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ของผู้บริหารในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดยะลา จำแนกตามตัวแปรประสบการณ์การทำงานและผลเฉลี่ยรวม

การสร้างแรงจูงใจตามแนวทาง ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ	ตัวแปร ประสบการณ์การทำงาน n=						F	Sig
	น้อยกว่า 5 ปี (1)		5-10 ปี (2)		10 ปีขึ้นไป (3)			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. ด้านการส่งเสริมการให้รางวัลและค่าตอบแทน	3.46	0.87	3.24	0.96	3.31	1.09	1.31	0.27
2. ด้านการส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดี	3.62	0.96	3.59	0.79	3.65	0.92	0.14	0.87
3. ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่ดี	3.49	0.98	3.64	0.82	3.66	0.81	1.05	0.35
4. ด้านการเสริมแรงเชิงบวกและปรับพฤติกรรมเชิงลบ	3.48	0.91	3.58	0.84	3.63	0.85	0.76	0.47
5. ด้านการส่งเสริมความสำเร็จในการทำงาน	3.63	0.76	3.61	0.91	3.69	0.71	0.38	0.68
6. ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี	3.73	0.75	3.54	0.95	3.68	0.81	1.47	0.23
รวม	3.57	0.79	3.53	0.82	3.60	0.80	0.24	0.78

ผลการเปรียบเทียบความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ การสร้างแรงจูงใจตามแนวทางท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดยะลา จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยรวมและรายด้าน ไม่ต่างกัน

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบการสร้างแรงจูงใจตามแนวทางท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ของผู้บริหารในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดยะลา จำแนกตามตัวแปรขนาดของโรงเรียนและผลเฉลี่ยรวม

การสร้างแรงจูงใจตามแนวทางท่านนบีมุฮัมมัด	ตัวแปร ขนาดของโรงเรียน n=						F	Sig	คูที่ต่าง
	ขนาดเล็ก		ขนาดกลาง		ขนาดใหญ่				
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.			
1. ด้านการส่งเสริมการให้รางวัลและค่าตอบแทน	3.58	1.02	3.09	0.96	3.45	0.93	8.26	.00	1,2/2,3
2. ด้านการส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดี	3.86	0.84	3.34	0.89	3.83	0.77	14.72	.00	1,2/2,3
3. ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่ดี	3.68	0.66	3.34	0.90	3.60	0.75	16.30	.00	1,2/2,3
4. ด้านการเสริมแรงเชิงบวกและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเชิงลบ	3.76	0.75	3.28	0.96	3.87	0.63	18.73	.00	1,2/2,3
5. ด้านการส่งเสริมความสำเร็จในการทำงาน	3.85	0.74	3.35	0.87	3.85	0.65	14.66	.00	1,2/2,3
6. ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี	3.89	0.80	3.39	0.93	3.80	0.69	11.81	.00	1,2
รวม	3.80	0.73	3.31	0.86	3.77	0.66	16.00	.00	1,2/2,3

ผลการเปรียบเทียบการสร้างแรงจูงใจตามแนวทางท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ของผู้บริหารในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดยะลา จำแนกตามตัวแปรขนาดของโรงเรียน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกด้านที่ระดับ .05 (Sig = .00) ซึ่งโรงเรียนขนาดใหญ่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในหลายด้าน เช่น ด้านความสัมพันธ์ที่ดี ($\bar{X} = 4.07$) ขณะที่โรงเรียนขนาดกลางมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในเกือบทุกด้าน โดยคู่ที่มีความแตกต่างกันคือ โรงเรียนขนาดเล็กกับขนาดกลาง และ โรงเรียนขนาดกลางกับขนาดใหญ่

2. ผลการศึกษาแนวทางการสร้างแรงจูงใจตามแนวทางท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดยะลา จากคำถามปลายเปิด พบว่า

2.1 ด้านการให้รางวัลและค่าตอบแทน ผู้บริหารจำนวน 31 คน เห็นว่า ควรให้ความสำคัญต่อการมอบรางวัลอย่างเหมาะสม เช่น การปรับค่าจ้างให้เหมาะสมกับเศรษฐกิจและวุฒิการศึกษา มีสวัสดิการเพิ่มเติม หรือรางวัลพิเศษ เช่น พุนอุมเราะห์

2.2 ด้านการส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร ผู้บริหารจำนวน 49 คน เห็นว่า ควรพัฒนาทักษะการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ รับฟังความคิดเห็นด้วยความจริงใจ จัดกิจกรรมสร้างสามัคคี เยี่ยมเยียนครู และแก้ปัญหาอย่างตรงไปตรงมา

2.3 ด้านการเสริมแรงเชิงบวกและการปรับพฤติกรรมเชิงลบ ผู้บริหารจำนวน 55 คน เห็นว่า ควรส่งเสริมการให้กำลังใจและตักเตือนอย่างสม่ำเสมอ จัดอบรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และประชุม PLC เพื่อปรับพฤติกรรมและส่งเสริมจิตวิญญาณความเป็นครู

2.4 ด้านการสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี ผู้บริหารจำนวน 49 คน เห็นว่า ควรสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยอำนวยความสะดวกในการทำงาน ส่งเสริมบรรยากาศแบบครอบครัว เน้นความเป็นพี่น้องร่วมศาสนา และสนับสนุนการทำงานเป็นทีมอย่างจริงจัง

2.5 ด้านการส่งเสริมความสำเร็จในการทำงาน ผู้บริหารจำนวน 67 คน เห็นว่า ควรสนับสนุนการพัฒนาทักษะและนวัตกรรมการสอน เปิดโอกาสให้ศึกษาต่อหรือดูงาน พร้อมมอบรางวัลแก่ครูที่มีผลงานโดดเด่น และให้กำลังใจเมื่อประสบความสำเร็จ

2.6 ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี ผู้บริหารจำนวน 52 คน เห็นว่า ควรพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามแบบอย่างท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ส่งเสริมความก้าวหน้าในวิชาชีพ และเพิ่มสวัสดิการที่ครอบคลุม เช่น การลาป่วย ลากิจ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดยะลา มีการสร้างแรงจูงใจตามแนวทางท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ในระดับมากทุกด้าน ยกเว้นด้านการให้รางวัลและค่าตอบแทนที่อยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การส่งเสริมความสำเร็จในการทำงาน สะท้อนถึงความเข้าใจของผู้บริหารที่สามารถประยุกต์ใช้กับบริบทของโรงเรียนได้อย่างเหมาะสม เช่น การให้คำแนะนำ การพัฒนาศักยภาพครู และส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักอิสลาม ส่งผลให้ครูมีแรงจูงใจ เกิดความไว้วางใจ และมีความสุขในการทำงาน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจของ Herzberg (1959) และ Ryan & Deci (2000) ที่เน้นการจูงใจทั้งปัจจัยภายในและภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับหลักการอิสลามที่ผสมผสานปัจจัยทั้งสองเข้าด้วยกัน โดยใช้คุณธรรมเป็นกรอบกำกับเพื่อรักษาความสมดุลระหว่างแรงจูงใจทางจิตวิญญาณและวิชาชีพ สอดคล้องกับหลักอัลกุรอานที่สอนให้รักษาสมดุลระหว่างโลกนี้และโลกหน้า ดังที่อัลลอฮ์ทรงตรัสว่า “จงแสวงหาสิ่งที่อัลลอฮ์ได้ประทานแก่เจ้าสำหรับปรโลก และอย่าลืมส่วนของเจ้าในโลกนี้ และจงทำความดีเสมือนที่อัลลอฮ์ได้ทรงกระทำความดีแก่เจ้า...” (Al-Qasas 28:77) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Lateh (2018), Chuephudi (2024), Wae-U Seng (2017), Alshehri (2020) และ Albattat (2021) ที่ชี้ว่า การสร้างแรงจูงใจเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ผู้นำที่มีภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรมอิสลามสูง สามารถปลูกฝังคุณค่าการทำงานให้ครูเกิดแรงจูงใจและความผูกพันต่อองค์กรอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะการเชื่อมโยงงานกับการศรัทธาในการตอบแทนหลังความตาย ถือเป็นแรงจูงใจ

ถาวรที่ช่วยเสริมสร้างความรับผิดชอบ และความสำเร็จอย่างยั่งยืนแก่ผู้ปฏิบัติงานได้ อย่างไรก็ตาม ด้านการให้รางวัลและค่าตอบแทนที่อยู่ในระดับปานกลาง อาจสะท้อนถึงข้อจำกัดด้านงบประมาณ ความไม่ชัดเจนของระบบผลตอบแทน หรือการขาดความเข้าใจในการบริหารค่าตอบแทนตามหลักอิสลาม โดยเฉพาะในมิติของรางวัลเชิงจิตวิญญาณ เช่น การกล่าวคุอ้อหรือคำชื่นชม ที่แม้มีคุณค่าในด้านศรัทธา แต่ยังไม่ตอบสนองต่อความคาดหวังในชีวิตประจำวันของครูทั้งหมด สอดคล้องกับข้อเสนอของ Phokinnithichok (2024) และ Baiphong (2024) ที่เรียกร้องให้มีแนวทางการบริหารค่าตอบแทนอย่างสมดุลทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

และจากผลการเปรียบเทียบการสร้างแรงจูงใจตามแนวทางท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดยะลา จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน พบว่า ตัวแปรเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารมีแนวโน้มในการสร้างแรงจูงใจในระดับใกล้เคียงกันโดยรวม โดยเฉพาะในด้านการให้รางวัลและค่าตอบแทน ทั้งนี้เมื่อพิจารณาผลวิจัยเชิงปริมาณจากแบบสอบถามควบคู่กับข้อเสนอแนะจากกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า มีจำนวนมากที่เรียกร้องให้จัดสรรค่าตอบแทนอย่างเป็นธรรมและเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ ยิ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการทบทวนและพัฒนาระดับดังกล่าวให้โปร่งใส ยืดหยุ่น และเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผลการวิจัยได้พบอีกว่า ขนาดของโรงเรียนเป็นเพียงปัจจัยเดียวที่พบความแตกต่างชัดเจน โดยโรงเรียนขนาดเล็กและใหญ่มีระดับแรงจูงใจสูงกว่าโรงเรียนขนาดกลาง ซึ่งสะท้อนถึงความซับซ้อนในโครงสร้างองค์กรและภาวะผู้นำที่ต้องปรับตัวตามบริบท สอดคล้องกับ Pratkhum (2022) และ Manlee (2022) ที่พบว่า ขนาดโรงเรียนมีผลต่อความผูกพันของครู และรูปแบบการสร้างแรงจูงใจของผู้บริหาร ทั้งนี้เพราะโรงเรียนขนาดเล็กมีกิจกรรมความสัมพันธ์ใกล้ชิดและบรรยากาศอบอุ่นดีกว่า ส่วนโรงเรียนขนาดใหญ่มีระบบสนับสนุนและโอกาสความก้าวหน้าชัดเจน ขณะที่โรงเรียนขนาดกลางขาดทั้งความใกล้ชิดและระบบที่มั่นคง จึงมีแรงจูงใจต่ำกว่า

2. จากผลการศึกษา สามารถอภิปรายแนวทางการสร้างแรงจูงใจตามแนวทางท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ที่เหมาะสมสำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดยะลา ได้ดังนี้

2.1 ด้านการให้รางวัลและค่าตอบแทน ผู้บริหารจำนวน 31 คน เห็นว่า ควรกำหนดนโยบายรางวัลที่ยุติธรรม โปร่งใสทั้งในรูปแบบวัตถุ เช่น เงินเดือน โบนัส รางวัลพิเศษ และรูปแบบนามธรรม เช่น คำชม การให้เกียรติ และคุอ้อ ควบคู่กัน คำนึงถึงความยุติธรรมดังกรูอาอันที่ว่า “แท้จริงอัลลอฮ์ทรงบัญชาให้พวกเจ้าให้ความยุติธรรม...” (Al-Nisa', 4:58) สอดคล้องกับแนวคิดของ Herzberg (1959) ที่ส่งเสริมให้จูงใจทั้งปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนควบคู่กัน ผลวิจัยสะท้อนว่า ผู้บริหารควรใช้ทั้งสองปัจจัยอย่างสมดุล ไม่เน้นด้านวัตถุเกินไป เพราะอาจลดแรงจูงใจและก่อความไม่พอใจต่อองค์กรได้

2.2 ด้านความสัมพันธ์ที่ดี ผู้บริหาร 49 คน เห็นว่า ควรส่งเสริมมนุษยสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร รับฟังด้วยความจริงใจ จัดกิจกรรมสร้างสามัคคี และดูแลครูอย่างเข้าใจตามหลักภราดรภาพอิสลามที่ว่า

“แท้จริงมุสลิมทั้งหลายเป็นพี่น้องกัน” (Al-Hujurat, 49:10) สอดคล้องกับแนวคิดของ Goleman (1998) ที่มองว่าสิ่งเหล่านี้ เป็นทักษะทางสังคมที่ช่วยเพิ่มแรงจูงใจและความผูกพันในการทำงานของบุคลากรได้

2.3 ด้านการเสริมแรงเชิงบวกและปรับพฤติกรรม ผู้บริหารจำนวน 55 คน เห็นว่า ควรใช้คำพูดเชิงบวก ให้รางวัลควบคู่กับการอบรมด้านคุณธรรมอย่างสม่ำเสมอ และปลูกฝังงานคือออบาต๊ะต่ออัลลอฮ์ “เราได้สร้างวินัยและมนุษย์เพื่ออื่นใดเว้นแต่เพื่อออบาต๊ะต่อฉันเพียงผู้เดียว” (Al-Dhariyat, 51:56) สอดคล้องกับแนวคิดของ Ryan & Deci (2000) ที่อธิบายว่า แรงจูงใจภายในเกิดจากการส่งเสริมความสามารถ ความสัมพันธ์ และความเป็นอิสระ โดยแรงจูงใจเชิงลบเกิดจากการเปลี่ยนบรรยากาศการบังคับมาเป็นการสนับสนุน เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น มีทางเลือก และอธิบายคุณค่าของงาน แรงจูงใจเชิงลบจะลดลงเมื่อพวกเขาเห็นคุณค่าและความหมายของสิ่งที่ทำมากขึ้น

2.4 ด้านบรรยากาศการทำงานที่ดี ผู้บริหารจำนวน 49 คน เห็นว่า ควรจัดสภาพแวดล้อมที่สะอาด ปลอดภัย และเป็นมิตรแบบครอบครัว ยึดหลักอูคูวะฮ์ (ภราดรภาพอิสลาม) พร้อมส่งเสริมความยุติธรรม ความรู้ที่เป็นประโยชน์ และการบริหารด้วยเมตตาตามแนวทางของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อแรงจูงใจและความยั่งยืนของบุคลากร หลักการนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Herzberg (1959) และทัศนะของ Al-Fawzān (2013) และ Ibn Taymiyyah (2004, Vol. 14: 38) ที่อธิบายโองการ (Al-Ahzab 33:72; Al-Fath 48:2) ว่า “มนุษย์โดยพื้นฐานเกิดมาด้วยความไม่รู้และอธรรม จึงจำเป็นต้องได้รับความรู้ ความยุติธรรมและทางนำ (Hidayah) จากการเชื่อฟังอัลลอฮ์และการปฏิบัติตามแบบอย่างของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ “และจงเชื่อฟังอัลลอฮ์และเราะสุล เพื่อว่าพวกเจ้าจะได้รับ ความเมตตา” (Al-‘Imran,3:132) ผลวิจัยสะท้อนได้ว่า ถ้าผู้บริหารขาดความรู้ ความยุติธรรมและทางนำ บรรยากาศการทำงานจะไม่สามารถพัฒนาอย่างยั่งยืนได้

2.5 ด้านความสำเร็จในการทำงาน ผู้บริหารจำนวน 67 คน เห็นว่า ควรสนับสนุนให้ครูพัฒนาตนเอง เช่น การอบรม การศึกษาต่อ และให้คำแนะนำอย่างสม่ำเสมอ เพื่อส่งเสริมความสำเร็จในการทำงาน สอดคล้องกับ Lateh (2018) ที่ระบุว่า การพัฒนาตนเองช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการพัฒนาความสำเร็จของงานในระดับที่สูงขึ้นได้

2.6 ด้านคุณภาพชีวิตที่ดี ผู้บริหารจำนวน 52 คน เห็นว่า ควรส่งเสริมสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว อาทิ การให้วันพักผ่อน สวัสดิการ และโอกาสในการปฏิบัติศาสนกิจ โดยยึดหลักอิสลามว่า “อัลลอฮ์จะไม่ทรงบังคับให้ผู้ใดทำเกินกำลังของเขา...” (Al-Baqarah, 2:286) ซึ่งตรงกับ Greenhaus & Allen (2011) ที่เห็นว่า ความสมดุลในชีวิตกับการทำงาน คือ ความสมดุลในเวลา ความสมดุลในการมีส่วนร่วม และความสมดุลในด้านความพึงพอใจในหน้าที่

สรุปผลการวิจัย

สภาพการสร้างแรงจูงใจตามแนวทางท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดยะลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการส่งเสริมความสำเร็จมีการจูงใจสูงสุด และด้านการ

ให้รางวัลและค่าตอบแทนต่ำสุด การเปรียบเทียบตามเพศและประสบการณ์ทำงานพบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่ระดับการศึกษาและขนาดโรงเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ประโยชน์และคุณค่าของงานวิจัยนี้ สะท้อนถึงความร่วมสมัยของแนวคิดท่านนบี ﷺ ที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม โดยเฉพาะการบริหารบุคลากรด้วยหลักเมตตา ความยุติธรรม และการเสริมแรงเชิงบวก ซึ่งช่วยเสริมแรงจูงใจภายในของครูให้ทำงานด้วยศรัทธาและความรับผิดชอบ ผลวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานโยบายบริหารบุคลากร การสร้างบรรยากาศที่ดี การให้รางวัลอย่างเหมาะสม และการส่งเสริมความก้าวหน้าในวิชาชีพ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและประสิทธิภาพการทำงานของครู อีกทั้งเป็นแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาตามบริบทพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ให้มีคุณภาพและยั่งยืน ผ่านแบบอย่างของการบริหารที่ผสมผสานหลักจิตวิทยากับหลักอิสลามอย่างสมดุล

ข้อเสนอแนะ

1. ควรขยายการศึกษาการสร้างแรงจูงใจของท่านนบี ﷺ ไปยังโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญ การจัดศึกษานอกระบบ หรือการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย และโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในภูมิภาคอื่นของไทย เพื่อให้การประยุกต์ใช้แนวคิดมีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น
2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจจากมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มอื่น เช่น นักเรียน ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านต่อการพัฒนาโรงเรียนอย่างยั่งยืน
3. ควรมีการวิจัยเชิงลึกหรือโมเดลเพื่อพัฒนาแนวทางการให้รางวัลตามแนวทางท่านนบี ﷺ สำหรับบริบทโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าด้านนี้ยังอยู่ในระดับปานกลางถึงต่ำ

เอกสารอ้างอิง

- Albattat, S. K. A. A. (2021). The degree of job satisfaction and motivation and the relationship between them from the point of view of principals of basic public schools in the Jordanian governorate of Zarqa. *Humanitarian & Natural Sciences Journal (HNSJ)*, 2(12), 34–47. <https://doi.org/10.53796/hnsj2123>
- Alderfer, C.P. (1969). An empirical test of a new theory of human needs. *Organizational Behavior and Human Performance*, 4, 142-175.
- Anekritmongkol, P., Poonsuwanmetee, R., & Pansiri, W. (2025). The development of strategic human resource management in private schools. *Modern Academic Development and Promotion Journal*, 3(2), 327–341. <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/article/view/2179/1592>

- Baiphong, P. (2024). A comparative study and proposed guidelines for enhancing work motivation among teachers in private schools under the office of the private education commission, Chiang Mai Province. *Yala Rajabhat University Journal of Research*, 19(2), 11-21. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/yru_human/article/view/270389
- Chuephudi, P. (2024). Behavioral leadership of school administrators affecting teachers' work motivation in educational institutions under the office of the private education commission, Nonthaburi. *Journal of Public Administration, Sunanandha Rajabhat University*, 7(2), 434-445. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/SSRUJPD/article/view/263517>
- Al-Fawzān, A. A. F. S. (2013). *The impact of Islamic knowledge in confronting violence and aggression* [PDF] (p. 5). Ministry of Islamic Affairs, Saudi Arabia. <https://shamela.ws/book/1145/5>
- Goleman, D. (1998). *Working with emotional intelligence*. Bantam Books.
- Greenhaus, J. H., & Allen, T. D. (2011). Work–family balance: A review and extension of the literature. *Journal of Management*, 37(1), 17–34.
- Herzberg, F. (1959). *The Motivation to Work*. John Wiley & Sons.
- Ibn Taymiyyah, A. (2004). *Majmu' al-Fatawa* (Vol. 14, p. 38). King Fahd Complex for the Printing of the Holy Qur'an. <https://shamela.ws/book/7289/7101>
- Jeaming, M. (2016). Personnel administration of private Islamic school administrators under the Yala Provincial office of private Education (Master's independent study report, Hatyai University). Hatyai University.
- Kuakul, Y. (2017). Conditions and problems of academic administration in private Islamic schools in Thailand's southern border provinces. *AL-NUR Journal, Graduate School, Fatoni University*, 12(23/2), 130–131. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/NUR_YIU/article/view/91521/86888
- Lateh, R. (2018). *Creative leadership of school administrators in private Islamic schools in Pattani Province* (Unpublished Master's thesis). Prince of Songkla University.
- Manlee, F. (2022). *The role of school administrators in enhancing motivation among teachers and educational personnel in private secondary schools under the Office of*

- the Private Education Commission, Krabi Province* (Master's independent study report, Hatyai University). Hatyai University.
- Malee, M. (2017). *Work life quality of teachers in Islamic private schools under the Office of the private education in Pattani Province* (Unpublished Master's thesis). Prince of Songkla University. https://soreda.oas.psu.ac.th/read_file.php?r=1003&n=1
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370–396. <https://doi.org/10.1037/h0054346>
- Al-Muhammad, M. A. (2018). Material incentives: Their significance, causes, and regulations in light of the prophetic Sunnah. *Journal of the Faculty of Sharia and Law in Tafahna al-Ashraf – Dakahlia*, 20(1), 205–230. https://jfslt.journals.ekb.eg/article_10761_2d400c740a3ed28bd89c03a78aaaa0fe.pdf
- Nakaprateep, P., et al. (2021). Human resource management for private schools. *Santapol College Academic Journal*, 7(2), 209–216.
- Nesa-lae, W. (2020). A factor analysis of traits administrators from Islamic principles in Islamic private schools in three southern border provinces. *AL-NUR Journal, Graduate School, Fatoni University*, 14(27/2), 56–61. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/NUR_YIU/article/view/236525/162346
- Pratkhum, K. (2022). *Transformational leadership of school administrators and work motivation of teachers in pilot schools under the southern border provinces' Innovative education area* (Unpublished Master's thesis). Yala Rajabhat University.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68–78. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68>
- Skinner, B. F. (1969). *Contingencies of reinforcement: A theoretical analysis*. Appleton-Century-Crofts.
- Tayakareng, M. (2022). *The transformational leadership of school administrators and the motivation of teachers under office of the private education* (Unpublished Master's thesis). Yala Rajabhat University.

Wae-U Seng, N. (2017). Islamic work ethics: A systematic literature review. *Journal of Islamic Studies, Prince of Songkla University*, 8(1), 15–16. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOIS/article/view/168812/121471>

กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแห่งหนึ่งในจังหวัดปัตตานี

Received: October 10, 2025, ✨ Revised: November 07, 2025, ✨ Accepted: November 10, 2025

อาติละห์ มะแส¹

นิเลาะ แวอูเซ็ง²

อับดุลฮากัม เอ็งเปีย³

บทคัดย่อ

จุดประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการ และนำเสนอกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแห่งหนึ่งในจังหวัดปัตตานี

วิธีการศึกษา ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษาภายใต้กรอบแนวคิดการบริหารงานวิชาการ 6 ด้าน เก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 11 คน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงประเด็นร่วมกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กรโดยใช้กรอบแนวคิด 7S Framework และ PEST Model จากนั้นดำเนินการพัฒนากลยุทธ์โดยใช้ TOWS Matrix เพื่อสร้างกลยุทธ์และแนวทางที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

ผลการศึกษา โรงเรียนสามารถบูรณาการหลักสูตรสามัญและอิสลามศึกษาได้อย่างสมดุล ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกและมีระบบประเมินผลที่เป็นมาตรฐาน อย่างไรก็ตามยังมีข้อจำกัดด้านการใช้เทคโนโลยี การประเมินตามสภาพจริง การวิจัยในชั้นเรียน และการนิเทศภายในที่ขาดการติดตามอย่างต่อเนื่อง ซึ่งควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม ส่วนการพัฒนากลยุทธ์โดยใช้ TOWS Matrix ได้กลยุทธ์หลัก 4 ด้าน กลยุทธ์รอง 16 แนวทาง และแนวทางการดำเนินงานย่อย รวม 48 รายการ ครอบคลุมทั้งกลยุทธ์เชิงรุก เชิงแก้ไข เชิงป้องกัน และเชิงรับ **การนำผลวิจัยไปใช้** ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการ, ยกระดับคุณภาพการศึกษา, โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

อีเมล: adeelah58@gmail.com

² Ph.D. (Educational Administration), รองศาสตราจารย์, คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อีเมล: niloh.w@psu.ac.th

³ Ph.D. (Educational Administration), ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อีเมล: abdulhakam.h@psu.ac.th

Academic Administration Strategies for Enhancing Educational Quality: A Case Study of an Islamic Private School in Pattani Province

Adeelah Masae¹

Niloh Wae-u Seng²

Abdulhakam Hengpiya³

Abstract

Objective: This study aimed to examine the existing conditions and underlying problems of academic administration and to formulate strategic management approaches to improve the educational quality of an Islamic private school in Pattani Province.

Methodology: This study employed a qualitative case study design grounded in the conceptual framework of six domains of academic administration. Data was collected through focus group discussion with 11 key informants. The data collected were analyzed using both thematic analysis and environmental scanning based on the 7S framework and PEST Model. Subsequently, strategic development was carried out through the application of the TOWS Matrix to formulate appropriate strategies and guidelines for the school context.

Research Findings: This study revealed that the school successfully integrated the general and Islamic studies curricula in a balanced manner, promoted active learning, and established a standardized assessment system. However, limitations remain in technology utilization, authentic assessment, classroom research, and internal supervision, which require further development. Using the TOWS Matrix framework, four main strategies, sixteen sub-strategies, and forty-eight operational guidelines were formulated, encompassing proactive, corrective preventive, and adaptive strategies.

Contributions: The findings can serve as a guideline for academic administration aimed at systematically enhancing the quality of education in Islamic private schools.

Keywords: Academic Administration Strategies, Educational Quality Enhancement, Islamic Private Schools

¹ Student (Master of Education), Department of Islamic Educational Administration and Management, Faculty of Islamic Sciences, Prince of Songkla University, Email: adeelah58@gmail.com.

² Ph.D. (Educational Administration), Associate Professor, Faculty of Islamic Sciences, Prince of Songkla University, Corresponding author, Email: niloh.w@psu.ac.th

³ Ph.D. (Educational Administration), Assistant Professor, Faculty of Islamic Sciences, Prince of Songkla University, Email: abdulhakam.h@psu.ac.th

บทนำ

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งมิติเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม ระบบการศึกษาไทยจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันยุคปัญญาประดิษฐ์และตลาดแรงงานรูปแบบใหม่ (Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology, 2024) ดังกล่าวนี้ย่อมส่งผลโดยตรงต่อการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาทั้งที่เป็นของรัฐและเอกชน โดยเฉพาะโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีเป้าหมายการจัดการศึกษาเพื่อมุ่งสร้างผู้เรียนให้มีความสมบูรณ์ในทุกมิติผ่านการบริหารงานวิชาการที่มีความสอดคล้องกับอัตลักษณ์และความต้องการของชุมชน

การบริหารงานวิชาการถือเป็นหัวใจสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนรู้และพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนให้สอดคล้องกับโลกยุคดิจิทัล (Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation & Ministry of Digital Economy and Society, 2022) กระนั้นก็ตาม โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่ยังประสบข้อจำกัดสำคัญหลายประการ ได้แก่ งบประมาณไม่เพียงพอ ขาดแคลนบุคลากรที่มีสมรรถนะ สื่อการเรียนรู้ไม่เพียงพอและไม่ทันสมัย รวมทั้งระบบการนิเทศภายในที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ (Naesae & Kongchuay, 2025; Tohkaji et al., 2025) ส่งผลให้คุณภาพการศึกษาไม่บรรลุเป้าหมาย ยิ่งไปกว่านั้น งานวิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่มุ่งสำรวจสภาพหรือศึกษาความสัมพันธ์เชิงตัวแปร (Kuakul et al., 2021; Jahwae, 2015) แต่ยังคงขาดการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเชิงกลยุทธ์ที่ชัดเจนสำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ซึ่งจะเป็นทางออกสำคัญในการพัฒนาและยกระดับการศึกษาคุณภาพการศึกษาของพื้นที่

การศึกษาในรูปแบบกรณีศึกษาจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะให้คำตอบที่ชัดเจนสำหรับช่องว่างทางความรู้ดังกล่าวนี้ โดยในการวิจัยนี้ได้เลือกโรงเรียนกรณีศึกษาในจังหวัดปัตตานี ซึ่งมีนักเรียน 550 คน ครู 35 คน แม้ว่าโรงเรียนได้ดำเนินการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง แต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาหลักยังต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน และคะแนนการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ยังต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับชาติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนถึงช่องว่างคุณภาพการศึกษาที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขเร่งด่วน ประกอบกับครูบางส่วนขาดทักษะบูรณาการหลักสูตร และการบริหารจัดการยังขาดประสิทธิผล จึงจำเป็นต้องพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการที่สอดคล้องกับบริบทเฉพาะ

การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการและนำเสนอกลยุทธ์เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยใช้วิธีการเชิงคุณภาพผ่านการสนทนากลุ่ม ผลการศึกษานี้จะทำให้ได้กลยุทธ์ที่โรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่มีบริบทใกล้เคียงกับกรณีศึกษาในครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแห่งหนึ่งในจังหวัดปัตตานี
2. เพื่อนำเสนอกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแห่งหนึ่งในจังหวัดปัตตานี

วิธีการศึกษา

1. รูปแบบการวิจัย

การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาและพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการ วิธีการดังกล่าวช่วยให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย ครอบคลุม และน่าเชื่อถือ ทำให้เข้าใจสภาพความเป็นจริงได้อย่างลึกซึ้ง (Creswell & Poth, 2018) สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่ชายแดนใต้ที่เผชิญข้อจำกัดด้านทรัพยากร หลักสูตร การเรียนการสอน และการบริหารจัดการ ขณะเดียวกันยังคงต้องรักษาอัตลักษณ์ทางศาสนาและวัฒนธรรมมุสลิมมาควบคู่กับมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ (Assalihee et al., 2021)

2. การกำหนดพื้นที่ศึกษาและกลุ่มเป้าหมาย

การวิจัยนี้ใช้โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแห่งหนึ่งในจังหวัดปัตตานีเป็นกรณีศึกษา ซึ่งจัดการเรียนการสอนสองระบบควบคู่กัน กลุ่มเป้าหมายคัดเลือกแบบเจาะจงจากผู้ที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี ได้แก่ ผู้บริหาร 1 คน รองผู้บริหาร 1 คน หัวหน้างานหลักสูตร 1 คน ครูวิชาสามัญ 3 คน ครูวิชาศาสนา 3 คน และครูฝ่ายวิชาการ 2 คน รวม 11 คน โดยคัดเลือกจากผู้ที่ปฏิบัติงานในหน้าที่โดยตรง มีความรู้ความเข้าใจในการบริหารงานวิชาการ และสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทางพัฒนาได้อย่างครอบคลุม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการผ่านการสนทนากลุ่มร่วมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 11 คน ครอบคลุมการบริหารงานวิชาการ 6 มิติ คือ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการกระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การวิจัยเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา และการนิเทศ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสนทนากลุ่ม ซึ่งใช้เพื่อบันทึกข้อมูลผู้เข้าร่วมและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้วย SWOT Analysis บุคลากรกับกรอบแนวคิด McKinsey 7-S Framework สำหรับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และ PEST Analysis สำหรับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก ร่วมกับแบบประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยใช้ TOWS Matrix ในการจับคู่ปัจจัยเพื่อกำหนดกลยุทธ์ 4 รูปแบบ ได้แก่ กลยุทธ์เชิงรุก (SO) กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) และกลยุทธ์เชิงรับ (WT) พร้อมเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นเชิงสร้างสรรค์ในการสังเคราะห์แนวทางการบริหารงานวิชาการ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงประเด็น (Thematic Analysis) โดยการจัดกลุ่มประเด็นตามกรอบแนวคิดการวิจัย สังเคราะห์และนำเสนอผลเชิงตีความ และสนับสนุนด้วยข้อความอ้างอิงจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากนั้น นำผลที่ได้ไปวิเคราะห์ SWOT เพื่อระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ตามกรอบ 7-S Framework ซึ่งใช้ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน 7 มิติ ได้แก่ กลยุทธ์ โครงสร้างองค์การ ระบบการดำเนินงาน ค่านิยมร่วม รูปแบบภาวะผู้นำ บุคลากร และทักษะ และ PEST ซึ่งใช้ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก 4 มิติ ได้แก่ ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านเทคโนโลยี จากนั้นใช้ TOWS Matrix ในการจัดวางกลยุทธ์ และสังเคราะห์ผลเพื่อนำเสนอเป็นแนวทางการพัฒนา

5. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลใช้วิธี Member Checking โดยผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์กลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้องและยืนยันว่าข้อค้นพบสอดคล้องกับมุมมองที่แท้จริงของผู้ให้ข้อมูล และคงความถูกต้องโดยไม่คลาดเคลื่อน กระบวนการคืนข้อมูลนี้เป็นขั้นตอนปฏิบัติสำคัญที่ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์กลับไปนำเสนอแก่ผู้ให้ข้อมูล เพื่อเปิดโอกาสให้ตรวจสอบ แสดงความคิดเห็น หรือเพิ่มเติมรายละเอียดตามประสบการณ์จริง

6. จริยธรรมการวิจัย

การวิจัยนี้ได้ดำเนินการตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์อย่างเคร่งครัด ผู้ให้ข้อมูลทุกคนได้รับการชี้แจงวัตถุประสงค์ สิทธิในการปฏิเสธหรือถอนตัว และการรักษาความลับของข้อมูลส่วนบุคคล โดยไม่เปิดเผยชื่อหรือข้อมูลที่สามารัระบุตัวตนได้ และข้อมูลที่เก็บรวบรวมใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทางวิชาการเท่านั้น

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาแนะนำตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. สภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา

จากการวิเคราะห์สภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาโดยใช้การวิเคราะห์เชิงประเด็น ได้ข้อค้นพบตามขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ 6 ด้านดังนี้

1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า โรงเรียนมีการบูรณาการหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกับหลักสูตรอิสลามศึกษาได้อย่างสมดุล ดังกล่าวนี้นี้แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการบริหารหลักสูตรอย่างยืดหยุ่นบนฐานของบริบทชุมชนและความต้องการของผู้เรียน ทำให้การจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของโรงเรียนและวิถีชีวิตของมุสลิมในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญคือ ขาดระบบประเมินหลักสูตรที่เป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง ส่งผลให้ไม่สามารถติดตามประสิทธิผลและปรับปรุงหลักสูตรได้ทันสถานการณ์ ซึ่งเป็น

จุดอ่อนที่สำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้สะท้อนไว้ว่า “โรงเรียนเราพยายามทำให้หลักสูตรศาสนาและหลักสูตรสามัญเดินไปด้วยกันแบบไม่ให้ฝ่ายหนึ่งกลืนอีกฝ่ายหนึ่ง (ผู้ให้ข้อมูล 1)” “เวลาเราจะปรับหลักสูตร...เราไม่ได้ยึดหลักสูตรจากส่วนกลางอย่างเดียว แต่เอามาผสมให้เหมาะกับเด็กและพื้นที่ของเรา (ผู้ให้ข้อมูล 3)” และ “เรายังไม่มีระบบประเมินหลักสูตรที่ชัดเจน ทุกปีเรามีการทบทวนอยู่บ้าง แต่ไม่เป็นขั้นที่เป็นระบบ ทำให้พัฒนาได้ไม่ต่อเนื่องเท่าที่ควร (ผู้ให้ข้อมูล 5)”

2) การจัดการกระบวนการเรียนรู้

ผลการวิเคราะห์สะท้อนให้เห็นว่า โรงเรียนมีการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกอย่างต่อเนื่อง โดยครูและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ตอบสนองต่อศักยภาพของผู้เรียน อย่างไรก็ตาม การใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษายังไม่แพร่หลายเท่าที่ควร และยังขาดการบูรณาการการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนและท้องถิ่น ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่ควรได้รับการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพการศึกษาอย่างรอบด้าน ดังข้อสะท้อนของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ว่า “เราพยายามจัดกิจกรรมให้เด็กได้ลงมือทำเอง ไม่ใช่แค่นั่งฟังอย่างเดียว เพราะเชื่อว่าเด็กจะเรียนรู้ดีกว่าถ้าได้ทำด้วยตัวเอง (ผู้ให้ข้อมูล 6)” “กิจกรรมที่เราจัดก็พยายามให้หลากหลาย ทั้งการเล่น การทำงานกลุ่ม ให้เหมาะกับวัยของเด็กแต่ละช่วง (ผู้ให้ข้อมูล 7)” และ “ครูของเราหลายคนยังใช้เทคโนโลยีไม่คล่อง บางคนก็กลัวที่จะลองใช้สื่อดิจิทัลในการสอน ทำให้การเรียนการสอนยังไม่ทันสมัยเท่าที่ควร (ผู้ให้ข้อมูล 9)”

3) การวัดและประเมินผล

ผลการวิเคราะห์พบว่า โรงเรียนมีระบบการวัดและประเมินผลที่มีมาตรฐานและมีการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ ซึ่งช่วยสนับสนุนการติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ครูบางส่วนยังขาดทักษะในการใช้เครื่องมือประเมินที่หลากหลาย และยังคงมีค่านิยมการวัดผลที่เน้นการสอบมากกว่าการประเมินตามสภาพจริง ส่งผลให้การสะท้อนผลการเรียนรู้ของผู้เรียนไม่ครอบคลุมทุกมิติ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่า “โรงเรียนมีระบบประเมินที่ชัดเจน มีเกณฑ์การวัดผลที่เป็นมาตรฐาน ครูทุกคนสามารถใช้เครื่องมือประเมินได้อย่างถูกต้อง (ผู้ให้ข้อมูล 3)” “การประเมินยังเป็นแบบเดิมๆ คือสอบข้อเขียนเป็นหลัก ยังไม่ค่อยได้ใช้วิธีประเมินแบบอื่นที่หลากหลาย (ผู้ให้ข้อมูล 7)” และ “ครูไม่มีทักษะในการประเมินแบบแท้จริง ที่จะวัดได้ว่าเด็กสามารถนำความรู้ไปใช้จริงได้หรือไม่ ส่วนใหญ่ยังประเมินแค่ว่าเด็กจำได้หรือเปล่า (ผู้ให้ข้อมูล 11)”

4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ผลการวิเคราะห์พบว่า โรงเรียนมีนโยบายส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และผู้บริหารให้การสนับสนุนการทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม การนำเสนอผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนยังมีน้อย เนื่องจากบุคลากรส่วนใหญ่ขาดทักษะและความมั่นใจในการทำวิจัยเชิงปฏิบัติ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสะท้อนไว้ว่า “เราอยากให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการสอนของตัวเอง แต่ยังไม่มีครูคนไหนทำจริงจังเลย (ผู้ให้ข้อมูล 1)” “ครูส่วนใหญ่ไม่รู้จะเริ่มต้นทำวิจัยยังไง ไม่มีความรู้เรื่องระเบียบ

วิธีวิจัย (ผู้ให้ข้อมูล 4)" และ "...งานเยอะมาก ไม่มีเวลาทำวิจัย และก็ไม่รู้ว่าถ้าทำแล้วจะได้อะไร ไม่มีแรงจูงใจที่จะทำ (ผู้ให้ข้อมูล 7)"

5) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า โรงเรียนมีแผนพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีที่ชัดเจน โดยผู้บริหารให้ความสำคัญและสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง แต่ยังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ และอุปกรณ์ที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการ ส่งผลให้การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอนยังไม่ครอบคลุมทุกห้อง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสะท้อนไว้ว่า "ครูของเรามีการทำสื่อการสอนเอง เพื่อให้เหมาะกับเนื้อหาและเด็กของเรา แต่ก็ยังเป็นแค่สื่อพื้นฐานๆ (ผู้ให้ข้อมูล 8)" "งบประมาณที่ได้มามันน้อย ไม่พอที่จะซื้ออุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัย หรือพัฒนาสื่อดิจิทัล (ผู้ให้ข้อมูล 1)" และ "เราอยากมีสื่อการสอนที่ดีกว่านี้ แต่ไม่มีงบประมาณพอ ต้องใช้สื่อที่มีอยู่ให้คุ้มค่าที่สุด (ผู้ให้ข้อมูล 9)"

6) การนิเทศ

ผลการวิเคราะห์พบว่า สถานศึกษามีแผนการนิเทศภายในชัดเจน ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม ครูบางส่วนยังมีทัศนคติเชิงลบต่อการนิเทศ มองว่าเป็นการตรวจสอบมากกว่าการส่งเสริม อีกทั้งยังขาดการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประสิทธิผลของการนิเทศลดลง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ว่า "เรามีการนิเทศครูอย่างสม่ำเสมอ เดือนละ 2 ครั้ง มีการให้คำแนะนำเพื่อพัฒนาการสอน (ผู้ให้ข้อมูล 2)" "ระบบนิเทศของเรามีความชัดเจน ทำตามแผนที่วางไว้ มีการบันทึกและติดตาม (ผู้ให้ข้อมูล 3)" และ "ครูบางคนรู้สึกว่าการนิเทศเป็นการมาจับผิด มากกว่าการมาช่วยพัฒนา เลยไม่ค่อยเปิดใจรับฟัง (ผู้ให้ข้อมูล 7)"

2. กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา

กลยุทธ์ที่ได้จากการวิจัยนี้เกิดการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพปัญหาทำการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค และจัดวางกลยุทธ์ตามแนวทางของ TOWS Matrix ซึ่งปรากฏผลตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค และกลยุทธ์

ปัจจัยภายนอก	จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
ปัจจัยภายใน		
โอกาส (Opportunities)	S1. การบูรณาการระหว่างหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรอิสลามศึกษา	W1. ยังขาดการประเมินหลักสูตรอย่างเป็นระบบ
O1. หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน เน้นพัฒนาผู้เรียนหลายมิติ	S2. มีการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก	W2. การใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนยังไม่แพร่หลาย
	S3. มีระบบการวัดและประเมินผลที่เป็นมาตรฐานและชัดเจน	W3. ครูบางส่วนยังขาดทักษะในการใช้เครื่องมือวัดผลที่หลากหลาย

ปัจจัยภายนอก	จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
ปัจจัยภายใน		
O2. นโยบายการศึกษาที่สนับสนุนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	S4. สถานศึกษามีนโยบายในการส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	W4. มีการนำผลการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนน้อย
O3. นโยบายสนับสนุนการประเมินตามสภาพจริงและพัฒนาผู้เรียนรายบุคคล	S5. สถานศึกษามีแผนพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีที่ชัดเจน	W5. งบประมาณในการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีมีจำกัด
O4. นโยบายรัฐบาลสนับสนุนการวิจัยและนวัตกรรมทางการศึกษา	S6. สถานศึกษามีแผนการนิเทศภายในที่ชัดเจน	W6. ครูบางส่วนมีทัศนคติในทางลบกับการนิเทศภายใน
O5. นโยบายการศึกษาเน้นการพัฒนาสื่อดิจิทัลในการเรียนการสอน		
O6. นโยบายกระทรวงศึกษาธิการส่งเสริมการนิเทศภายในสถานศึกษา		
	กลยุทธ์ (S + O)	กลยุทธ์ (W + O)
	<ol style="list-style-type: none"> พัฒนาการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการวิชาสามัญและศาสนาที่เน้นการปฏิบัติจริง ใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน และสอดคล้องกับวิถีชีวิตมุสลิม (S1, S2, O1, O2) สร้างระบบการวัดและประเมินผลที่เน้นการปฏิบัติจริง ประเมินทั้งด้านวิชาการและคุณลักษณะตามอัตลักษณ์ของโรงเรียน (S3, O3) จัดตั้งระบบวิจัยในชั้นเรียนที่ร่วมมือกับชุมชนและผู้ปกครองเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน (S4, O4) พัฒนาระบบนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรที่เน้นการช่วยเหลือและพัฒนาสื่อการสอนร่วมกัน (S5, S6, O5, O6) 	<ol style="list-style-type: none"> จัดทำระบบประเมินหลักสูตรแบบมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ครู ผู้ปกครอง และชุมชนร่วมพัฒนา (W1, O1) จัดตั้งศูนย์สื่อการเรียนรู้อิสลามศึกษาและสามัญศึกษาที่รวบรวมสื่อคุณภาพผลิตสื่อใหม่ และประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (W2, O5) พัฒนาโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการวัดผลประเมินผลโดยครูผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ (W3, O3) สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ของครูเพื่อพัฒนาการสอนและแก้ปัญหาผู้เรียนร่วมกัน (W4, O4)
อุปสรรค (Threats)	กลยุทธ์ (S + T)	กลยุทธ์ (W + T)
T1. การเปลี่ยนแปลงนโยบายการศึกษา	<ol style="list-style-type: none"> พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่ผสมผสานอิสลามศึกษากับวิถีชุมชน ตอบสนองบริบทของผู้เรียน (S1, T1) สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่เพื่อแลกเปลี่ยนสื่อและนวัตกรรม (S3, S5, T2, T3) จัดตั้งกองทุนพัฒนาการศึกษาโดยความร่วมมือของชุมชนและศิษย์เก่า (S4, T4) พัฒนาทีมครูแกนนำด้านสื่อและเทคโนโลยีการสอนประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้ (S6, T5) 	<ol style="list-style-type: none"> จัดทำแผนพัฒนาหลักสูตรระยะยาวที่ปรับเปลี่ยนได้ตามนโยบายและความต้องการของผู้เรียน (W1, T1) พัฒนานวัตกรรมการผลิตสื่อการสอนที่ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น ประหยัดและมีประสิทธิภาพ (W2, W5, T2, T3) สร้างระบบพี่เลี้ยงครูด้านเทคโนโลยีการสอนที่เน้นการช่วยเหลือและพัฒนาผู้เรียนร่วมกัน (W3, T5)
T2. การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีที่รวดเร็วทำให้ระบบล้าสมัยเร็ว		
T3. งบประมาณจำกัดในการพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลที่ทันสมัย		
T4. ภาวะเศรษฐกิจถดถอยส่งผลต่องบประมาณการวิจัย		

ปัจจัยภายนอก	จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
ปัจจัยภายใน		
T5. ครูส่วนใหญ่ยังขาดทักษะการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง		4. พัฒนาระบบนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรที่เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาาร่วมกัน (W6, T6)
T6. การพัฒนาของเทคโนโลยีการศึกษาที่ทันสมัย		

ที่มา (.....)

จากตารางการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้น พบว่า โรงเรียนมีโอกาสในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโดยใช้จุดแข็งที่มีอยู่ร่วมกับโอกาสจากภายนอก และสามารถแก้ไขจุดอ่อนโดยอาศัยโอกาสจากภายนอกได้ ในขณะเดียวกัน การใช้จุดแข็งเพื่อลดผลกระทบจากอุปสรรคและการหาแนวทางรับมือกับจุดอ่อนและอุปสรรคที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาอย่างยั่งยืน โดยในการวิเคราะห์ครั้งนี้ได้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการ 4 กลยุทธ์หลัก 16 กลยุทธ์รอง และแนวทางการดำเนินการ ดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 กลยุทธ์หลัก กลยุทธ์รอง และแนวทางการดำเนินการในบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา

กลยุทธ์หลัก	กลยุทธ์รอง	แนวทางการดำเนินการ
1. กลยุทธ์เชิงรุก (SO Strategy) สร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศ	1. การบูรณาการการสอนอิสลามศึกษา	1.วางแผนและพัฒนาหลักสูตรบูรณาการระหว่างวิชาสามัญและศาสนาที่เน้นการปฏิบัติจริง 2.จัดทำแผนการสอนที่เชื่อมโยงเนื้อหาสาระวิชาสามัญกับหลักการทางศาสนา
	2. การประเมินเพื่อการเรียนรู้	3.พัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลที่เน้นการปฏิบัติจริงตามสภาพจริง 4.สร้างรูปวิธีการประเมินที่ครอบคลุมทั้งด้านวิชาการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์
	3. การพัฒนาโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน	5.ส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนที่มุ่งแก้ปัญหาผู้เรียนรายบุคคล 6.นำผลการวิจัยมาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง
	4. การนิเทศแบบร่วมมือ	7.จัดระบบการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรที่เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 8.สร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาการสอน
2. กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO Strategy)	1.การประเมินหลักสูตรแบบมีส่วนร่วม	9.สร้างระบบการประเมินหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วม 10.จัดเวทีระดมความคิดเห็นจากครู ผู้ปกครอง และชุมชนเพื่อพัฒนาหลักสูตร

ยกระดับคุณภาพ การจัดการเรียนรู้สู่ มาตรฐานสากล	2. ศูนย์สื่อการเรียนรู้ อิสลามศึกษา	11. จัดตั้งศูนย์รวบรวมและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ
	3. การพัฒนาทักษะการ วัดผล	12. ผลิตและพัฒนาสื่อการสอนที่บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น
	4. ชุมชนแห่งการเรียนรู้ วิชาชีพ	13. จัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการวัดและประเมินผลโดยผู้เชี่ยวชาญ
		14. พัฒนาเครื่องมือวัดผลที่หลากหลายและเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน
3. กลยุทธ์เชิง ป้องกัน (ST Strategy) เสริมสร้างพลัง เครือข่ายเพื่อ พัฒนาอย่างยั่งยืน	1. การออกแบบหลักสูตร ท้องถิ่นอิสลามศึกษา	15. จัดตั้งกลุ่ม PLC เพื่อพัฒนาการสอนและแก้ปัญหาผู้เรียน
	2. เครือข่ายโรงเรียน อิสลาม	16. พัฒนาหลักสูตรที่ผสมผสานหลักการศาสนากับวิถีชุมชน
	3. กองทุนการศึกษาเพื่อ ชุมชน	17. บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้
	4. ทีมครูแกนนำด้าน เทคโนโลยี	18. สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
4. กลยุทธ์เชิงรับ (WT Strategy) พัฒนาระบบ บริหารจัดการสู่ องค์กรสมรรถนะ สูง	1. การวางแผนหลักสูตร เชิงปรับตัว	19. แลกเปลี่ยนสื่อนวัตกรรมและแนวปฏิบัติที่ดี
	2. นวัตกรรมทรัพยากร ท้องถิ่น	20. จัดตั้งกองทุนพัฒนาการศึกษาโดยชุมชนมีส่วนร่วม
	3. ระบบพี่เลี้ยงด้าน เทคโนโลยี	21. ระดมทรัพยากรจากชุมชนเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา
	4. การนิเทศแบบร่วมมือ	22. พัฒนาทีมครูแกนนำด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
		23. จัดอบรมการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาสื่อการสอน
		24. พัฒนาแผนหลักสูตรระยะยาวที่ยืดหยุ่น
		25. ปรับปรุงหลักสูตรตามนโยบายและความต้องการผู้เรียน
		26. พัฒนาสื่อการสอนจากทรัพยากรในท้องถิ่น
		27. สร้างนวัตกรรมการสอนที่ประหยัดและมีประสิทธิภาพ
		28. จัดระบบพี่เลี้ยงครูด้านการใช้เทคโนโลยี
		29. พัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสอนให้กับครู
		30. พัฒนาระบบนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร
		31. สร้างเครือข่ายการนิเทศระหว่างโรงเรียน

ที่มา (.....)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. สภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการ

ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า โรงเรียนสามารถบูรณาการหลักสูตรสามัญและหลักสูตรอิสลามศึกษาได้อย่างสมดุล สะท้อนถึงศักยภาพในการบริหารจัดการหลักสูตรอย่างยืดหยุ่นและสอดคล้องกับบริบทของชุมชนมุสลิมในพื้นที่ นอกจากนี้ โรงเรียนยังส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกและมีระบบการประเมินผลที่ได้มาตรฐาน ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Kuakul, Wae-useng, & Ha (2021) รวมทั้ง Bakoh & Assalihee (2020) ที่ระบุว่าโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมีจุดแข็งในการบูรณาการหลักสูตรและส่งเสริมการเรียนรู้บนฐานผู้เรียน อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษานี้ยังพบข้อจำกัดหลายประการที่สอดคล้องกับข้อค้นพบจากงานวิจัยในอดีต เช่น ระบบการประเมินหลักสูตรที่ยังขาดความต่อเนื่อง Wae-u Seng, Ha, & Kuakul (2016) การใช้เทคโนโลยี

เพื่อการจัดการเรียนรู้ที่ยังไม่แพร่หลาย Raksaken (2023) และทักษะการวัดผลของครูที่ยังจำกัด Panich (2020) นอกจากนี้ ครูบางส่วนยังมีทัศนคติเชิงลบต่อการทำวิจัยในชั้นเรียน Rujimethabhas et al. (2023)) ขาดทรัพยากรสนับสนุนด้านสื่อและอุปกรณ์ทางการศึกษา Asae & Wannapiro (2025) และมีทัศนคติไม่ดีต่อกการนิเทศภายใน Makaew & Thongprong (2021) ข้อค้นพบเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างระหว่างการดำเนินงานจริงกับมาตรฐานทางวิชาการในระดับนโยบาย ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยการประยุกต์ใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์และการจัดการการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามให้สอดคล้องกับพลวัตของการศึกษาในปัจจุบัน

2. กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนากลยุทธ์โดยใช้ TOWS Matrix ได้กลยุทธ์เชิงรุกที่มุ่งสร้างนวัตกรรม การเรียนรู้ผ่านการบูรณาการอิสลามศึกษาและการประเมินเพื่อการเรียนรู้ กลยุทธ์เชิงแก้ไขที่มุ่งยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ด้วยการพัฒนาทักษะครูและสร้างชุมชนวิชาชีพ กลยุทธ์เชิงป้องกันที่มุ่งเสริมสร้างเครือข่ายและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และกลยุทธ์เชิงรับที่มุ่งพัฒนาระบบบริหารจัดการและระบบพีเลียงเทคโนโลยี กลยุทธ์หลักทั้งสี่ได้นำไปสร้างเป็นกลยุทธ์รอง 16 ด้าน และแนวทางการดำเนินงานรวม 48 แนวทาง ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bakoh & Assalihee (2020) ที่ได้ระบุถึงแนวทางการบูรณาการอิสลามศึกษา ขณะที่ Pathamathamakul (2024) และ Wongwanich (2018) ได้เสนอแนวทางการประเมินเพื่อการเรียนรู้และการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สำหรับกลยุทธ์เชิงแก้ไข สอดคล้องกับ Boonchom & Usaho (2014) ที่ประยุกต์เกณฑ์คุณภาพ Malcolm Baldrige ในการพัฒนาการศึกษา ส่วนกลยุทธ์เชิงป้องกันสอดคล้องกับ Kuakul, Wae-u Seng, & Ha (2021) ที่เน้นการบูรณาการอัตลักษณ์ท้องถิ่น และ Khotthaphan & Chatree (2024) ที่เสนอการศึกษาที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน ทั้งนี้ การพัฒนากลยุทธ์ 4 ประเภทเกิดจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกอย่างเป็นระบบ โดยกลยุทธ์เชิงรุกใช้จุดแข็งของโรงเรียนด้านการบูรณาการหลักสูตรเพื่อสร้างโอกาสใหม่ กลยุทธ์เชิงแก้ไขตอบสนองต่อข้อจำกัดของครูด้านทักษะการวัดผลและเทคโนโลยีโดยใช้โอกาสจากแหล่งสนับสนุนภายนอก กลยุทธ์เชิงป้องกันใช้อัตลักษณ์ของโรงเรียนเพื่อลดผลกระทบจากข้อจำกัดด้านทรัพยากร และกลยุทธ์เชิงรับมุ่งแก้ไขจุดอ่อนพื้นฐานของระบบบริหารจัดการ กลยุทธ์เหล่านี้ครอบคลุมทั้งการพัฒนาระยะสั้นและระยะยาว สะท้อนการมองภาพรวมของระบบการศึกษาในบริบทโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ผลการศึกษาจึงสามารถนำไปใช้ได้ในการกำหนดแผนปฏิบัติการที่ชัดเจนสำหรับแต่ละกลยุทธ์ โดยเริ่มจากกลยุทธ์เชิงรุกและเชิงแก้ไขก่อนเพื่อสร้างพื้นฐานที่แข็งแกร่งจัดสรรทรัพยากรและบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพตามลำดับความสำคัญของกลยุทธ์ สร้างระบบติดตามประเมินผลการดำเนินงานแต่ละกลยุทธ์อย่างต่อเนื่อง และปรับใช้กลยุทธ์กับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามอื่นที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการ และนำเสนอกลยุทธ์เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแห่งหนึ่งในจังหวัดปัตตานี ผลการวิเคราะห์พบว่าโรงเรียนมีจุดแข็งด้านการบูรณาการหลักสูตรสามัญและอิสลามศึกษา การส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก และระบบการประเมินผลที่ชัดเจน แต่ยังมีจุดอ่อนเรื่องการประเมินหลักสูตร การใช้สื่อเทคโนโลยี และทักษะบุคลากร การพัฒนากลยุทธ์โดยใช้กรอบ 7S Framework และ PEST Analysis ร่วมกับ TOWS Matrix ก่อให้เกิดกลยุทธ์ 4 ประเภท ได้แก่ เชิงรุก เชิงแก้ไข เชิงป้องกัน และเชิงรับ ซึ่งเชื่อมโยงกันอย่างครอบคลุม ผลวิจัยสามารถใช้พัฒนาระบบบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม และเป็นแนวทางการบูรณาการวิชาการกับหลักการศาสนาอิสลาม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. โรงเรียนควรพัฒนาระบบบูรณาการหลักสูตรอย่างเป็นรูปธรรม โดยจัดทำแผนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงเนื้อหาสามัญกับหลักการศาสนา และปรับระบบประเมินผลให้เน้นการประเมินเพื่อการเรียนรู้มากกว่าการตัดสินผล

2. โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนาระบบพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง โดยเชื่อมโยงการบูรณาการหลักสูตรสามัญและอิสลามศึกษากับการนิเทศและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงเรียน เพื่อให้การพัฒนาเกิดผลอย่างยั่งยืนต่อคุณภาพผู้เรียนทั้งด้านวิชาการและคุณธรรม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งถัดไป

1. ศึกษาความสำเร็จ อุปสรรค และปัจจัยเอื้อต่อการนำกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการทั้ง 4 แนวทาง ไปใช้จริงในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกสำหรับปรับปรุงแนวทางให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน

2. ศึกษาเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่มีระดับการพัฒนาแตกต่างกัน โดยมุ่งวิเคราะห์รูปแบบการบูรณาการหลักสูตร การนิเทศภายใน และการพัฒนาครู เพื่อค้นหาแนวปฏิบัติที่ดีและปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

Asae, S., & Wannapiro, S. (2025). Challenges and approaches to the development of administrative practices for the intensive Islamic studies curriculum in public primary schools in Thailand's southern border provinces. *Leadership Educational Administration Development Journal, Ramkhamhaeng University*, 2(1), 45–62.

<https://so15.tci-thaijo.org/index.php/LEAD/article/view/1232/825>

Assalihee, M., Bakoh, N., Boonsuk, Y., & Sano, I. L. (2021). A comparison of the 21st century teaching strategies of private Islamic schools among Malaysia, Indonesia,

Singapore, and Thailand. *Journal of Yala Rajabhat University*, 16(2), 231–239.

https://so04.tci-thaijo.org/index.php/yru_human/article/view/248863

Bakoh, N., & Assalihee, M. (2020). Teaching behaviors for encouraging student's creative thinking: A perception of Islamic studies teachers in Mueang District, Yala Province. *Journal of Islamic Studies, Prince of Songkla University*, 11(1), 14–32.

<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOIS/article/view/239547>

Boonchom, M., & Usaho, C. (2014). Development of a management system toward excellence of private schools simultaneously teaching Islamic and general education. *Journal of Education Studies*, 42(2), 72–86.

<https://digital.car.chula.ac.th/educujournal/vol42/iss2/6>

Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2018). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (4th ed.). SAGE Publications.

Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology. (2024, July 4). *Śīswṭ. śpḥṭ. śx̄. ləa swṭch. rūamkan k̄hāb̄k̄heleṭṭxn kār̄'s̄'xn AI ləa thekhnologyī śmāy h̄i nī śīhān śūk̄s̄'ā* [IPST, OBEC, OVEC and NSTDA collaborate to promote AI and modern technology education in schools]. <https://www.ipst.ac.th/news/73220/20240705-mou-ai.html>

Jahwae, A. (2015). *Problems and guidelines for development of academic affairs management in Islamic private schools under the jurisdiction of the office of private education, Pattani Province* [Unpublished Master's thesis]. Prince of Songkla University. <https://fliphtml5.com/kfow/rsnh/basic>

Karakate, K., & Poolput, T. (2024). Educational strategic planning affecting to effectiveness of schools under the Secondary educational Service Area Office Nakhon Sawan.

Journal of Association of Professional Development of Educational Administration of Thailand, 6(2), 136–151. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JAPDEAT/article/view/269564>

Khotthaphan, W., & Chatree, N. (2024). Development of learning management procedure by using a community-based learning strategy for enhancing productive competence in materials and innovation among student teachers in the 21st century. *Journal of Educational Review, Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya*

- University, 11(1), 559–573. <https://search.tci-thailand.org/article.html?b3BlbkFydGljbGUmaWQ9NzY2NjMz>
- Kuakul, Y., Wae-useng, N., & Ha, R. (2021). Islamic studies provision in public schools: States, problems, and developmental guidelines. *Journal of Islamic Studies, Prince of Songkla University*, 12(1), 14–26. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOIS/article/view/245734>
- Makaew, P., & Thongprong, A. (2021). The opinions of teachers toward school administration in Islamic private school in Bangkok. *Journal of Roi Kaensarn Academy*, 6(3), 85. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSa/article/view/247295/167727>
- Ministry of Education. (n.d.). 12 educational policies of the Ministry of Education. <https://psdg.moe.go.th/wp-content/uploads/2023/06/5.-%E0%B8%99%E0%B9%82%E0%B8%A2%E0%B8%9A%E0%B8%B2%E0%B8%A2-%E0%B8%A3%E0%B8%A1%E0%B8%A7.-%E0%B8%A8%E0%B8%98.pdf>
- Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation, & Ministry of Digital Economy and Society. (2022). *National artificial intelligence action plan for Thailand's development (2022-2027)*. National Science and Technology Development Agency. <https://www.nstda.or.th/home/wp-content/uploads/2022/12/20220726-AI.pdf>
- Naesae, T., & Kongchuay, R. (2025). Administrative factors affecting the effectiveness of Islamic private schools under the office of the private education in Pattani Province. *Journal of MCU Ubon Review*, 10(1), 574. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/mcjou/article/view/285705>
- Office of the Education Council. (2017). *Phaen kāns'uks'ā hāng chāt Phō.Ṣ. 2560–2579* [The national education plan B.E. 2560–2579]. Ministry of Education, Thailand. <https://bic.moe.go.th/images/stories/pdf/EDU2560-2579full.compressed.pdf>
- Panich, V. (2020, October 22). *Kāns'uks'ā bæb kwāng x luk: Mì mī dek hōy nī sārbb khxng kāns'rīyrn rū* [Broad and deep education: There are no stupid children in the learning system]. Equitable Education Fund. <https://www.eef.or.th/vican-panich/>

- Pathamathamakul, C. (2023, December 8). *Kān pramān p̄hl kān r̄y nr̄ū [Learning assessment]*. Learning Institute, King Mongkut's University of Technology Thonburi (KMUTT). <https://li.kmutt.ac.th/learning-assessment/knowledge/>
- Rucksaken, J., & Khamdit, S. (2023). Development program to enhance academic leadership of teachers under Mahasarakham primary educational service Area office 3. *Journal of educational administration and supervision*, 25(2), 156–171. <https://so20.tci-thaijo.org/index.php/JAD/article/view/20>
- Rujimethabhas, S., Posrie, R., Promma, C., Panyasai, V., Maprasop, J., & Sukaram, N. (2023). Teacher potential development process for classroom research for small schools in Uttaradit Province. *Journal of Roi Kaensarn Academy*, 8(12), 307. <https://so20.tci-thaijo.org/index.php/JAD/article/view/20>
- Tohkaji, R., Chaowarakul, J., Meecharoen, S., & Sumbandit, W. (2025). Creative leadership of Islamic private school administrators in Bangkok. *Saint John's Journal*, 28(42), 78–95. <https://so13.tci-thaijo.org/index.php/SJUJOURNAL/article/view/2483>
- Wae-u Seng, N., Ha, R., & Kuakul, Y. (2016). Islamic educational management system factors affecting educational outcomes of government schools' students in three southern border provinces of Thailand. *Journal of Islamic Studies, Prince of Songkla University*, 7(1), 1–14. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOIS/article/view/150538>
- Wongwanich, S. (2018). *Kān songsōm krabūankān PLC h̄i mī bprasitthīphl [Promoting effective PLC processes]*. In *Proceedings of the 2018 Teacher Council Academic Conference: Professional Learning Communities—Teachers Driving Educational Quality* (pp. 26–40). Office of the Teacher Council Secretariat. <http://portal.psclib.com/ksp/ebooks/0097.pdf>
- Worrathammo, P., & Thairoongrojana, S. (2024). Teacher professional development in Thailand: Enhancing pedagogical skills for 21st-century learners. *Journal of Educational Administration and Innovation Management*, 11(3), 59–73. <https://so19.tci-thaijo.org/index.php/JEIM>

การศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารคุณภาพการศึกษาตามแนวคิด TQM ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดนครศรีธรรมราช

Received: October 10, 2025 ❁ Revised: December 20, 2025 ❁ Accepted: December 22, 2025

ชากีริน สุมาลี¹

มุฮัมหมัดอาฟีฟี อัจซอลิฮียะ²

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินสภาพปัจจุบัน ความคาดหวัง และความต้องการจำเป็นในการบริหารตามแนวคิด TQM

วิธีการศึกษา ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือผู้บริหารและครู 232 คน ที่ได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตรวจสอบคุณภาพด้วย IOC และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค 0.992 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและดัชนี **PNI modified**

ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีความต้องการจำเป็น **สูงที่สุด** เนื่องจากสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลางขณะที่ความคาดหวังสูงมาก โดยเฉพาะเรื่องการวางแผน พัฒนาหลักสูตร และกิจกรรมคุณธรรม 2) ด้านการพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง มีความจำเป็นเรื่องการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพ และการนำผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมาใช้พัฒนาวิชาการ 3) ด้านการให้ความสำคัญกับ **ลูกค้า** มีความต้องการจำเป็นในระดับปานกลาง เน้นเรื่องระบบบริหารจัดการและการเปิดรับความคิดเห็นจาก ผู้ปกครองและชุมชน

การนำไปใช้ โรงเรียนควรผสมผสานแนวคิด TQM เข้ากับหลักการอิสลาม เพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีคุณภาพ โปร่งใส และเน้นการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

คำสำคัญ: การบริหารคุณภาพการศึกษา, การบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร (TQM), โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

¹ นักศึกษาหลักสูตรดุศฎิบัณทิต สาขาวิชาอิสลามศึกษาและมุสลิมศึกษา คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี 6520430012@email.psu.ac.th

² ค.ต. (พัฒนศึกษา) รองศาสตราจารย์, คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, muhammadafeefce.a@psu.ac.th

Essential Requirements for TQM Implementation in Private Islamic Schools, Nakhon Si Thammarat

Shakirin Sumalee¹

Muhammad Afeefee Assalihee²

Abstract

Objective: This study aimed to assess the current conditions, expectations, and essential needs for management based on Total Quality Management (TQM).

Methodology: Using quantitative research methods. The sample consisted of 232 administrators and teachers selected through stratified random sampling. The research instrument was a five-level rating scale questionnaire. Its quality was verified using the Index of Item-Objective Congruence (IOC) and Cronbach's alpha coefficient of 0.992. Data was analyzed using descriptive statistics and the modified Priority Needs Index (PNI modified).

Findings: 1) Stakeholder participation showed the highest level of essential needs because the current condition was at a moderate level while expectations were very high, particularly in planning, curriculum development, and moral and ethical activities. 2) Continuous development and improvement revealed essential needs in implementing quality assurance systems and using learning achievement outcomes to improve academic quality. 3) Customer focus demonstrated a moderate level of essential needs, emphasizing management systems and openness to feedback from parents and the community.

Application: Schools should integrate the TQM approach with Islamic principles to create an organizational culture that emphasizes quality, transparency, and systematic participation, leading to sustainable development.

Keywords: educational quality management, Total Quality Management (TQM), Islamic private schools

¹Ph.D. Candidate, Doctor of Philosophy Program in Islamic and Muslim Studies, Faculty of Islamic Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus, Thailand

² Ph.D. (Development Education), Associate Professor, Faculty of Islamic Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus, Thailand

บทนำ

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เผชิญความท้าทายจากความเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์ เทคโนโลยีดิจิทัล และโครงสร้างสังคมฐานความรู้ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อมาตรฐานคุณภาพการเรียนรู้และความคาดหวังของผู้เรียน ผู้ปกครอง และภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม (Pigozzi, 2009; Sallis, 2014) โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนครศรีธรรมราชต้องรับมือกับความท้าทายดังกล่าวภายใต้ภารกิจสำคัญในการรักษาอัตลักษณ์ทางศาสนาควบคู่กับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล (Porsalae et al., 2019) ส่งผลให้การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ กลายเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของโรงเรียนในยุคปัจจุบัน

หนึ่งในแนวคิดการบริหารคุณภาพที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในระบบการศึกษาคือการบริหารคุณภาพโดยรวม (Total Quality Management: TQM) ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (continuous improvement) การมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกระดับ (total involvement) และการมุ่งเน้นผู้รับบริการเป็นศูนย์กลาง (customer focus) (Deming, 2018; Sallis, 2014) แนวคิด TQM สามารถบูรณาการสอดคล้องกับหลักการอิสลามหลายประการ ได้แก่ หลักอิสติกอมะฮ์ (استقامة) ที่เน้นการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง หลักชुरอ (شورى) ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ หลักตะอาวุน (تعاون) ที่เน้นความร่วมมือในองค์กร และหลักอามานะฮ์ (أمانة) ที่เน้นความรับผิดชอบของบุคลากรการศึกษา องค์ประกอบเหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงศักยภาพของ TQM ที่สามารถสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามได้อย่างเหมาะสม (Saleh-areh, 2018; Surip, 2019)

อย่างไรก็ตาม แม้ TQM จะได้รับการนำไปประยุกต์ใช้ในหลากหลายบริบทการศึกษา แต่การใช้ TQM ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามยังขาดฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ชัดเจน โดยเฉพาะการวิเคราะห์ช่องว่างระหว่างสภาพปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์ (Needs Gap) ทั้งในด้านกระบวนการบริหารคุณภาพ โครงสร้างองค์กร และความพร้อมของบุคลากร ขณะเดียวกัน บริบทของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนครศรีธรรมราชยังมีความซับซ้อนในหลายมิติ ทั้งมาตรฐานที่รัฐกำหนด ความคาดหวังของชุมชน และความต้องการของผู้ปกครองในเรื่องความรู้ศาสนาและทักษะเพื่ออนาคต ส่งผลให้การบริหารคุณภาพมีความท้าทายเพิ่มขึ้นหากขาดข้อมูลเชิงระบบสำหรับการกำหนดนโยบายและกลยุทธ์ที่เหมาะสม

ดังนั้น การประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) จึงเป็นกระบวนการสำคัญในการระบุช่องว่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่ (what is) และสภาพที่ควรจะเป็น (what should be) (Witkin & Altschuld, 1995) เพื่อให้ทราบประเด็นที่โรงเรียนต้องพัฒนาอย่างเร่งด่วน องค์ประกอบที่ควรปรับปรุง การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และแนวทางการบริหารคุณภาพที่สอดคล้องกับทั้งแนวคิด TQM และหลักการอิสลาม ซึ่งมีความจำเป็นต่อการสร้างระบบการพัฒนาโรงเรียนอย่างมีทิศทางและยั่งยืน (Assalihee et al., 2021; Idris et al., 2023)

จากความท้าทายดังกล่าว ทำให้เกิดช่องว่างทางองค์ความรู้ (Research Gap) อย่างชัดเจนว่า ยังไม่มีงานวิจัยที่ศึกษาความต้องการจำเป็นด้านการบริหารคุณภาพโดยรวม (TQM) ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้วยเครื่องมือเชิงประจักษ์ที่สามารถวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์ได้อย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังไม่มีงานวิจัยที่เชื่อมโยงการประเมินความต้องการจำเป็นกับหลักการอิสลามเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพที่สอดคล้องกับบริบทเฉพาะของโรงเรียน

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมีความสำคัญทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ โดยมุ่งศึกษาความต้องการจำเป็นด้านการบริหารคุณภาพตามแนวคิด TQM ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อสร้างฐานข้อมูลที่ต้องการ ช่วยยกระดับประสิทธิภาพการบริหารคุณภาพการศึกษา และเป็นแนวทางเชิงนโยบายในการพัฒนากลยุทธ์การบริหารที่สอดคล้องกับหลักการอิสลามและตอบสนองความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม ตลอดจนสามารถขยายผลไปสู่บริบทอื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ความคาดหวัง และความต้องการจำเป็นของการบริหารคุณภาพการศึกษาตามแนวคิดการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร (TQM) ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดนครศรีธรรมราช

แนวคิดและหลักการที่เกี่ยวข้อง

คุณภาพการศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนครศรีธรรมราชยังคงเผชิญกับข้อจำกัดด้านการบริหารจัดการ เช่น ปัญหาการวางแผนเชิงกลยุทธ์ การมีส่วนร่วมของบุคลากรและชุมชนที่ไม่ครอบคลุม ขาดระบบการติดตามและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ และการขาดวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (Assalihee et al., 2021; Porsalae et al., 2019) ปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อกระบวนการเป้าหมายด้านการพัฒนาผู้เรียนทั้งทางศาสนาและวิชาสามัญ การวิจัยครั้งนี้จึงจำเป็นต้องอาศัยกรอบแนวคิดการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กรตามแนวคิดอิสลาม (Islamic Total Quality Management: ITQM) ซึ่งเป็นแนวทางที่ผสมผสานหลักการบริหารคุณภาพโดยรวม (TQM) เข้ากับหลักการทางศาสนาอิสลามเพื่อเป็น ฐานในการกำหนดมิติและขอบเขตของการศึกษาความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) ในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายกรอบแนวคิด ITQM เพื่อกำหนดมิติการวิจัย การศึกษาความต้องการจำเป็นของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดนครศรีธรรมราช จึงมุ่งเน้นที่การประเมินช่องว่างของ 3 องค์ประกอบหลัก ของ ITQM ซึ่งจะถูกใช้เป็น มิติหลักในการสร้างเครื่องมือวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 1 สังเคราะห์แนวคิดการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กรตามแนวคิดอิสลาม (Islamic Total Quality Management: ITQM)

มิติหลักของ TQM	การบูรณาการหลักการอิสลาม	ขอบเขตการประเมินในงานวิจัย
1. การมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Customer Focus) เน้นตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ ผู้เรียน หรือชุมชน (Deming, 1986; Feigenbaum, 1991; Oakland, 2014; Sallis, 2014)	หลักการความเมตตา (رحمة) และการสร้างประโยชน์ (نافع) (Al-Anbiya 21:107; Muslim: 2699)	ประเมินว่าโรงเรียนมีการบริหารจัดการ และตอบสนองความต้องการด้านศาสนา วิชาการ และสวัสดิการของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน โดยยึดหลักความเมตตาและเป็นประโยชน์ต่อสังคม
2. การมีส่วนร่วมของบุคลากรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Involvement of People) ทุกคนในองค์กรต้องร่วมรับผิดชอบในการสร้างคุณภาพ (Crosby, 1979; Feigenbaum, 1991; Oakland, 2014; Sallis, 2014)	หลักการความร่วมมือ (تعاون) และการปรึกษาหารือ (شورى) (Al-Maedah 5:12; Saleh-areh, 2018)	ประเมินระดับการมีส่วนร่วมและความผูกพันของครู บุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชน ในการวางแผน การดำเนินงาน และการแก้ไขปัญหาด้านคุณภาพ การศึกษา
3. การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement) ปรับปรุงคุณภาพอย่างสม่ำเสมอเพื่อลดข้อผิดพลาดและยกระดับมาตรฐาน (Crosby, 1979; Deming, 1986; Oakland, 2014)	หลักการยืนหยัดเพื่อความสม่ำเสมอ (استقامة) (Fussilat 41:30) และหลักการตรวจสอบภายใน (محاسبة) และการตรวจสอบภายนอก (مراقبة) (Saleh-areh, 2018)	ประเมินประสิทธิภาพความยั่งยืนของการพัฒนาหลักสูตร บุคลากร และกระบวนการทำงาน พร้อมตรวจสอบความเข้มแข็งของระบบประกันคุณภาพภายในที่เน้นการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์

(ที่มา: Sumalee, 2025)

วิธีการศึกษา

รูปแบบการวิจัย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มุ่งศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการบริหารคุณภาพการศึกษาตามแนวคิดการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร (TQM) ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดนครศรีธรรมราช

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ผู้บริหาร (ผู้รับใบอนุญาต ผู้จัดการ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ) และครูประจำการในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดนครศรีธรรมราช รวมจำนวน 595 คน (Nakhon Si Thammarat Provincial Education Office, Private Education Promotion Group, 2023)

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 232 คน (แบ่งเป็นผู้บริหาร 21 คน และครู 211 คน) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามขนาดโรงเรียนและสถานภาพบุคลากร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือเป็นแบบสอบถามออนไลน์ มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) แบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไป 2) สภาพปัจจุบัน 3) สภาพที่พึงประสงค์ และ 4) ข้อเสนอแนะ ด้านคุณภาพเครื่องมือผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน (คัดเลือก

ข้อคำถามที่มีค่า IOC ≥ 0.75) และมีความเชื่อมั่น (Reliability) จากการทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 70 คน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.992

การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยประสานขอความร่วมมือกับสถานศึกษาและส่งแบบสอบถามออนไลน์พร้อมติดตามผล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นใช้ดัชนี จากสูตร (เมื่อ I คือสภาพที่พึงประสงค์ และ D คือสภาพปัจจุบัน) เพื่อจัดลำดับความสำคัญของประเด็นที่ต้องการการพัฒนา

ผลการวิจัย

การศึกษานี้แบ่งผลการวิจัยออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ 1) สภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง 2) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ความคาดหวัง และความต้องการจำเป็น 3) การวิเคราะห์รายละเอียดความต้องการจำเป็นในแต่ละด้าน และ 4) การสรุปประเด็นสำคัญ

1) สภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามประกอบด้วยเพศหญิง 155 คน (67%) และเพศชาย 77 คน (33%) ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี จำนวน 69 คน ระดับการศึกษาสูงสุดคือ ปริญญาตรี จำนวน 203 คน (88%) ภาระงานส่วนใหญ่เป็นครูผู้สอน จำนวน 217 คน (94%) ด้านตำแหน่งการบริหาร พบว่าหัวหน้ากลุ่มสาระวิชาเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุด จำนวน 49 คน (21%) รองลงมาคือหัวหน้างาน จำนวน 47 คน (20%) ประสบการณ์การบริหารส่วนใหญ่ระหว่าง 1-5 ปี จำนวน 101 คน (43%) วิชาที่สอนสูงสุดคือ อิสลามศึกษา 52 คน (22%) และภาษาอังกฤษ 50 คน (22%) โดยประสบการณ์ในการสอนมากที่สุดคือ 16 ปีขึ้นไป จำนวน 86 คน (37%)

2) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ความคาดหวัง และความต้องการจำเป็น

จากผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ความคาดหวัง และความต้องการจำเป็นในการบริหารคุณภาพการศึกษาตามแนวคิดการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร (TQM) ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดนครศรีธรรมราช มีผลการศึกษา ดังนี้

2.1) ภาพรวมของสภาพปัจจุบัน ความคาดหวัง และค่าความต้องการจำเป็น

ตารางที่ 1 สรุปภาพรวมค่าความต้องการจำเป็นรายด้านเรียงตามลำดับ

ลำดับความต้องการจำเป็นรายด้าน	สภาพปัจจุบัน	ความคาดหวัง	PNI	ลำดับ
	Mean (SD)	Mean (SD)		
1. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโรงเรียน	3.983	4.140	0.040	1
2. การพัฒนา/ ปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง	4.003	4.158	0.039	2
3. การให้ความสำคัญกับลูกค้า	3.969	4.031	0.016	3

(ที่มา: Sumalee, 2025)

การบริหารคุณภาพการศึกษาตามแนวคิด TQM พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีความต้องการจำเป็นสูงสุด (PNI = 0.040, สภาพปัจจุบัน = 3.983, ความคาดหวัง = 4.140) รองลงมาคือ การพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (PNI = 0.039, สภาพปัจจุบัน = 4.003, ความคาดหวัง = 4.158) และการให้ความสำคัญกับลูกค้า (PNI = 0.016, สภาพปัจจุบัน = 3.969, ความคาดหวัง = 4.031) ผลการวิเคราะห์ชี้ว่าโรงเรียนควรเน้นการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องและพัฒนากระบวนการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อปิดช่องว่างระหว่างสภาพปัจจุบันกับความคาดหวังที่ยังคงสูง

2.2) ด้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโรงเรียน

ตารางที่ 2 ค่าความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโรงเรียนเรียงตามลำดับ

ความต้องการจำเป็น	สภาพปัจจุบัน	ความคาดหวัง	PNI	ลำดับ
	Mean (SD)	Mean (SD)		
1. ครู นักเรียน และบุคลากร มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเพื่อกำหนดแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน	3.690 (0.708)	3.978 (0.775)	0.078	1
2. ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และสังคมมีส่วนร่วม (ตะอาวน) ในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร การเรียนการสอน สิ่งแวดล้อม และระดมทุนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน	3.681 (0.791)	3.966 (0.772)	0.077	2
3. โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้ครู บุคลากร และนักเรียนได้ทำกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม (อะมัลซอลิฮ์) ในชีวิตประจำวัน	3.978 (0.880)	4.112 (0.803)	0.034	3
4. โรงเรียนส่งเสริม สนับสนุนให้ครู นักเรียน และผู้ปกครองร่วมกันขอพร (ดูอาอ) เพื่อให้โรงเรียนเกิดการพัฒนาคูณาการศึกษาย่างต่อเนื่อง	3.987 (0.781)	4.155 (0.785)	0.031	4
5. ผู้บริหาร ครู และบุคลากร มีความเชื่อมั่นต่ออัลลอฮ์ (ยะกิน) ว่าพระองค์ให้ความช่วยเหลือให้นักเรียนและโรงเรียนมีคุณภาพ	4.259 (0.752)	4.323 (0.769)	0.015	5
6. ผู้บริหาร ครู และบุคลากร มอบหมาย (ตะวิก กัล) ใน ความช่วยเหลือของอัลลอฮ์ ให้กับนักเรียนและโรงเรียนมีคุณภาพ	4.302 (0.741)	4.306 (0.776)	0.001	6

(ที่มา: Sumalee, 2025)

ผลการวิจัยพบว่าประเด็นที่ต้องเร่งแก้ไข 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมของครู นักเรียน และบุคลากรในการวางแผนพัฒนาคูณาการการศึกษา (PNI = 0.078, ปัจจุบัน = 3.690, คาดหวัง = 3.978) 2) การมีส่วนร่วมของครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน (ตะอาวน) ในการพัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอน

สิ่งแวดล้อม และการระดมทุน (PNI = 0.077) 3) การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม (عمل الصالح) ของครู บุคลากร และนักเรียนในชีวิตประจำวัน (PNI = 0.034) ผลการวิเคราะห์สะท้อนว่า ระดับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยังต่ำกว่าความคาดหวัง โดยเฉพาะด้านการวางแผนและการพัฒนาหลักสูตร

3. ด้านการพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 3 ค่าความต้องการจำเป็นของการพัฒนา/ ปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเรียงตามลำดับ

ความต้องการจำเป็น	สภาพปัจจุบัน	ความคาดหวัง	PNI	ลำดับ
	Mean (SD)	Mean (SD)		
1. โรงเรียนมีการดำเนินการตามหลักประกันคุณภาพ (محاسبة)	3.983 (0.756)	4.177 (0.778)	0.049	1
2. โรงเรียนใช้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมาวิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหา / พัฒนาให้มีคุณภาพทางวิชาการ (اصلاح نفسك) อย่างต่อเนื่อง	3.922 (0.723)	4.112 (0.787)	0.048	2
3. โรงเรียนฯ มีการส่งเสริม สนับสนุนให้ครูพัฒนาสื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (اصلاح نفسك)	3.991 (0.733)	4.159 (0.793)	0.042	3
4. โรงเรียนมีการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร อย่างต่อเนื่อง (اصلاح نفسك)	3.996 (0.712)	4.142 (0.785)	0.037	4
5. โรงเรียนฯ มีการประเมินคุณภาพภายนอก (مراقبة) ตามที่กฎหมายกำหนด	4.043 (0.707)	4.185 (0.787)	0.035	5
6. โรงเรียนมีเป้าหมายที่ชัดเจนในการพัฒนา คุณภาพ การศึกษาอย่างต่อเนื่อง (استقامة)	4.082 (0.713)	4.172 (0.782)	0.022	6

(ที่มา: Sumalee, 2025)

การพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่องมีประเด็นเร่งด่วน 3 อันดับ ได้แก่ 1) การดำเนินการตามหลักประกันคุณภาพ (محاسبة) (PNI = 0.049, ปัจจุบัน = 3.983, คาดหวัง = 4.177) 2) การใช้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพวิชาการ (اصلاح نفسك) (PNI = 0.048, ปัจจุบัน = 3.922, คาดหวัง = 4.112) 3) การส่งเสริมให้ครูพัฒนาสื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (اصلاح نفسك) (PNI = 0.042, ปัจจุบัน = 3.991, คาดหวัง = 4.159) ผลการวิเคราะห์สะท้อนว่าโรงเรียนต้องเสริมสร้างระบบประกันคุณภาพ และใช้ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในการพัฒนาการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4. ด้านการให้ความสำคัญกับลูกค้า

ตารางที่ 4 ค่าความต้องการจำเป็นของการให้ความสำคัญกับลูกค้าเรียงตามลำดับ

ความต้องการจำเป็น	สภาพปัจจุบัน	ความคาดหวัง	PNI	ลำดับ
	Mean (SD)	Mean (SD)		
1. โรงเรียนมีระบบบริหารจัดการที่มีคุณภาพตามและเป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้องทุกคน	3.767 (0.929)	3.966 (0.906)	0.053	1

ความต้องการจำเป็น	สภาพปัจจุบัน	ความคาดหวัง	PNI	ลำดับ
	Mean (SD)	Mean (SD)		
2. นักเรียน ผู้ปกครอง และสังคมได้รับประโยชน์จากหลักสูตรการเรียนการสอนกิจกรรม	3.931 (0.680)	4.043 (0.852)	0.029	2
3. โรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียน ผู้ปกครอง และสังคม แสดงความคิดเห็นในการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการศึกษา	3.871 (0.878)	3.948 (0.886)	0.020	3
4. โรงเรียนมีแนวทางการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น เสียงดังขยะมูลฝอย การจราจร ฯลฯ ที่ส่งผลต่อโรงเรียนและชุมชน	3.888 (0.830)	3.957 (0.929)	0.018	4
5. นักเรียนและผู้ปกครองได้รับการด้วยความเมตตา (محبة) อย่างเสมอภาค	4.125 (0.766)	4.159 (0.809)	0.008	5
6. นักเรียน ผู้ปกครอง และสังคมมีความพึงพอใจในการบริการ (خدمة) ตามหลักการอิสลาม	4.121 (0.780)	4.116 (0.773)	-0.001	6
7. นักเรียนและผู้ปกครองได้รับการบริการจากโรงเรียนอย่างซื่อสัตย์ (صدق) และมีความเป็นธรรม (عدل)	4.082 (0.695)	4.026 (0.842)	-0.014	7

(ที่มา: Sumalee, 2025)

ด้านนี้มีประเด็นสำคัญ 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) ระบบบริหารจัดการที่มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับ (PNI = 0.053, ปัจจุบัน = 3.767, คาดหวัง = 3.966) 2) การได้รับประโยชน์จากหลักสูตรและการเรียนการสอน (PNI = 0.029, ปัจจุบัน = 3.931, คาดหวัง = 4.043) 3) โอกาสแสดงความคิดเห็นของผู้ปกครองและสังคม (PNI = 0.020, ปัจจุบัน = 3.871, คาดหวัง = 3.948) นอกจากนี้ยังพบว่า การบริการด้วยความซื่อสัตย์ (صدق) มีค่า PNI ติดลบ (-0.014) หมายถึงสภาพปัจจุบันสูงกว่าความคาดหวัง แสดงว่าเป็นประเด็นที่ดำเนินการได้ดีแล้ว

จากผลการศึกษาสรุปได้ว่าโรงเรียนควรมุ่งเน้นการเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การพัฒนาตามหลักประกันคุณภาพ และการปรับปรุงระบบบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อลดช่องว่างระหว่างสภาพปัจจุบันกับความคาดหวัง โดยเฉพาะในประเด็นที่มีค่า PNI สูงสุดในแต่ละด้าน

สรุปผลการวิจัย

บทความวิชาการนี้นำเสนอการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ความคาดหวัง และความต้องการจำเป็นในการบริหารคุณภาพการศึกษาตามแนวคิด Total Quality Management (TQM) ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยครอบคลุม 3 มิติหลัก ได้แก่ 1) มิติการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 2) มิติการพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และ 3) มิติการให้ความสำคัญกับลูกค้า ผลวิจัยชี้ว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นปัจจัยหลักที่ช่วยเติมเต็มช่องว่างระหว่างเป้าหมายและการปฏิบัติจริง นอกจากนี้ ระบบประกันคุณภาพภายใน การใช้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในการพัฒนาการเรียนการสอน และ

การส่งเสริมการพัฒนาสื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง คือกุญแจสำคัญในการพัฒนาคุณภาพอย่างยั่งยืน ในส่วนของการให้ความสำคัญกับลูกค้า โรงเรียนจำเป็นต้องพัฒนาระบบบริหารจัดการที่โปร่งใส เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็นอย่างแท้จริง เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความร่วมมือในชุมชน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืน นอกจากนี้ งานวิจัยยังพบปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารคุณภาพของสถานศึกษา ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การบริหารจัดการ การใช้เทคโนโลยี บรรยากาศในการทำงาน และแรงจูงใจ ที่ส่งผลต่อระดับการปฏิบัติตามแนวคิด TQM ทั้งนี้ ข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคในการใช้ TQM ได้แก่ วัฒนธรรมองค์กร บุคลากรยังไม่เข้าใจ TQM อย่างลึกซึ้ง อุปสรรคในการใช้เทคโนโลยีในการบริหารคุณภาพโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า แม้ TQM จะเป็นกรอบแนวคิดที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง แต่การประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาควรพิจารณาปัจจัยบริบทและความท้าทายเฉพาะ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมจริงของโรงเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ความคาดหวัง และความต้องการจำเป็น (PNI) ในการบริหารคุณภาพการศึกษาตามแนวคิดการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร (TQM) พบว่า ครอบคลุม 3 ด้านหลัก ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของครู นักเรียน และบุคลากรในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดนครศรีธรรมราช สอดคล้องกับอัลกุรอาน (Al-Maedah 5:2) ซึ่งเน้นให้ผู้ศรัทธาสรางความร่วมมือในทางที่ถูกตองและยึดมั่นความยำเกรงต่อพระเจ้า โดยที่ความร่วมมือต้องอยู่บนหลักความดีและไม่ก้าวล่วงขอบเขตที่ศาสนากำหนด การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน (Epstein, 2018) ซึ่งสอดคล้องกับหลักการ TQM ที่เน้นให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและรับผิดชอบร่วมกัน (Deming, 1986) ประกอบกับงานวิจัยในบริบทโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามส่วนหนึ่งได้ยืนยันว่าการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่เพียงแต่เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม แต่ยังสะท้อนถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่กว้างขวางระหว่างผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและศาสนาอย่างยั่งยืน (Penpra, 2020) อย่างไรก็ตาม ช่องว่างระหว่างความคาดหวังและการปฏิบัติจริงเชื่อมโยงกับข้อจำกัดของระบบ TQM ที่ไม่เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องร่วมตั้งแต่ต้นทาง (Yusuf, 2023)

สรุปได้ว่า การสร้างการมีส่วนร่วมที่แท้จริงและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเป็นองค์ประกอบสำคัญในการบริหารคุณภาพการศึกษาที่ประสบความสำเร็จและยั่งยืนในบริบทของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดนครศรีธรรมราช

2. การพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

ผลวิจัยพบว่า การมีระบบประกันคุณภาพภายในได้สะท้อนแนวคิดของการประกันคุณภาพและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่เน้นการตรวจสอบและประเมินตนเอง (مراجعة) อย่างต่อเนื่อง เป็นหนทางสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ซึ่งหลักการตรวจสอบตนเองมีความสอดคล้องกับอัลกุรอาน จึงเป็นรากฐานที่เข้มแข็งในการสนับสนุนผลเรื่องการประกันคุณภาพภายในและการใช้ข้อมูลในการพัฒนาการศึกษาที่มีความรับผิดชอบ (Al-Hashr 59:18) ในขณะที่ท่านค่อลีฟะฮ์อุมร์ บิน คอฎฎอบ (ร.ฎ.) กล่าวว่า "ท่านทั้งหลายจงสำรวจตัวของพวกท่าน ก่อนที่พวกท่านจะถูกตรวจสอบ" (Ibn Kathir, 1999)

อีกทั้งมีงานวิจัยส่วนหนึ่งที่ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ในบริบทโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามว่า กระบวนการการตรวจสอบตนเอง (مراجعة) เป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในประเทศไทย เพราะระบบการตรวจสอบภายในมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาคุณภาพทั้งทางด้านวินัย ความรับผิดชอบ และการเรียนรู้ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม อีกทั้งยังช่วยตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนมุสลิมอย่างแท้จริงและยั่งยืน (Assomadee, 2020; Sirinya, 2019) รวมถึงการใช้ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (اصلاح نفسك) เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนซึ่งเป็นหลักสำคัญตามกรอบทฤษฎี Black & Wiliam (2018) และการส่งเสริมการพัฒนาสื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องซึ่งสอดคล้องกับ Reigeluth & Beatty (2020)

สรุปได้ว่า การพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่องในระบบบริหารคุณภาพการศึกษาต้องเน้นการเสริมสร้างระบบประกันคุณภาพภายใน โดยใช้ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ในการปรับปรุงการสอน และส่งเสริมการพัฒนาสื่อการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผลและทันสมัยอย่างยั่งยืน

3. การให้ความสำคัญกับลูกค้า

การให้ความสำคัญกับลูกค้าในการบริหารการศึกษาหมายถึงการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจแก่นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการในศาสนาอิสลามที่เน้นความเมตตาและความเป็นธรรม อัลลอฮ์ทรงตรัสในอัลกุรอานว่า "เรามีได้ส่งเจ้ามาเพื่ออื่นใด นอกจากเพื่อเป็นความเมตตาแก่สากลจักรวาล" (Al-Anbiya 21:107) และท่านศาสดามุหัมมัดฯ ได้เน้นย้ำว่า "ไม่มีผู้ใดในหมู่พวกเจ้าเชื่ออย่างแท้จริง จนกว่าพวกเขาจะรักให้พี่น้องของตนได้รับสิ่งที่ตนรักให้ตัวเอง" (Al-Bukhari: 13) อีกทั้งต้องสร้างประโยชน์ให้กับนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ดังที่ท่านศาสดามุหัมมัดฯ ได้กล่าวว่า "คนที่ดีที่สุดย่อมมีประโยชน์ต่อผู้คนมากที่สุด" (Tabarani: 5787) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยการให้ความสำคัญกับลูกค้าในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มีการบริหารจัดการที่ดีในระดับหนึ่ง แต่ยังคงอุปสรรคด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมที่ไม่ทั่วถึง ซึ่งควรเสริมสร้างด้วยการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นและความร่วมมือในระยะยาว (Freeman et al., 2020; Yusuf, 2023; Siva et al., 2016)

สรุปได้ว่าการดำเนินงานเพื่อสร้างคุณภาพการศึกษาต้องครอบคลุมความเมตตา ความเอื้ออาทร และสร้างประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้อง นอกจากนี้

ท่านศาสตราจารย์ช่วยให้ช่วยเหลือและบรรเทาความทุกข์ของผู้อื่น ซึ่งตรงกับแนวคิดการสร้างห่วงโซ่คุณค่าตามแนวคิด TQM

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าแนวคิด Total Quality Management (TQM) สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดกรอบเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง แต่เมื่อนำไปใช้ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ควรพิจารณาปัจจัยบริบทและความท้าทายเฉพาะของแต่ละแห่ง เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด โดยใช้แนวคิด I-TQM ประกอบด้วย ดังนี้

1. ควรพัฒนากรอบการประยุกต์ใช้ TQM ที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม นักวิจัยควรขยายการศึกษาเกี่ยวกับการปรับใช้หลักการ TQM ให้เหมาะสมกับลักษณะเฉพาะของสถานศึกษาอิสลาม เช่น โครงสร้างองค์กร วัฒนธรรมองค์กร และทรัพยากร เพื่อให้เกิดการนำไปใช้ที่มีประสิทธิผลและยั่งยืนมากขึ้น

ควรพิจารณาการใช้กรอบแนวคิด I-TQM เป็นฐานในการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการบริหารคุณภาพการศึกษา ควรศึกษาเชิงลึกถึงความสัมพันธ์ระหว่างหลักการอิสลาม ได้แก่ ความเสถียรภาพ (استقامة) ความร่วมมือ (تعاون) การปรึกษาหารือ (شورى) ตรวจสอบภายใน (محاسبة) และตรวจสอบภายนอก (مراقبة) กับองค์ประกอบของ TQM เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่มีความเป็นสากลแต่สอดคล้องกับบริบทศาสนาอิสลาม

2. ควรส่งเสริมการวิจัยเกี่ยวกับระบบประกันคุณภาพภายในที่ผสมผสานหลัก I-TQM งานวิจัยควรสำรวจแนวทางในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในที่เข้มแข็งและรองรับการประยุกต์ใช้ TQM ภายใต้หลักการอิสลาม เพื่อให้ได้โมเดลประกันคุณภาพที่มีความเป็นองค์รวมและสามารถใช้งานได้จริงในโรงเรียนอิสลาม

3. ควรพัฒนาแนวคิดเชิงทฤษฎีและโมเดลการบริหารที่ตอบสนองความต้องการจำเพาะของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม นักวิชาการควรวิจัยเชิงทฤษฎีเพื่อสร้างโมเดลการบริหารคุณภาพการศึกษาที่ผสมผสานหลัก TQM กับหลักการอิสลาม โดยคำนึงถึงบริบทชุมชน วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

4. ควรศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับกลไกการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในบริบทสถานศึกษาอิสลาม เพื่อพัฒนาความเข้าใจเชิงวิชาการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม นักวิจัยควรสำรวจรูปแบบ บทบาท และอิทธิพลของผู้ปกครอง ชุมชน ครู และผู้บริหาร ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในมิติที่หลากหลาย

5. ควรขยายขอบเขตการวิจัยไปสู่การวิเคราะห์บริบทโรงเรียนที่ลึกซึ้งและหลากหลายมากขึ้น การศึกษาควรผสมผสานปัจจัยทางสังคม วัฒนธรรม โครงสร้างองค์กร และบริบทพื้นที่ เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่สะท้อนสภาพจริงของโรงเรียนกลุ่มนี้อย่างรอบด้าน

7. ควรพัฒนาโมเดลการบริหารคุณภาพที่ปรับใช้ได้ตามสภาพของแต่ละโรงเรียน งานวิชาการควรเสนอแนวคิดที่ยืดหยุ่นและปรับประยุกต์ได้ เพื่อรองรับความแตกต่างของทรัพยากร ขนาดองค์กร และระดับความพร้อมของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

8. ควรส่งเสริมการใช้วิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) การเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพจะช่วยให้นักวิจัยเข้าใจปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ ตลอดจนกระบวนการบริหารภายในอย่างเจาะลึก ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนากรอบแนวคิดที่มีความน่าเชื่อถือทางวิชาการมากขึ้น

9. ควรส่งเสริมการใช้ผลการวิจัยเพื่อพัฒนากลยุทธ์บริหารคุณภาพการศึกษาในเชิงหลักฐาน (evidence-based management) นักวิจัยควรเน้นการแปลงผลการวิจัยให้เป็นข้อเสนอเชิงนโยบายหรือแนวทางปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ได้จริง เพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามอย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

Al-Albānī. (1995). *Silsilat al-Aḥādīth al-Ṣaḥīḥah* [Series of authentic ḥadīth] (Vol. 1, ḥadīth no. 426). Maktabah al-Ma'ārif.

Assalihee, M., Bakoh, N., Boonsuk, Y., & Lamine Sano, I. (2021). *A Comparison of the 21st century Teaching Strategies of private Islamic schools among Malaysia, Indonesia, Singapore, and Thailand*. *Yala Rajabhat University Journal*, 16(2), 231–239.

Assomadee, M. (2020). *Proposed guidelines for developing Assalam network school management based on the concept of good Muslim characteristics* (Unpublished master's thesis). Chulalongkorn University.

<https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/4404>

Black, P. J., & Wiliam, D. (2018). Classroom assessment and pedagogy. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 25(6), 551-575.

<https://doi.org/10.1080/0969594X.2018.1441807>

AL-Bukhari. (1997). *The translation of the meanings of Sahih Al-Bukhari - Arabic-English* (M. M. Khan, Trans.). Darussalam.

Crosby, P. B. (1979). *Quality is free: The art of making quality certain*. McGraw-Hill.

Deming, W. E. (2018). *Out of the crisis*. The MIT Press.

<https://doi.org/10.7551/mitpress/11457.001.0001>

- Epstein, J. L. (2011). *School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools* (2nd ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429494673>
- Feigenbaum, A. V. (1991). *Total quality control* (3rd ed.). McGraw-Hill.
- Freeman, R. E., Kujala, J., Sachs, S., & Stutz, C. (2020). A stakeholder theory approach to creating value in higher education institutions. *The Bottom Line*, 33(2), 159–174.
- Ibn Kathir. (1999). *Tafsir al-Qur'an al- 'Azim* (Vol. 8, p. 122, commentary on Surah al-Hashr 59:18). Dar Tayyibah.
- Idris, M. R., Hussin, H., Ghani, S. A., Zain, F. M., & Ishak, H. (2023). Challenges of Islamic education of Pondok Bantan in Nakhon Si Thammarat, Thailand. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 13(10), 2766–2770. <https://doi.org/10.6007/IJARBSS/v13-i10/15098>
- Khonsue, S., & Koolnaphadol, T. (2021). *A study of education administration of Islamic way in private school simultaneously teaching Islamic and general education in Bangkok: A phenomenological research study*. (Unpublished Master's thesis). Srinakharinwirot University. Retrieved from <https://ejournals.swu.ac.th/index.php/EAJ/article/download/16364/12971>
- Lunenburg, F. C. (2010). Total quality management applied to schools. *Schooling*, 1(1), 1–6. Retrieved from <https://www.nationalforum.com/Electronic%20Journal%20Volumes/Lunenburg%20C%20Fred%20C.%20Total%20Quality%20Management%20Applied%20to%20Schools%20Schooling%20V1%20N1%202010.pdf>
- Al-Muslim. (n.d.). *Sahih Muslim* (A. H. Siddiqui, Trans.; Vol. 1). The Vista.
- Al-Muslim, I. (2009). *Sahih Muslim*. Dar al-Siddiq. Retrieved from https://d1.islamhouse.com/data/en/ih_books/single/en_Sahih_Muslim.pdf
- Nakhon Si Thammarat Provincial Education Office, Private Education Promotion Group. (2023). *Raai-ngaan sa-rup phol kaan-sop O-NET khong nak-rian chan mat-thayom-suk-sa pii thi 6 pii-kaan-suk-sa 2567* [Summary report of the O-NET examination results for Grade 12 students, academic year 2024]. Nakhon Si Thammarat Provincial Education Office.

- Surip, N. A., Abdul Razak, K., & Tamuri, A. H. (2019). Determining content validity of Shura elements instruments among Islamic teachers in primary schools. *International Journal of Academic Research in Progressive Education and Development*, 8(4), 848-857.
<https://ijarped.com/index.php/journal/article/view/2500/2476>
- Office of the Education Council. (2022). *Kan phatthana sathan sueksa hai banlu phonlap thi phueng prasong tam matrathan kan sueksa khong sathan sueksa radap kan sueksa khan phuenthan lae achiwasueksa nai Changwat Tak lae Changwat Nakhon Si Thammarat* (The development of educational institutions to achieve the desired outcomes according to the educational standards for basic and vocational education institutions in Tak and Nakhon Si Thammarat provinces). Office of the Education Council.
- Oakland, J. S. (2014). *Total quality management and operational excellence: Text with cases (4th ed.)*. Routledge.
- Penpra, S. (2020). *Stakeholder participation in educational management in educational institutions in Secondary Education Area 22* (Unpublished master's thesis). Sakon Nakhon Rajabhat University.
- Pigozzi, M. J. (2009). Quality education: A UNESCO perspective. In *International perspectives on the goals of universal basic and secondary education* (pp. 249–259). Routledge.
- Porsalae, N., Kotcharat, J., Sawadkeo, N., & Laete, Y. (2019). Analysis of dropout risk factors and development of protective model for students Islamic private school in special administration zone in southern border of Songkhla. *Journal of Education, Thaksin University*, 19(2), 90–103.
- Private Education Promotion Group, Office of Nakhon Si Thammarat Provincial Education. (2023). *Information on private schools in the general education system in Nakhon Si Thammarat province for the academic year 2023 (Data as of June 10, 2023)*. Office of Nakhon Si Thammarat Provincial Education.
- Qur'an. (1997). *The Qur'an: English translation of the meaning* (Trans. Saheeh international). Abul-Qasim Publishing.

- Reigeluth, C. M., & Beatty, B. J. (2020). *Instructional design theories and models: The learner-centered paradigm of education* (Vol. IV). Routledge.
- Sallis, E. (2014). *Total quality management in education* (Rev. ed.). Routledge.
- Saleh-areh, M. (2018). *School administration based on good governance in Islam among private Islamic school administrators in Narathiwat province* [Unpublished master's thesis]. Prince of Songkla University.
- Siva, V., Gremyr, I., Bergquist, B., Garvare, R., Zobel, T., & Isaksson, R. (2016). The support of quality management to sustainable development: A literature review. *Journal of Cleaner Production*, 138, 148–157. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2016.01.020>
- Ṭabarānī (n.d.). *Al-Muʿjam al-Awsaṭ* [The middle dictionary] (*ḥadīth no. 5787*). Dār al-Haramayn.
- Tuhai, A., & Narongraksaket, I. (2022). *Outstanding school management in morality and ethics under the moral School project and Islamic way school: A case study of Ban Bala School, primary educational service area office Yala 2* (Unpublished Master's thesis). Prince of Songkla University, Pattani Campus.
- National Institute of Educational Testing Service (Public Organization). (2025). *Summary report of O-NET test results for grade 12, Academic Year 2024*. <https://www.niets.or.th/th/content/download/26589>
- Witkin, B. R., & Altschuld, J. W. (1995). *Planning and conducting needs assessments: A practical guide*. Sage. <https://eric.ed.gov/?id=ED421507&utm>
- Yusuf, F. A., (2023). Total quality management (TQM) and quality of higher education: Ameta-analysis study. *International Journal of Instruction*, 16(2), 161-178. <https://doi.org/10.29333/iji.2023.16210a>

ISSN 2697-3979 (Online)

JOURNAL OF ISLAMIC STUDIES
PRINCE OF SONGKLA UNIVERSITY

FSU
FACULTY OF
ISLAMIC
SCIENCES